

**ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА
НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА
СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО
ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН СО АКЦИОНЕН ПЛАН (2015-2024)**

Септември 2015 год.

НАРАЧАТЕЛ: ЦЕНТАР НА ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

**НАЗИВ НА ДОКУМЕНТОТ:
ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА**

**НАЗИВ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ:
СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН СО АКЦИОНЕН
ПЛАН (2015-2024)**

ВЕРЗИЈА: НАЦРТ

ТЕХНИЧКИ БРОЈ: 01-2015/СЕ

**ИЗРАБОТУВАЧ:
ДРУШТВО ЗА ТЕХНИЧКИ КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ
“ЕКОМОЗАИК” ДООЕЛ СКОПЈЕ
УЛ. БРИСЕЛСКА БР. 4
СКОПЈЕ**

**ПЕРИОД НА ИЗРАБОТКА:
ЈУЛИ – СЕПТЕМВРИ 2015**

**ЕКСПЕРТ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА
НА ВЛИЈАНИЕ ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА:**

**СЛАВЈАНКА ПЕЈЧИНОВСКА – АНДОНОВА, ДИПЛ. ИНЖ. ТЕХН.
КОНСУЛТАНТ ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА**

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

П О Т В Р Д А

за положен стручен испит за стекнување на статус експерт за
стратегиска оценка на животната средина

ПЕЈЧИНОВСКА-АНДОНОВА ПЕТАР СЛАВЈАНКА

дипломиран инженер технолог од Скопје, родена на 15.02.1963 година, во Скопје, Република Македонија, на ден 04.06.2009 година, го положи **стручниот испит за стекнување на професионално знаење за стратегиска оценка на животната средина**, пред Комисијата за полагање на стручен испит за стратегиска оценка на животна средина, при Министерството за животна средина и просторно планирање, и се стекна со **статус на експерт за стратегиска оценка на животната средина** и ги исполнува условите утврдени во член 68 од Законот за животна средина, со тоа се стекнува со право да биде вклучена во Листата на експерти за стратегиска оценка на животната средина што ја води Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија.

Оваа потврда се издава врз основа на член 68 од Законот за животната средина ("Службен весник на Република Македонија" број 53/05, 81/05, 24/07 и 159/08).

Министерство за животна средина
и просторно планирање

Министер,
Др. Нејати Јакупи

Комисија за полагање на стручен испит за
стратегиска оценка на животната средина

Претседател,
М-р Јадранка Иванова

Број 02-2039/05
31.07.2009, година

ЦЕНТРАЛЕН РЕГИСТАР НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Трговски регистар и регистар на други правни лица

www.crm.com.mk

Број: 0809-50/150120150040210

Датум и време: 8.6.2015 г. 11:41:19

ПОТВРДА
за регистрирана дејност

ТЕКОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА СУБЈЕКТОТ	
ЕМБС:	6594565
Назив:	Друштво за технички консултантски услуги ЕКОМОЗАИК ДООЕЛ Скопје
Седиште:	БРИСЕЛСКА бр.4 СКОПЈЕ - КАРПОШ, КАРПОШ

ПОДАТОЦИ ЗА РЕГИСТРИРАНА ДЕЈНОСТ	
Предмет на работење:	Регистрирана е општа клаузула за бизнис
Приоритетна дејност/ главна приходна шифра:	74.90 - Останати стручни, научни и технички дејности, неспомнати на друго место
Други дејности во внатрешниот промет:	Нема
Евидентирани дејности во надворешниот промет:	Има
Одобренија, дозволи, лиценци, согласности:	Нема

Изготвил:

Овластено лице:

Број: 0809-50/150120150040210

Страна 1 од 1

СОДРЖИНА

1. Вовед	9
2. Постапка за СОЖС	11
2.1 Законска регулатива за Постапка на СОЖС	12
3. Цел на Извештајот за стратегиска оцена	16
3.1 Цел на Извештајот за стратегиска оцена и употребена методологија ..	16
4. Преглед на содржината на стратешкиот документ	18
4.1 Преглед на содржината на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион	18
4.2 Опфат на Стратегијата	19
4.2.1 Сегашна состојба со туристичкиот сектор на подрачјето на Источен плански регион опфатено со Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион	19
4.2.2 Концепт за иден развој на туризмот	22
4.2.3 Планиран развој на туризмот	25
4.2.4 Реализација на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион	25
4.2.5 Изводи од Просторниот План на Република Македонија	26
5. Карактеристики на просторот и сегашна состојба со животната средина	29
5.1 Карактеристики на просторот	29
5.1.1 Географска положба	29
5.1.2 Релјеф	32
5.1.3 Клима	33
5.1.4 Врнежи	34
5.1.5 Население	35
5.1.6 Сообраќајна мрежа	38
5.1.7 Стопанство	39
5.1.8 Снабдување со енергија	40
5.1.9 Културно наследство	40
5.1.10 Туризам	41
5.2 Опис на сегашната состојба со животната средина во планскиот опфат	44
5.2.1 Воздух	44
5.2.2 Вода	45
5.2.3 Отпад	51
5.2.4 Бучава	56
5.2.5 Биолошка разновидност	59
5.2.6 Заштитени подрачја во Источен плански регион	63
5.3 Сегашни проблеми со животната средина во и околу планскиот опфат	66

6. Главни цели на стратешкиот документ	73
7. Состојба без имплементација на стратешкиот документ	75
8. Врска и Усогласеност на стратешкиот документ со други релевантни плани, програми и стратегии	76
8.1 Компатибилност на целите на планскиот документ	76
8.2 Врска со други стратешки плански документи	76
9. Цели на заштита на животната средина	95
9.1 цели на заштита на животната средина на глобално ниво	95
9.2 Генерални цели на заштита на животната средина на предметниот опфат	96
9.3 Цели на Стратегиска оценка на животната средина за предметниот опфат	97
10. Веројатни значајни влијанија на стратегијата за развој на туризмот на ипр врз животната средина	106
10.1 Влијание врз населението	108
10.2 Влијание врз човековото здравје	108
10.3 Влијание врз квалитетот на воздухот	108
10.4 Влијание врз климатските промени	109
10.5 Влијанија врз квалитетот на водите	109
10.6 Влијание врз почвата	110
10.7 Влијание врз пределот	111
10.8 Влијание врз културно - историското и природно наследство	111
10.9 Влијание врз биодиверзитетот (флора и фауна)	111
11. Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативните влијанија на планскиот документ	113
12. Алтернативи	124
13. План за мониторинг	126
14. Нетехничко резиме	133
15. Прилози	139
15.1 Листа на национална законска регулатива	139
15.2 Користена литература	141
15.3 Одлука за спроведување на Стратегиска оценка за стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024)	144
15.4 Известување за прифаќање на одлуката и формуларот за спроведување на стратегиска оценка од министерство за животна средина и просторно планирање	145

ТАБЕЛИ

Табела 1 Подзаконски акти кои ја регулираат постапката за стратегиска оцена на животната средина.....	12
Табела 2 Тип на културно – историски знаменитости во Источен плански регион.....	20
Табела 3 Природни ресурси во Источен плански регион.....	20
Табела 4 Приказ на субрегиони во рамките на ИПР со тип на планирани активности и локација на која истите ќе се реализираат.....	23
Табела 5 Споредбени нумерички вредности на сегашна состојба со стратешките активности.....	25
Табела 6 Преглед на број на жители по општини, површина и густина на население во населените места.....	35
Табела 7 Број на жители и удел (во %) на урбано и рурално население на општинско ниво во вкупниот број на жители (Попис 2002).....	35
Табела 8 Основни демографски податоци, ИПР, 2014.....	37
Табела 9 Природни ресурси во Источниот плански регион.....	42
Табела 10 Обем, динамика, структура и процентуален однос на туристичката посетеност во Источниот плански регион за период 2010- 2014 година.....	43
Табела 11 Ноќевања на туристи во Источниот плански регион за период 2010- 2014 година.....	44
Табела 12 Гранични вредности за човековото здравје и пречекорување на годишно ниво на мерно место Кочани за 2014 год.	44
Табела 13: Сливна површина, должина, просечен наклон и речно пошумување.....	48
Табела 14 Количина на генериран отпад по општини (урбани и рурални области) во Источниот плански регион (t/год) за 2013 година.....	52
Табела 15: Депонии во рамките на ИПР според степенот на ризик за загадување на животната средина.....	54
Табела 16 Гранични вредности на ниво на бучава.....	58
Табела 17 Гранични вредности за LAmax за различни видови на простории кои не треба да бидат надминати.....	58
Табела 18 Површина на шуми во Источен плански регион во однос на РМ.....	60
Табела 19 Постоечки и планирани заштитени подрачја/мрежи во рамките на Источен плански регион.....	64
Табела 20 Најосетливи елементи на животната средина во Источен плански регион....	66
Табела 21 Главни сегашни проблеми со елементите на животната средина во Источниот плански регион.....	67
Табела 22 Цели и мерки за стратешка област.....	73
Табела 23 Матрица на компатибилност на целите на Стратегија за развој на туризмот во источниот плански регион со акционен план (2015-2024).....	77
Табела 24 Врска на Стратегијата за развој на туризмот во Источниот плански регион со акционен план (2015-2024) со релевантни планови, програми и стратегии.....	78
Табела 25 Цели и индикатори на СОЖС.....	99

Табела 26 Идентификација на влијанијата на целите на планскиот документ врз различните елементи на СОЖС и оценка на влијанијата.....	107
Табела 27 Предлог мерки за спречување, намалување или ублажување на значајните негативни ефекти од реализацијата на планскиот документ.....	116
Табела 28 План за мониторинг на Стратегиска оценка на животната средина за Стратегија за развој на туризмот во ИПР	128

СЛИКИ

Слика 1 Нивоа на употреба на двете алатки за планирање (ОВЖС и СОЖС).....	11
Слика 2 Постапка за Стратегиска оценка на влијанието врз животната средина во Република Македонија.....	13
Слика 3 Одредување на потребата за спроведување/неспроведување на Стратегиска оценка на влијанието врз животната средина во Република Македонија	14
Слика 4 Општини во Источен плански регион.....	19
Слика 5 Картографски приказ на распределба на развојни туристички активности по субрегиони во Источен плански регион.....	22
Слика 6 Источен плански регион во РМ	29
Слика 7 Општините во Источниот плански регион	30
Слика 8 Местоположба на Источниот плански регион	31
Слика 9 Релјеф на ИПР	32
Слика 10 Користење на земјиштето	33
Слика 11 Клима во ИПР	34
Слика 12 Индекс на стареење, 2014.....	36
Слика 13 Природен прираст и миграциско салдо, 2014	37
Слика 14 Патна мрежа на Источниот Плански регион.....	38
Слика 15 Железничка инфраструктура во Република Македонија	39
Слика 16 Дел од Културно наследство во Република Македонија (други слики за регионот)	41
Слика 17 Постоечки и планирани акумулации во Република Македонија.....	46
Слика 18 Хидрографска мрежа на речниот слив на Брегалница.....	47
Слика 19 Депонии категоризирани по степен на ризик во Македонија.....	55
Слика 20 Пирамида на ефекти (СЗО 1972 година).....	57
Слика 21 Значајни растителни подрачја во Источниот плански регион	64
Слика 24 Лого на национална еко ознака.....	113
Слика 23 Лого на национална еко ознака.....	138

КРАТЕНКИ

ИПР	Источен плански регион
РМ	Република Македонија
ПП	Просторен План
ГУП	Генерален урбанистички план
ДУП	Детален урбанистички план
УП	Урбанистички план
СОЖС	Стратегиска оценка на животната средина
ОВЖС	Оценка на влијание врз животната средина
ЕУ	Европска унија
ИСКЗ дозволи	Дозвола за Интегрирано спречување и контрола на загадување
ISO	Меѓународна организација за стандарди
ЕЛС	Единица на локална самоуправа
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
НВО	Невладина организација
УХМР	Управа за хидрометеоролошки работи
НЕАП	Национален Еколошки Акционен План
ЛЕАП	Локален акционен план за животната средина
ЛЕР	Локален Економски Развој
СДМ	Механизам на чист развој
НППА	Национална програма за усвојување на правото на ЕУ
МРЦ	Милениумските развојни цели
ГМО	Генетски модифицирани организми
БДВ	Бруто додадена вредност
ХС	Хидро систем
м.н.в	метри надморска висина
е.ж	еквивалент жители
ОЕЕО	Отпад од електрична и електронска опрема
ЈКП	Јавно комунално претпријатие
СЗО	Светската здравствена организација
ЗП	Заштитени подрачја
ПП	Предлог заштитени подрачја
PEEN SEE	Европската еколошка мрежа за југоисточна Европа
ЗОЛ	Значајни орнитолошки локалитети
ЗРП	Значајни растителни подрачја
REACH	Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals

1. ВОВЕД

Програмата за зачувување на природата во Македонија која е финансирана од Швајцарската агенција за развој и соработка има за цел зачувување на биодиверзитетот природните екосистеми преку промоција на нивно одржливо управување и користење. Стратешки партнер на Програмата е Центарот за развој на Источен плански регион со седиште во Штип. Една од активностите на Програмата за зачувување на природата во Македонија е и изработка на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024) која беше изготвена од IDEAO.K и Balkan Development Solutions (BDS) во период април – јули 2015 год.

Целта на изработката на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024) е да овозможи: обучени способни и вешти луѓе и ефикасни институции, функционална и современа инфраструктура и конкурентна туристичка понуда и организирана и брендирањеи препознатливост на туристичките производи и ефикасна промоција на туризмот во источниот плански регион.

Опсег на Стратегијата за развој на туризмот се сите 11 општини во Источен плански регион (Општина Штип, Општина Пробиштип, Општина Берово, Општина Винаца, Општина Делчево, Општина Зрновци, Општина Карбинци, Општина Кочани, Општина Македонска Каменица, Општина Пехчево, Општина Чешиново - Облешево) каде се предвидува развој на повеќе типови на туризам распределени во 6 субрегиони: Штипски, Осоговски, Пијанечки, Малешевски, Плачковички и Кочанско Поле.

При изготвување на Стратегијата за развој на туризмот беа активно вклучени сите 11 општини и засегнати страни кои во иднина предложените активности кои ќе произлезат од документот ќе треба да ги имплементираат и да го следат степенот на нивна реализација. На неколку работилници и форуми засегнатите општини дадоа сугестии и насоки во кој правец е неопходно да се развива туризмот во источниот плански регион, за да се почувствуваат резултатите преку пораст на посетители/туристи и реализирани ноќевања.

Развојот на културен туризам, етно туризам, рурален туризам, религиозен – манастирски туризам, планински туризам, бањски туризам, езерски туризам, алпинизам ќе доведе до пораст на бројот на домашни и странски туристи, заживување на регионот, поттик за малите и средни претпријатија, стагнирање на миграционите процеси, можност за нови работни места и севкупно подобрување на животниот стандард на населението.

Спроведените активности предвидени со Стратегијата за развој на туризмот ќе овозможат источниот плански регион да ја зголеми својата туристичка понуда, етаблирање на своите локални производи и нивна поширока препознатливост, атрактивност на понудата за посетители од соседството, но и примамлива за домашни туристи, поголемо учество на туризмот во источниот плански регион во вкупниот национален туристички промет.

Бидејќи се работи за стратешки плански документ и истиот е вклучен во законските барања за изработка на **стратегиска оценка врз животната средина** на тој стратешки плански документ согласно Уредбата за стратегиите, плановите и програмите, вклучувајќи ги и промените на тие стратегии, планови и програми, за кои задолжително се спроведува постапка за оценка на нивното влијание врз животната

средина и врз животот и здравјето на луѓето (Сл.Весник бр.153/07, 45/11) - при подготовка на краткорочни, среднорочни и долгорочни плански документи на национално и локално ниво за развој на општините во сите аспекти (урбан развој, индустрија, развој на мали и средни претпријатија, **туризам**, земјоделие, транспорт и др.).

Центарот за Источен плански регион како еден од главните партнери на Програмата за зачувување на природата во Македонија ја спроведе постапката за избор на изработувач на стратегиска оценка на животната средина при донесување на Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024).

Цел на Извештајот за Стратегиска оценка на животната средина за Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион е навремено вклучување на целите на заштита и унапредување на животната средина на подрачјето кое е опфатено со документот (Источниот плански регион со 11 општини) во целите дефинирани при изработката на Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион (2015-2024) од страна на изготвувачите на документот. Навременото вклучување на целите на заштита на животната средина ќе овозможи интегрален туристички развој во источниот регион, економски развој на регионот, нови вработувања, но истовремено ќе се внимава да не дојде до нарушување на квалитетот на медиумите и биодиверзитетот и здравјето на луѓето.

Процедурата е обврзувачка во согласност со националното законодавство (Глава X од Закон за животна средина – Сл. Весник на РМ бр. 53/2005, 81/2005, 24/2007, 159/2008, 83/2009, 124/2010, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15 и подзаконските акти) и со нејзино навремено спроведување се обезбедува идентификување на сите можни негативни и позитивни влијанија на планот, програмата или стратегијата врз животната средина, се дефинираат алтернативи и можни мерки за ублажување, намалување или одбегнување на негативните влијанија врз сите елементи на животната средина.

Како дел од постапката за спроведување на стратегиска оценка на влијание на планскиот документ врз животната средина беа подготвени **Одлука и Формулар за спроведување на стратегиска оценка** за Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024) и истите беа доставени до Министерство за животна средина и просторно планирање и објавени на веб страна на Источен плански регион за јавен увид.

При започнување на постапката за донесување на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024) од страна на Источен плански регион на Извештајот за Стратегиска оценка на влијание на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024) беше избрано Друштвото за технички консултантски услуги “ЕкоМозаик“ доел Скопје, со договор бр.0205-210 од 08.07.2015. Во подготовката на Извештајот учествуваа:

- a) **Славјанка Пејчиновска – Андонова, дипл. инж. технолог, Експерт за Стратегиска оценка на животната средина и**
- b) **Марија Николоска, дипл. инж. за животна средина.**

2. ПОСТАПКА ЗА СОЖС

Стратегиската оцена на животната средина (СОЖС) е систематски процес за оценување на влијанијата врз животната средина од предложени планови, програми и стратегии, со цел истите да бидат разгледани и да се предвидат и преземат превентивни мерки за обезбедување заштита на животната средина уште во најраниот процес на планирање или донесување на одлуки на стратешко ниво.

Постапката за СОЖС е на највисоко хиерархиско ниво (Слика 1) бидејќи се спроведува за плански документи (планови, програми и стратегии) за кои уште во раната фазата на планирање ги предвидува влијанијата од нивното спроведување и дава насоки за навремено спречување, ублажување или компензирање на негативните ефекти од планските решенија врз животната средина со што ќе се овозможи одржлив развој на локално, регионално и национално ниво.

За разлика од СОЖС, постапката за Оценка на влијание врз животната средина (ОВЖС) се спроведува на конкретни проекти за кои е утврдена дејноста од која произлегуваат влијанијата врз животната средина и се предлагаат решенија, алтернативи и мерки за нивно надминување. Принципите на двете постапки ОВЖС и СОЖС се слични бидејќи тежнеат да ги вклучат што порано можат целите на животната средина на двете нивоа:

- 1) на ниво на стратешко планирање (СОЖС) и
- 2) на ниво на реализација на конкретни проекти (ОВЖС) обезбедувајќи одржлив развој на заедницата.

Различните нивоа на користење на Оценка на влијание на проектот врз животната средина и Стратегиска оцена на влијание врз животната средина се претставени на Слика 1 покажувајќи го нивото на планирање (политика, план и програма) за кои важи постапката за Стратегиска оцена (СОЖС) и нивото на развојни проекти кои потпаѓаат под постапка за Оценка на влијание на проектот врз животната средина (ОВЖС).

Слика 1 Нивоа на употреба на двете алатки за планирање (ОВЖС и СОЖС)

Стратешкото планирање на развојот на туризмот во Источниот плански регион е директно поврзано со животната средина бидејќи преку предвидување на решенија за развој на туризмот истите ќе предизвикаат позитивни и негативни влијанија врз здравјето на луѓето и медиумите на животната средина.

Навременото вклучување и спроведување на принципите на стратегиска оцена на влијанието врз животната средина ќе ги идентификува потенцијалните врски на предложените туристички развојни цели со целите на одржлив развој на Република Македонија и Источниот плански регион земајќи ги во предвид целите на заштита на животната средина во сите 11 општини имајќи ги во предвид сите досегашни анализи и сознанија за состојбите со животната средина во источниот плански регион.

2.1 ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА ЗА ПОСТАПКА НА СОЖС

Постапката за стратегиска оцена на животната средина е правно обврзувачка во согласност со националното законодавство (Глава X од Закон за животна средина – Сл. Весник на РМ бр. 53/2005, 81/2005, 24/2007, 159/2008, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15 и 129/15) и во соодветните подзаконските акти:

Табела 1 Подзаконски акти кои ја регулираат постапката за стратегиска оцена на животната средина

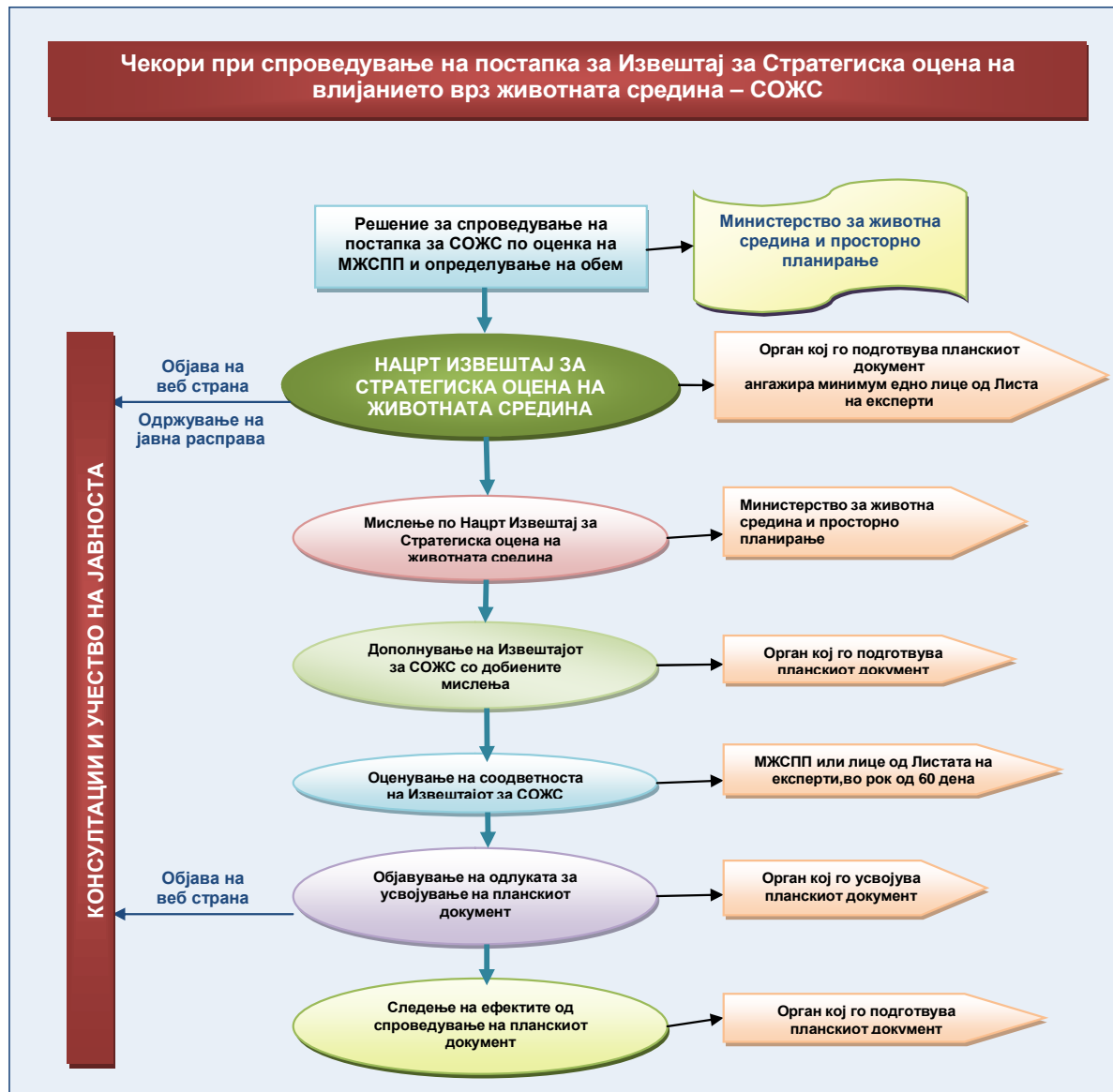
Подзаконски акт	Објавен
Уредба за стратегиите, плановите и програмите, вклучувајќи ги и промените на тие стратегии, планови и програми, за кои задолжително се спроведува постапката за оцена на нивното влијание врз животната средина и врз животот и здравјето на луѓето	Службен весник на РМ 153/2007, 45/11
Уредба за критериумите врз основа на кои се донесуваат одлуките дали определени плански документи би можеле да имаат значително влијание врз животната средина и врз здравјето на луѓето	Службен весник на РМ 144/2007
Уредба за содржината на извештајот за стратегиска оцена на животната средина	Службен весник на РМ 153/2007
Уредба за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми од областа на животната средина	Службен весник на РМ бр.147/2008, 45/11
Правилник за формата, содржината и образецот на Одлуката за спроведување, односно не спроведување на стратегиска оцена и на формуларите за потребата од спроведување, односно не спроведување на стратегиска оцена	Службен весник на РМ бр.122/11

Исто така, при подготовка на Извештајот за стратегиска оцена на животната средина е земена во предвид Директивата за стратегиска оцена на животната средина на Европската комисија (2001/42/ЕС), која е транспонирана во националното законодавство.

Согласно Уредбата за стратегиите, плановите и програмите, вклучувајќи ги и промените на тие стратегии, планови и програми, за кои задолжително се спроведува постапка за оцена на нивното влијание врз животната средина и врз животот и здравјето на луѓето (Сл.Весник бр.153/07, 45/11), Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024), припаѓа во *точка 12 Туризам – среднорочен плански документ со кој се утврдува развојот на туризмот и еко –*

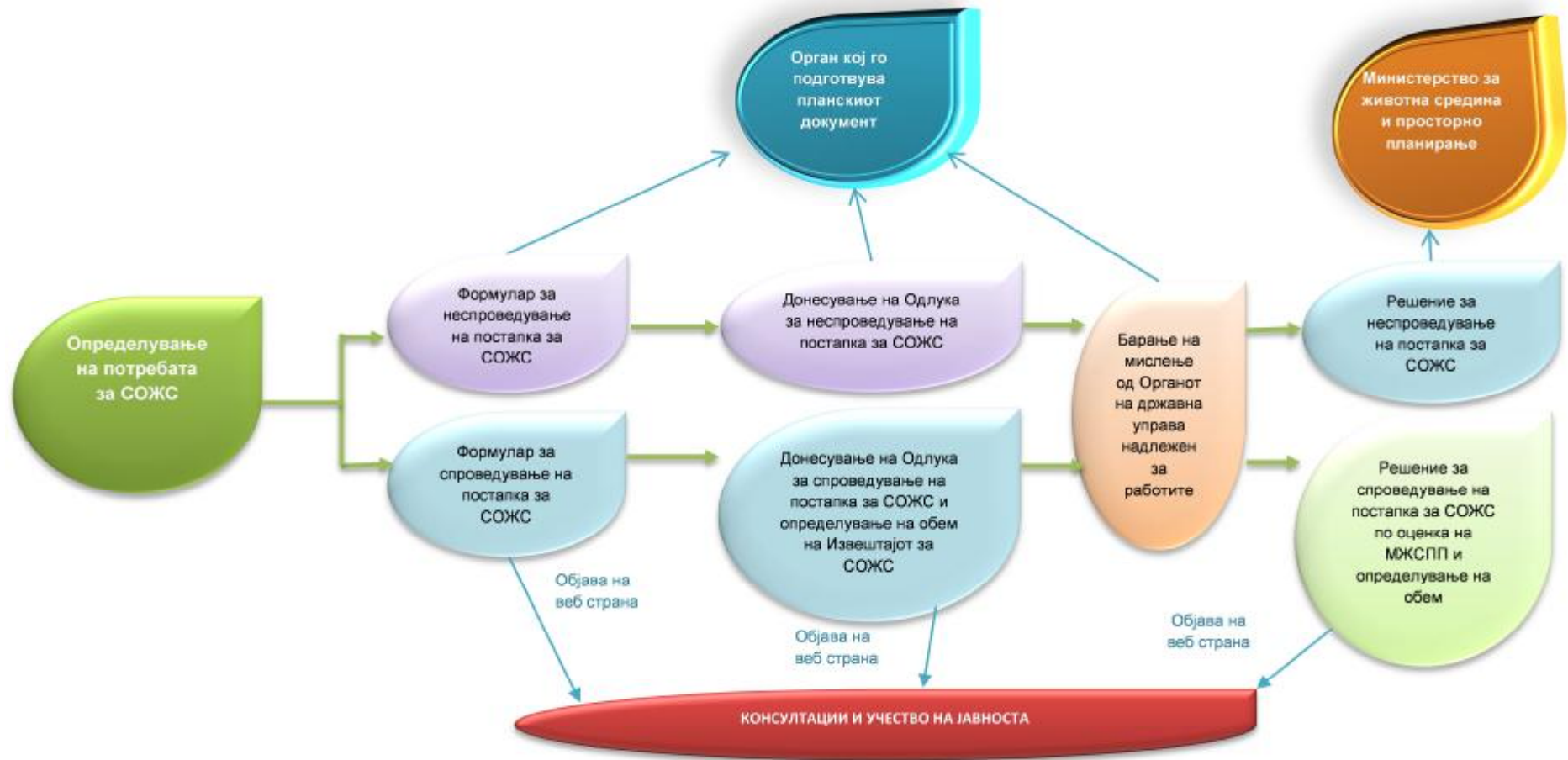
туризмот во предметното подрачје и затоа Центарот за развој на Источен плански регион како усвојувач на Стратегијата ја започна постапката за СОЖС.

Постапката на СОЖС вклучувајќи ги сите активности во фазите на нејзино спроведување согласно националното законодавство е прикажана на Слика 2:

Слика 2 Постапка за Стратегиска оцена на влијанието врз животната средина во Република Македонија

Постапката за СОЖС започнува со определување на потребата од спроведување на СОЖС преку подготвување на **Формулар** за спроведување/неспроведување и донесување на **Одлука** за спроведување/неспроведување. Истите се поднесуваат до Министерство за животна средина и просторно планирање кое издава Мислење за спроведување/неспроведување на постапка. Чекорите во одредување на потребата за спроведување/неспроведување на постапката за СОЖС се прикажани на Слика 3.

Слика 3 Одредување на потребата за спроведување/неспроведување на Стратегиска оценка на влијанието врз животната средина во Република Македонија

Центарот за развој на Источен плански регион како дел од постапката за спроведување на стратегиска оцена на влијание на Стратегијата за развој на туризот врз животната средина подготви **Одлука** бр. 0202 – 270/1 од 24.08.2015 година (Прилог 15.3) и **Формулар** за спроведување на стратегиска оцена за Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024) (бр.0804-272/1 од 25.08.2015). Подготвената Одлука за спроведување на постапката за СОЖС и Формуларите, беа објавени на веб страната на Центарот за развој на Источниот плански регион и општините во регионот и беа јавно достапни за увид во период од 15 дена.

Потребата од започнување на постапка за стратегиска оцена на животната средина во текот на постапката за изработка и донесување на предметната Стратегија беше потврдена од страна на Министерство за животна средина и просторно планирање преку издадено Известување за прифаќање на Одлуката и Формуларот (бр.15-6987/2 од 17.09.2015 година), приложено во (Прилог 15.3).

По добиеното Решение за спроведување на постапка за СОЖС, се изработува Извештај за СОЖС кој содржи информации за аспектите кои се предмет на оцена и очекуваните позитивни и негативни влијанија врз животната средина од имплементација на Стратегијата. Исто така, Извештајот идентификува и активности за спречување, намалување и ублажување на негативните влијанија и План за мониторинг на животната средина, за следење на резултатите од применетите мерки за ублажување на влијанијата, во текот на спроведувањето на активностите од Акциониот план и дали во текот на имплементацијата на стратешките цели се имплементирани и целите за заштита на животната средина.

Подготвениот нацрт извештај за СОЖС се доставува до Министерство за животна средина и просторно планирање за мислење, а во меѓувреме се објавува и на веб страната на МЖСПП и на органот кој го донесува стратешкиот документ заради достапност на јавноста за коментари, забелешки и сугестии во тек на 30 дена. Пред истекот на периодот за јавен увид, се организира јавна расправа по нацрт извештајот и добиените забелешки се внесуваат во финалната верзија на извештајот заедно со добиените забелешки во мислењето по нацрт извештајот од страна на МЖСПП.

По дополнување на Извештајот за СОЖС со сите забелешки, коментари и препораки, како и записникот од извршениот јавен увид, финалната верзија и истиот се доставува до МЖСПП за оценување на соодветноста на Извештајот.

По добиената Одлука за усвојување на документот од страна на МЖСПП, истата се објавува на веб страната на МЖСПП и на органот кој го донесува стратешкиот документ.

Органот надлежен за донесување на документот ја следи имплементацијата на активностите, можните влијанија врз животната средина и социјалните аспекти, со цел одговорните власти да преземат мерки за намалување на негативните влијанија и подобрување во текот на имплементацијата на стратешкиот документ.

3. ЦЕЛ НА ИЗВЕШТАЈОТ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА

3.1 ЦЕЛ НА ИЗВЕШТАЈОТ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА И УПОТРЕБЕНА МЕТОДОЛОГИЈА

Цел на Извештајот за Стратегиска оцена на животна средина за Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион е вклучување на целите на заштита и унапредување на животната средина на подрачјето кое е опфатено со документот (а кои претходно се дефинирани во други стратешки документи како на пр. ЛЕАП за општините, Планови за управување со отпад и сл.) во целите дефинирани при изработката на Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион (2015-2024) од страна на изготвувачите. Навременото вклучување на целите на заштита на животната средина ќе овозможи интегрален туристички развој во источниот регион и одржлив развој на заедницата.

При изработка на Извештајот за Стратегиска оцена за животна средина за Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион (2015-2024) беше користена методологија која се заснова на анализа и истражувања направени на повеќе начини:

- ü Анализа на Студија за состојбата со потенцијалите за развој на туризмот во ИПР,
- ü Проучување на нацрт Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион (2015-2024),
- ü Идентификација на веќе дефинираните цели за заштита и унапредување на животната средина во стратешки документи на локално, национално и меѓународно ниво (Просторен план на Република Македонија, Национален Акционен План за животна средина – НЕАП II, Национална Стратегија за апроксимација во животната средина, Националната Стратегија за одржлив развој, Национална Стратегија за развој на РМ, Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024), Вториот Извештај за климатски промени, Стратегија за регионален развој на РМ, Стратегија за енергетски развој на РМ до 2030 год, Стратегија за биодиверзитет, Годишни извештаи за квалитет на воздух, квалитет на вода, нивоа на бучава во општините од Источниот плански регион, Програма за развој на Источен плански регион (2015-2019), Локален План за заштита на животната средина за 11 општини од Источен плански регион, Локален Економски Развој за 11 општини од Источен плански регион и др. плански документи кои го диктираат натамошниот развој на туризмот во општините во Источниот плански регион),
- ü Состаноци со претставници од Источен плански регион,
- ü Анализа на сегашната состојба со животната средина во 11 општини во рамки на Источен плански регион,
- ü Идентификување на дефинирани цели за заштита на животната средина во стратешки документи на национално, регионално и локално ниво,
- ü Анализа на сегашна состојба со туристичко сместувачки капацитети, придружни содржини и степен на развиена инфраструктура (патна, енергетска и комунална) во Источен плански регион,

- ü Идентификација на позитивните и можните негативни влијанија од реализирањето на Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024) врз клучните елементи на животната средина,
- ü Оцена на сите можни влијанија по неколку критериуми (во однос на типот, природата, јачината, времетраењето, реверзибилноста, значењето, синергетските ефекти и кумулативните зависности меѓу влијанијата,
- ü Проценка од страна на експертот дали влијанијата од спроведувањето на активностите можат да бидат спречени, избегнати, ублажени и/или компензирани;
- ü Подготовка на План со превентивни и корективни мерки за ублажување на влијанијата на Стратегијата врз животната средина и предлог на План за мониторинг на спроведувањето на предложените мерки,
- ü Запознавање на сите вклучени страни и донесувачи на одлуки за последиците од реализацијата на Стратегијата со јавен увид на Нацрт верзијата на Извештајот за стратедиска оцена врз животната средина и доставување на нацрт верзијата до МЖСПП за коментари и забелешки,
- ü Вклучување на јавноста и одржување на јавна расправа (ќе следи по објава на овој нацрт Извештај до јавноста на веб страна на Источен плански регион - <http://www.eastregion.mk/>).

Откако ќе се спроведат сите горенаведени анализи и постапки се добива финален производ во форма на *Извештај за стратедиска оцена* кој е подготвен согласно барањата на Уредбата за содржината на извештајот за стратедиска оцена на животната средина ("Сл. Весник на РМ" бр. 153/07). Истиот се доставува до МЖСПП за добивање на Мислење.

За време на изработка на извештајот за стратедиска оцена Експертот се служеше со стручна литература од оваа област, стратешки национални документи, национална релевантна законска регулатива, меѓународни договори, карти, различни матрици за оцена, матрици за компатибилност на целите како и извештаи и препораки од меѓународни институции водечки во светот во оваа област. Користените документи се дадени во прилозите кон Извештајот:

а) Прилог 1 - Листа на национална законска регулатива релевантна за медиумите на животната средина,

б) Прилог 2 - Листа на користена литература и техничка документација кои овозможува нацрт Извештајот за стратедиска оцена на животната средина да биде квалитетно изработен.

4. ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА НА СТРАТЕШКИОТ ДОКУМЕНТ

4.1 ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА НА СТРАТЕГИЈАТА ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион произлегува како компонента на Програмата за зачувување на природата во Македонија која е финансирана од Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC) која е дизајнирана да и помогне на државата во зачувување на биолошката разновидност и природните екосистеми преку промовирање на нивното одржливо управување и користење. Меѓу партнерите на Програмата е и Центарот за развој на Источен плански регион кој е и орган надлежен за изработка на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион, додека Советот за развој на Источен плански регион е орган надлежен за донесување на Стратегијата.

Како проектна задача од Програмата за зачувување на природата во Македонија беше и изработката на Студијата за состојбата со потенцијалите за развој на туризмот во Источниот плански регион. Основна цел на Студијата е да се анализираат, инвентаризираат и валоризираат туристичките ресурси во ИПР од аспект на туризмот. Врз основа на податоците добиени од изготвената Студија за состојбата со потенцијалите за развој на туризмот (јуни 2014 – јуни 2015) се премина на подготовка на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион.

Цел на Стратегијата за развој на туризмот претставува оспособување на едуцирани и вешти луѓе, ефикасни институции, функционална и современа инфраструктура, конкурентна туристичка понуда и организирана и брендирање и препознатливост на туристичките производи и ефикасна промоција преку рамномерна застапеност во сите општини во Источниот плански регион.

Визијата за развој на туризмот во Источниот плански регион до 2024 година која беше основа при изработка на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион е: Источниот плански регион во наредните години да создаде неколку препознатливи туристички дестинации, чии производи ќе се базираат врз регионалното – природно и културно наследство и врз традицијата на локалното население; брендирани производи автентични по својот квалитет и прилагодени кон пребирливите барања и потребите на домашните и странски туристи.

За реализација на ваквата визија потребно е интердисциплинарен пристап, вклучување, посветеност и истрајност на сите засегнати чинители во регионот и постигнување на посакуваните резултати за заживување на туризмот во источниот регион и негово мапирање на туристичката мапа на РМ.

При изработка на Стратегијата за развој на туризмот Центарот за развој на Источен плански регион организираше повеќе форуми, работилници и регионална конференција на кои засегнатите страни (сите релевантни чинители во областа на туризмот, вклучувајќи ги корисниците, локалната самоуправа и јавниот сектор, приватните бизнис и граѓански сектор од источниот плански регион) како учесници разменуваа и усогласуваа информации поврзани со идентификација на природните и културните ресурси кои имаат потенцијал да придонесат во развојот на туризмот во регионот.

Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион содржи:

- Ø Анализа на потенцијалните сегменти за туристичкиот пазар во регионот,
- Ø Развиеност на конкурентноста во Источниот плански регион (на регионално и национално ниво),
- Ø Визија, принципи, стратешки области, стратешки приоритетни цели и мерки за развој на туризмот во источниот плански регион,
- Ø Развиен модел на раст согласно предложените мерки,
- Ø Туристичко зонирање на источниот плански регион,
- Ø Начини за формирање туристички производи и понуди,
- Ø План за мониторинг и евалуација на стратешките цели и
- Ø Акционен план за развој на туризмот во источниот плански регион во период 2015 – 2024.

4.2 ОПФАТ НА СТРАТЕГИЈАТА

Површината која е опфатена со Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион изнесува 3.537 km² и го зазема подрачјето на 11 општини Општина Штип, Општина Пробиштип, Општина Берово, Општина Винаца, Општина Делчево, Општина Зрновци, Општина Карбинци, Општина Кочани, Општина Македонска Каменица, Општина Пехчево, Општина Чешиново - Облешево) во рамките на источниот плански регион. Број на население кое ќе биде опфатено со активностите предвидени со Стратегијата за развој на туризмот изнесува 181.858.

Слика 4 Општини во Источен плански регион

4.2.1 Сегашна состојба со туристичкиот сектор на подрачјето на Источен плански регион опфатено со Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион

Источниот плански регион располага со одлични туристички потенцијали и атрактивности од различен карактер и распространети во сите општини од регионот.

Регионот располага со културно / историски знаменитости и природни вредности со кои се издвојува од преостанатите 7 региони.

Културно – историските знаменитости се карактеристични по нивната автентичност, уметничка вредност, период на градба, степен на зачуваност и заслужуваат да бидат промовирани и посетени од поголем број на домашни и странски туристи. Од културно-историските знаменитости карактеристични за источниот регион се издвојуваат следните:

Табела 2 Тип на културно – историски знаменитости во Источен плански регион

Тип на културно – историски знаменитости	Локација и назив на културно – историската знаменитост
Археолошки локалитети	Баргала – Карбинци, Црквиште – Мородвис, Виничко Кале и Исар – Штип се неколку локалитети со највисоки оценки според валоризацијата
Цркви и манастири	Св.Богородица - Ново Село, Св. Никола – Штип, Лесновски манастир, Св. Архангел Михаил – Берово, Рождество на Пресвета Богородица – Берово, Св. Ѓорѓи - Горни Козјак, Св. Богородица.-Балаклија во Делчево, Св. Василиј Велики – Пониква, Св. Никола -Штип – Кочани, Успение на Пресвета Богородица – Берово, Св. Архангел Михаил – Драмче
Исламско културно историско и религиозно наследство	Мостот на султанот Емир Кучук – Штип, Саат кула – Штип, Хусамедин Паша џамија – Штип, Кадин Ана џамија – Штип, Безистен – Штип, Џамија Султан Фатих Мехмед во Делчево се споменици на култура од отоманскиот период кој имаат најголем потенцијал за развој на туризмот во регионот

Природните ресурси во ИПР се застапени во изобилство и претставуваат основа за развој на повеќе типови на туризам. Секој природен ресурс е познат по одреден карактеристичен локалитет и истите се прикажани во Табела 3.

Табела 3 Природни ресурси во Источен плански регион

Природен ресурс	Карактеристичен локалитет
Осоговски Планини	Пониква, Царев Врв-Руен, Горна Цера, Гратче, клисура на Злетовска Река
Малешевски Планини	Беровско Езеро, изворишниот дел на Брегалница, водопадите на Брегалница и шумскиот појас од нив до

Природен ресурс	Карактеристичен локалитет
	Берово
Северната страна на Плачковица	Туртел, Лисец и Ченгино, подножјето кон Зрновци, Мородвис, Винаца до клисурата на Осојница
Лесновска купа и кратер	Вулкански релјеф околу Пробиштип и Злетово
Калиманско Езеро	Остров Калата, Истибањска Клисура
Планина Голак	Околина на Делчево, истоименото ловиште, езерото Сандански, Кукуљето, пештерата Коњска Дупка, палеонтолошкиот локалитет кај с.Стамер
Планински велнес-рекреативен престој	Источен дел на Малешевски Планини околу Беровско Езеро и блиските локалитети, Огражден со Суви Лаки, повисокиот дел на Плачковица, средно-високиот планински предел на Осогово, највисокиот дел на Голак со Обозна
Летен спортско-рекреативен планински туризам	Во сите горенаведени локалитети
Зимско-спортски планински туризам	Пониква, над Беровско Езеро, Плачковица/Туртел-Чупино, највисокиот дел на Голак
Зимско-спортски високопланински (скијалишен, сноубординг и др.)	Царев Врв со Китка и Калин Камен (општина Крива Паланка)
Нископланинскиот предел (500-1500 m) со можности за трекинг, маунтбајкинг, џип-сафари, параглајдинг, геотуризам, алпинизам, адреналински паркови	Лесновска купа и кратер со целиот палеовулкански простор, западните делови на Плачковица (од Штип до Вртешка со Камник, Радањска Река, Козјачка Река и др.), Голак, Бејаз Тепе, Осогово над Кочани, Оризари и Маке-дон-ска Каменица
Спа-туризмот во Кежовица	Штип, с.Истибања - Винаца и с.Долни Подлог - с.Бања
Езерскиот туризам	Калиманско Езеро со единствен и уникатен остров (Калата), езеро Гратче кај Кочани
Пејсажен туризам	Оризиви полиња во Кочанско Поле

Како најзначаен сегмент за развој на туризмот се туристичките капацитети и Источниот плански регион располага со 89 објекти за престој, 856 соби за сместување и 1869 легла. Бројот на капацитети во угостителството (ресторани, кафеани, барови и сл.) изнесува 166. Во овие објекти се вработени 300 лица. Ваквата слика за бројноста на туристичките капацитети не ги задоволува основните услови за развој на туризмот, бидејќи дел од постоечките капацитети се со застарена инфраструктура, потребно им е реновирање и приспособување на барањата на посетителите. Значајно е и отсуството на нивна медиумска промоција, да бидат дел од понудата на туристички оператор, при одржување на годишни манифестации за промоција на локални производи и занаети да се партнери со организаторите.

Сепак и покрај ваквата состојба со постоечките туристички капацитети во ИПР се бележи двојно зголемување на ноќевањата како на домашни, така и на странски туристи. Просечниот престој на домашните гости изнесува 1,9 ноќи/турист, додека кај странските е 2,5 ноќи/турист.

Карактеристиките на пределот (сообраќајна инфраструктура, комунална инфраструктура, електро и телекомуникациска инфраструктура) подетално се обработени во Поглавје 5, бидејќи нивната развиеност ќе има голема улога во развојот на туризмот.

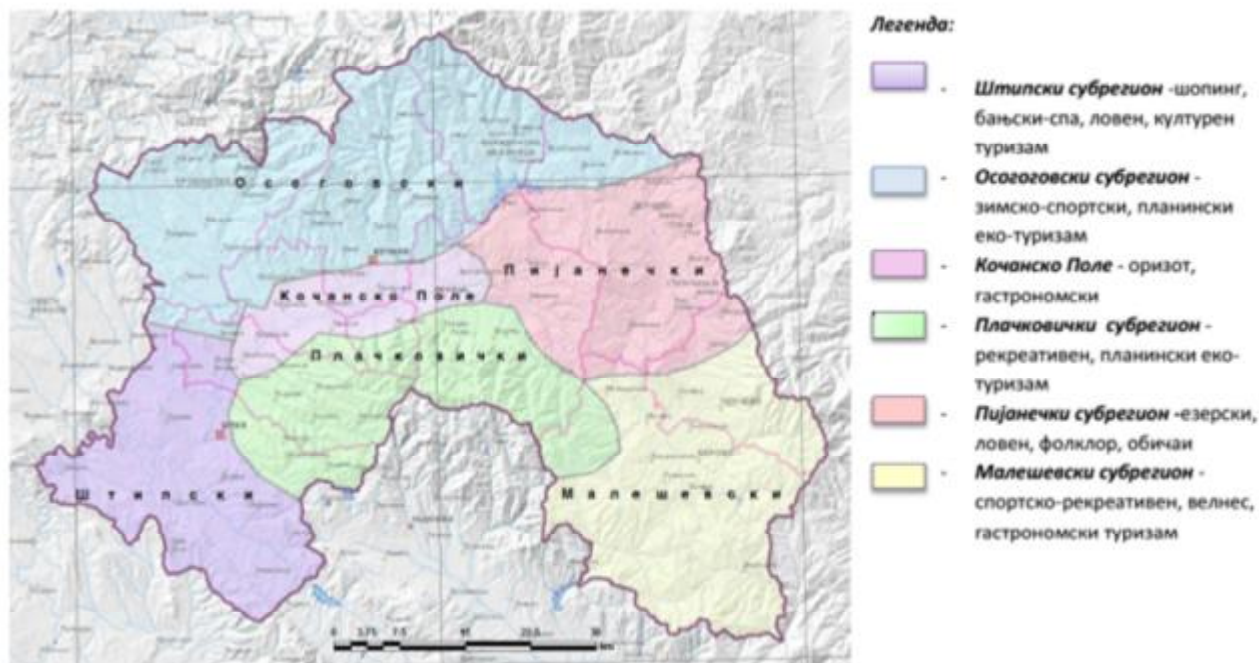
4.2.2 Концепт за иден развој на туризмот

Со Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион се предвидува: градба/реконструкција на објекти (планинарски домови, хотели, бањи и сл.), изградба на регионални патишта, изградба на пешачки патеки (нивно соодветно обележување и осветлување), реконструкција на комунална инфраструктура во туристичките локалитети, поставување на туристичка сигнализација (информативни табли, знаци, патокази).

Главните развојни активности со овој документ се предвидува да бидат реализирани во 6 субрегиони – “надопштински” туристички предели и тоа:

1. Штипски (шопинг, бањски-спа, ловен, културен);
2. Кочанско Поле (оризот, гастрономски);
3. Осоговски (зимско-спортски, планински еко-туризам);
4. Пијанечки (езерски, ловен, фолклор, обичаи);
5. Малешевски (спортско-рекреативен, велнес, гастрономски);
6. Плачковички (рекреативен, планински еко-туризам).

На Слика 5 е прикажано во секој од шесте субрегиони кој тип на туристички активности ќе биде спроведен.

*Извор: Стратегија за развој на туризмот во Источниот плански регион со акционен план (2015-2024)

Слика 5 Картографски приказ на распределба на развојни туристички активности по субрегиони во Источен плански регион

Сите предвидени активности распределени во 6 субрегиони во рамки на Источен плански регион се прикажани во Табела 4.

Табела 4 Приказ на субрегиони во рамките на ИПР со тип на планирани активности и локација на која истите ќе се реализираат

Субрегиони во рамките на ИПР	Активности	Локација
Штипски субрегион	Поставување на мини информативни центри и уредување и опремување на туристички локалитети	Баргала, Исар
	Реконструкција на спа центар (џакузи, турска бања, парна бања, дополнителен базен, отворен базен). и подобрување на сместувачките капацитети во бањата	во бања Кежовица
Осооговски субрегион	Партерно уредување (поставување на клупи, видиковец, санитарен објект)	кај село Тодоровци, патот Пробиштип-Кратово кај село Кундино, на патот за село Лесново, на патот за Пониква и на патот за село Цера
	Изградба на регионален патен правец Р 1309	Пониква - Злетово (Пробиштип)
	Изградба на регионален патен правец Р 1210	Македонска Каменица (Саса) - Тораница (Крива Паланка) (преку Руен)
	Изградба на регионален патен правец Р 2342	Пишица - Живанци
	Реконструкција и изградба на пешачки патеки до пештерските келии (нивно означување, осветлување и осветлување на пештерите)	во село Лесново
	Реконструкција на постоечки јавни објекти и нивна пренамена - адаптација во планинарски домови	село Цера под врвот Руен помеѓу Лопен и Длгидел
	Реконструкција на комунална инфраструктура на туристичките локалитети	Лесново Пониква
Кочанско Поле	Поставување на мини информативни центри односно уредување на локалитети	Мородвис Виничко Кале
	Партерно уредување (поставување на клупи, видиковец, санитарен објект)	Патот Ваница - Берово низ клисурата на Осојница
	Поставување на туристичка сигнализација	На сите туристички локалитети во сите суб региони на ИПР

Субрегиони во рамките на ИПР	Активности	Локација
	Изградба на нов бањски-спа објект	Село Истибања и село Бања (Кочанско)
Плачковички субрегион	Изградба на регионален патен правец Р 2431	Прналија - Шипковица (Карбинци - Радовиш преку Плачковица)
	Реконструкција на постоечки јавни објекти и нивна пренамена - адаптација во планинарски домови	на источниот дел на Плачковица
Пијанечки субрегион	Изградба на регионален правец	Кочани-Делчево
	Изградба на платформа, патека и видиковец	на островот Калата во Калиманско Езеро
	Партерно уредување (поставување на клупи, видиковец, санитарен објект)	покрај ез. Калиманци (над браната)
	Изградба на регионален патен правец Р 2341	Габрово - Граница со Бугарија
	Изградба на регионален патен правец Р 2346 Врска со Р1304	Разловци – Тработивиште
	Реконструкција на хотелски објект	Делчево
	Изградба на нова комунална инфраструктура на туристичките локалитети	Голак
	Обновување на Спомен домот на Разловечкото востание	село Разловци
Малешевски субрегион	Изградба на регионален патен правец Р 1310	Берово - Радовиш
	Реконструкција на хотелски објект	Берово
	Реконструкција на постоечки јавни објекти и нивна пренамена - адаптација во планинарски домови	на планината Влаина
	Изградба на нова комунална инфраструктура на туристичките локалитети	Равна Река (Пехчево)
	Реконструкција на комунална инфраструктура на туристичките локалитети	Беровско Езеро Абланица (туристичка населба) Суви Лаки

4.2.3 Планиран развој на туризмот

Поради ниската стапка на учество на туризмот во Источен плански регион со Стратегијата се планираат повеќе мерки и активности земајќи во предвид: зачувување на природното и културно - историско наследство, забрзан развој на малите и средни претпријатија, подобрување на сообраќајната, комуналната и телекомуникациската инфраструктурна, пораст на животниот стандард, спречување на миграциите и одлив на работната сила.

Во Табела 5 се дадени споредбени вредности меѓу сегашната состојба со параметрите карактеристични за секторот туризам и предвидувањата после имплементација на активностите од Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион.

Табела 5 Споредбени нумерички вредности на сегашна состојба со стратешките активности

Параметар	Сегашна состојба	Планирана состојба
Стапка на раст на туристичкиот промет		до 2019 година стапка на раст на туристичкиот промет до 12% годишно, а во периодот 2019-2024 год. 17% годишно
Број на туристи	23.035 (14.306 домашни и 8.729 странски) туристи.	до 2019 година бројот на туристи да се искачи на 35.511 (21.610 домашни и 13.902 странски), а во 2024 година на 53.134 туристи (33.035 домашни и 20.099 странски).
Бројот на ноќевањата	49.221 (27.277 домашни и 21.944 странски)	во 2019 година се предвидува да изнесува да се 78.639 ноќевања (43.243 домашни и 35.395 странски) додека во 2024 година да изнесува 113.316 ноќевања (62.824 домашни и 50.492 странски).
Број на легла	1.869	Се предвидува со изградба на нови хотелски објекти и спа центри во Штип, Кочани, Пониква и Осогово број на легла да се зголеми на 2.430 легла во 2019 година односно 3.177 легла во 2024 година.
Број на вработени во угостителството	1.477 лица	Зголемување на 1.920 лица во 2019 година и 2.510 лица во 2024 година.

4.2.4 Реализација на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион

Спроведувањето на предвидените активности во Стратегијата ќе овозможат промоција на природното богатство на источниот регион во пошироки рамки (планински, езерски ловен/риболовен туризам), промовирање на верските објекти со старост од повеќе векови (цркви, манастири), стимулирање на традиционалните занаети, спецификите на кујната - продукти карактеристични за регионот, престој на туристи во

објекти со карактеристичен амбиент на (планинска/рурална) средина, но и во капацитети со најсовремени содржини и понуди.

Поголема афирмација на источниот плански регион од аспект на туристичка понуда, границата со Р.Бугарија ќе овозможи привлекување на странски и домашни туристи преку атрактивни содржини, за локалното население ќе значи зголемување на вработеноста, активирање на другите гранки комплементарни на туристичката дејност (транспорт, итн), престој во чиста животна околина каде може да се одвиваат рекреативни активности од зимските и летните спортови.

Промоција на пејсажите со оризовите полиња и оризот, питомите, речиси недопрени планински места, тишината, смиреноста, чистата природа, свежиот воздух, уникатната традиција.

4.2.5 Изводи од Просторниот План на Република Македонија

Неизоставен сегмент при развојот на Стратегијата за туризам во Источен плански регион претставува и намената на земјиштето и нивната поставеност, разместеноста на населените места, разгранетоста на: енергетската мрежа, водостопанката мрежа, разместеноста на туристичките локалитети, поставеноста на заштитените подрачја и зоните на заштита, како и пределите покриени со шумска вегетација. Сите претходно наведени сегменти се прикажани на картографските прикази кои следат (извод од Просторниот План на РМ (2002-2020)).

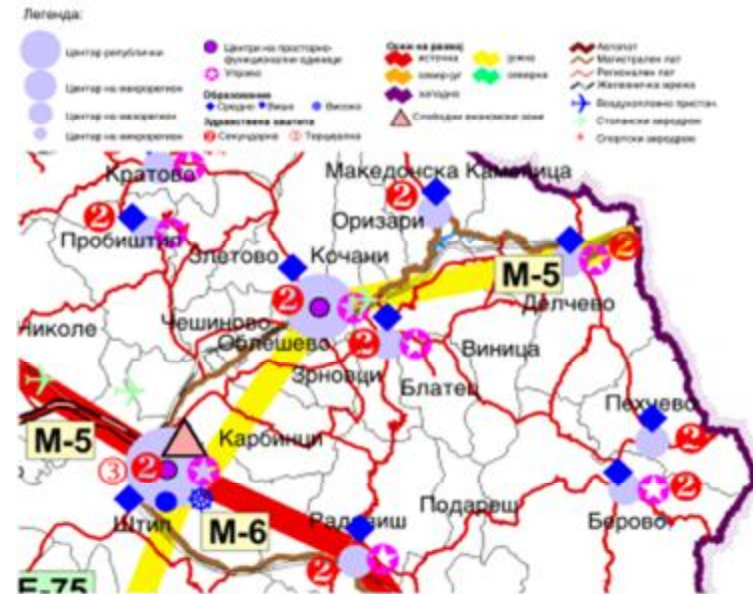
Намена на земјиштето во Источен плански регион

Водостопанство во Источен плански регион

Населени места и патна мрежа во Источен плански регион

Енергетска мрежа во Источен плански регион

5. КАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРОСТОРОТ И СЕГАШНА СОСТОЈБА СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Анализата на карактеристиките на подрачјето каде што се наоѓа локацијата на планскиот опфат на Стратегијата за развој на туризмот во Источниот плански регион за период 2015-2024 претставува појдовна точка за детерминирање на осетливите елементи на животната средина. Стратешкиот документ ќе се развива за плански опфат - источниот плански регион со вкупна површина од 3.537 km² составен од 11 општини.

Во описот на животната средина за локацијата ќе се разгледуваат карактеристиките на предметниот опфат како пошироко подрачје и подетално ќе се разгледуваат карактеристиките на животната средина за секоја општина, анализирајќи ги осетливите елементи со акцент на осетливите подрачја во регионот, постојната состојба со туризмот за целиот регион и по општини, како и идните планирани активности во развојот на туризмот на Источниот плански регион.

Природните карактеристики на едно подрачје претставуваат збир на вредности и обележја создадени од природата (географската и геопрометната положба на подрачјето, релјефните карактеристики, геолошки, педолошки, хидрографски, климатски и др.) и се директно поврзани со состојбата на животната средина на тоа подрачје.

Од друга страна секојдневната човекова активност преку економските дејности (користење енергија, транспорт, создавање на материјални добра во индустриски технолошки процеси, создавањето на отпад и др.) и социјалниот живот на човекот и стилот на живеење влијаат врз медиумите на животната средина преку емисиите кои претставуваат притисок и ја менуваат состојбата со елементите на животната средина. Доаѓа до нарушување на природната рамнотежа и ново настанатата состојба на елементите влијае врз здравјето на луѓето, биодиверзитетот и природните и културни блага.

Во оваа фаза е потребно да се идентификува кои елементи на животната средина се веќе осетливи и кои би биле најизложени на дополнителна негативна промена при реализација на планското решение за предметниот опфат од Стратегијата за развој на туризмот во Источниот плански регион за период со акционен план 2015-2024.

5.1 КАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРОСТОРОТ

5.1.1 Географска положба

Источниот плански регион го опфаќа сливното подрачје на реката Брегалница и зафаќа површина од 13,76% од територијата на Република Македонија. Овој регион е составен од 11 општини (Берово, Винаца, Делчево, Зрновци, Карбинци, Кочани, Македонска Каменица, Пехчево, Пробиштип, Чешиново-Облешево и Штип).

Овој регион од источната страна се граничи со Република Бугарија, а комуникацијата со соседната држава се остварува преку граничниот премин, Делчево во општина Делчево. На север се граничи со Североисточниот плански регион, на

Слика 6 Источен плански регион во РМ

запад со Вардарскиот плански регион, а на југ со Југоисточниот плански регион. Основните карактеристики на Источниот плански регион се однесуваат на неговата урбанизираност, географските карактеристики, природните ресурси со кои располага регионот, природното и културно-историското наследство, како и некои аспекти во поглед на заштитата на животната средина.

Како и во другите региони во Република Македонија, и во Источниот плански регион, руралните општини се доста застапени, меѓутоа најголем дел од населението живее во поголемите урбани центри што упатува на нерамномерната концентрација на населението внатре во регионот.

Во согласност со податоците од последниот попис на населението во 2002 година, Источниот плански регион брои 181.858 жители или 9,0 % од вкупното население на земјата од кои 119.863 жители ги населуваат урбаните области, а 83.296 руралните.

Проценките на населението направени на 30.06.2013 година од страна на Државниот завод за статистика, укажуваат на фактот дека вкупната популација на Источниот плански регион е незначително намалена (177.998 жители), што укажува на фактот дека населението од регионот мигрира заради обезбедување на подобри услови за живот.

Слика 7 Општините во Источниот плански регион

Местоположбата на планскиот опфат е прикажана на Слика 8.

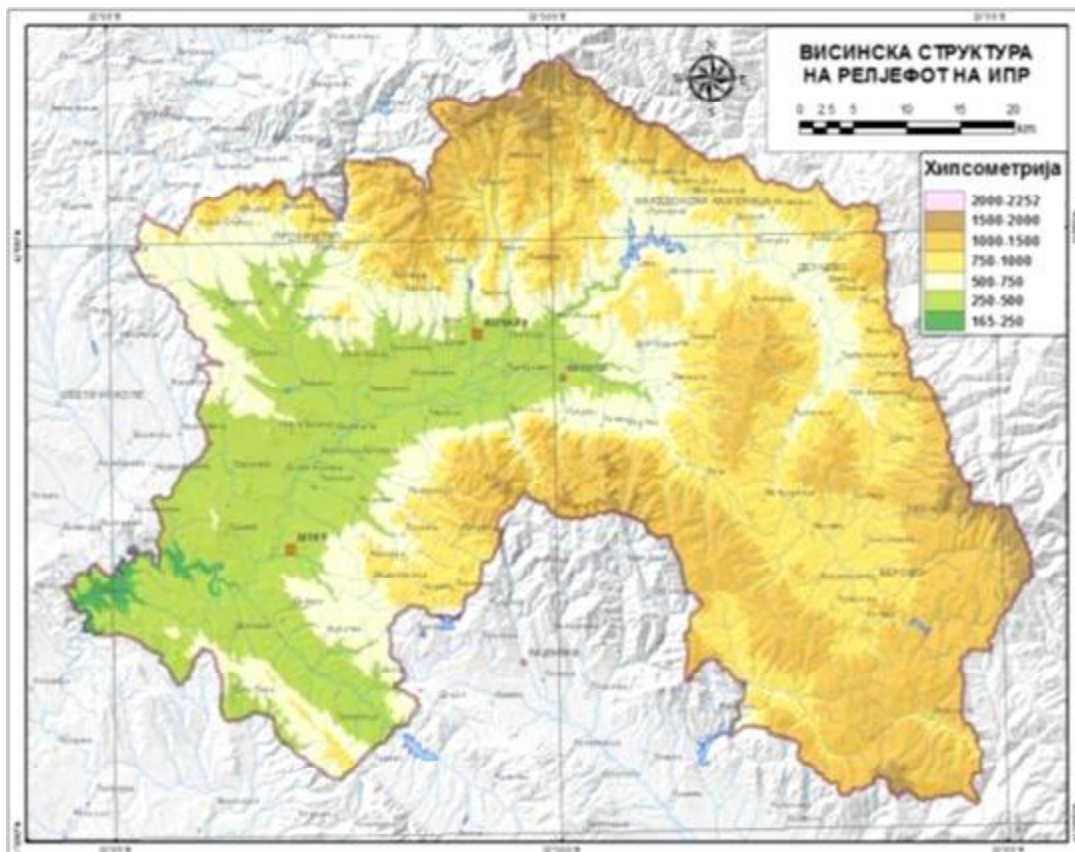

Слика 8 Местоположба на Источниот плански регион

5.1.2 Релјеф

Предметниот опфат како дел од Источниот плански регион, припаѓа во две главни геотектонски единици, Српско - македонскиот масив и Вардарската зона. Делницата Црна Скала - Винаца е главно ридско - планински терен, а потоа минува низ рамничарски области, благо ридести и ридски терени. На Слика 9, е прикажан изгледот на релјефот на ИПР.

Слика 9 Релјеф на ИПР

Теренот се состои од високи ридови, длабоки долини и суви клисури со испакнати подигнувања со стрмина свртена кон потоци и суви клисури. Делницата Винаца - Штип се протега главно низ Кочанско Поле и во одредени делови низ ридски терен. Најголем дел е рамничарско - ридест терен со повремени долини и клисури.

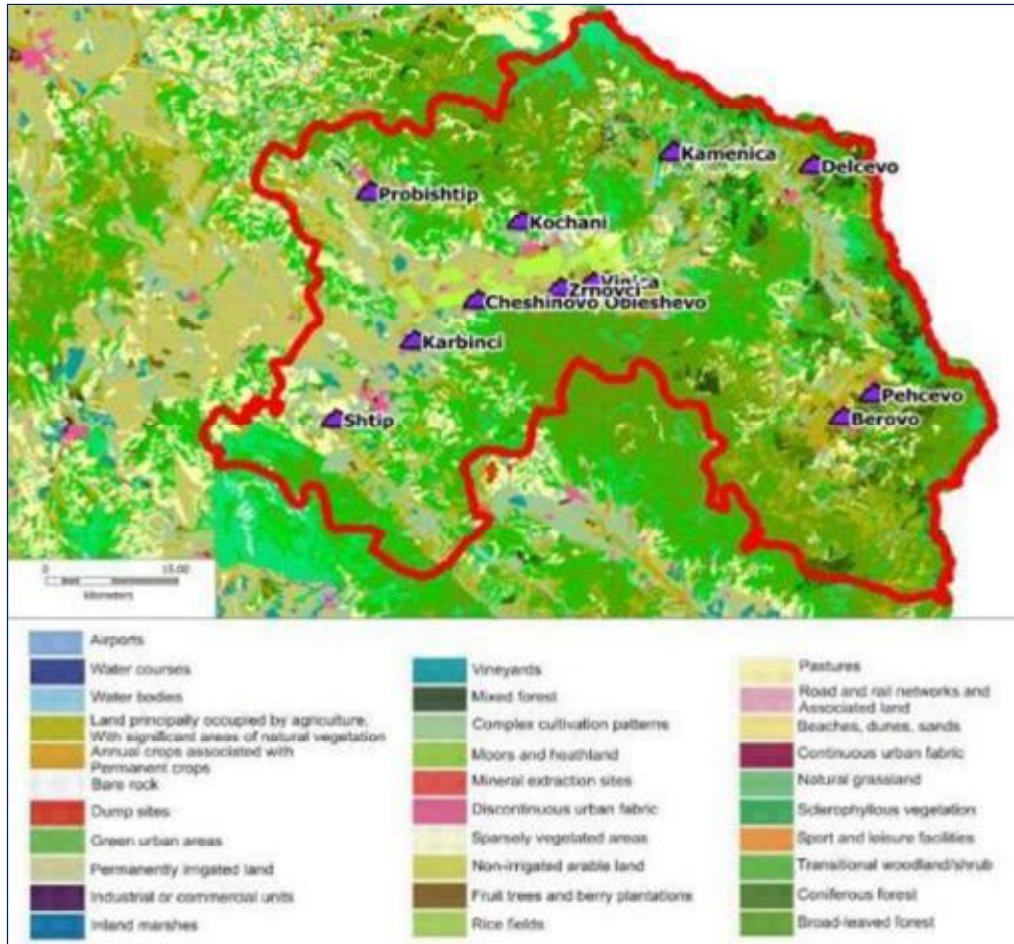
Делницата Отовица - Кадрифаково е главно рамничарски терен-Овчеполската низина, која има благи падини и нема значајни прекини на теренот. Дел од делницата Кадрифаково-Отовица минува низ Овче Поле со благи издигања во делови со Еоцени и Плиоцени седименти. Теренот во близина на Штип е благо брдовит.

Природните, географските, климатските и хидролошките карактеристики овозможуваат потенцијал за производство на ориз, особено во Кочанско поле, кое е добро познато по својот ориз. Пијанец и Малешевијата се поволни за одгледување на овошје и зеленчук. Најзастапена е пченицата, потоа следува компирот, пченката, луцерката и доматиите. Поради специфичните геолошки карактеристики на планинските масиви, Регионот има развиена олово - цинкова рударска индустрија. Друга важна индустрија е текстилната индустрија и голем број на текстилни производни погони се наоѓаат во овој регион. Планинските терени во Регионот имаат

голем потенцијал за развој на зимскиот и алтернативниот туризам, иако тие се уште се во рана фаза на развој¹.

Земјоделското земјиште вклучува области кои се користат за земјоделско производство: обработливо земјиште и пасишта. Постои значителна стабилност, без поголеми разлики од година во година. Пасиштата го сочинуваат поголемиот дел од земјоделското земјиште, вклучувајќи и пасишта на ридовите, планините и низините.

Следната слика ја покажува намената на користење на земјиштето во ИПР.

Извор: Министерство за животна средина и просторно планирање
Слика 10 Користење на земјиштето

5.1.3 Клима

Климата во ИПР е аридна, односно подрачјето во поголемиот дел на годината е сушно, со долги и сушни лета со температури до +41°C и благи и влажни зими со ретка појава на екстремно ниски температури до -22°C. Ова е последица од судирот на влијанието на медитеранската и континенталната клима. Во делот на Малешевијата преовладува континентална клима.

Попрецизно: Умерена - континентална клима, со некои мали медитерански влијанија, има во долината на реката Вардар, од Демир Капија на југ до Скопје и Куманово на север, а потоа по должината на реката Брегалница во Кочани на исток и Црна Река до Мариово на запад. Тука мразот во зима е честа појава. Температурата

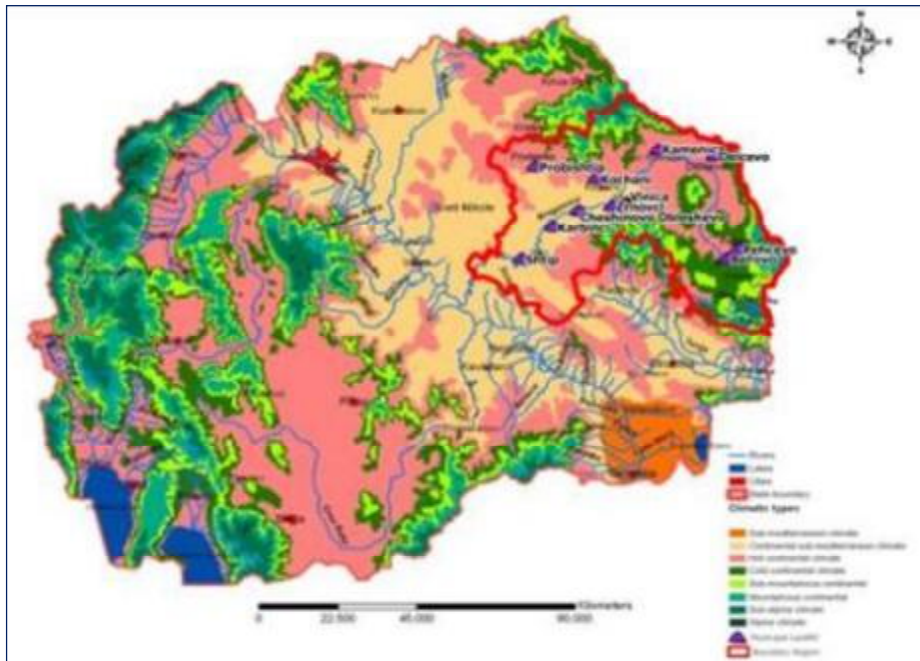
¹Државен завод за статистика (2015) „Региони во Република Македонија, 2015“ (http://www.stat.gov.mk/PrikaziPublikacija_1.aspx?rbr=558)

може да падне дури и под -20°C , додека во лето може да достигне до 45°C . Судејќи според просечните врнежи од само 400-500 mm/годишно, оваа област е една од најсушните во Европа, со степски и полупустински карактеристики. Интересно е да се напомене дека во Вардарската долина се јавуваат силни ветрови, особено во Овче Поле и во близина на Демир Капија, заради што се планира изградба на ветерници.

Делчевската долина има типична умерено - континентална клима, со студени зими и многу топли лета. Тука има нешто повеќе врнежи (околу 600 mm), кои неповолно се распоредени во текот на годината. Повисоките долини (Крива Паланка, Берово) имаат континентална клима, со студени зими (до -32°C) и свежи лета (до 35°C) и не многу силни ветрови.

Високите планински области имаат остра алпска клима, студени зими и лета, со просечна годишна температура од околу 0°C и врнежи од дожд од околу 1000-1200 mm, во текот на зимата, во форма на снег. Снегот обично се задржува од ноември до мај и на највисоко засенчени страни до август.

Просечната годишна температура во рамничарскиот дел е $12,9^{\circ}\text{C}$, додека во Малешевијата е $8,7^{\circ}\text{C}$.

Извор: <http://www.eea.europa.eu/soer/countries/mk/country-introduction-macedonia-the-former-2>

Слика 11 Клима во ИПР

5.1.4 Врнежи

Просечната годишна количина на врнежи се движи од 506 mm, во областа на Кочанско Поле, до 672 mm во Малешевијата. Врнежите се нерамномерно распределени и во време и во количина. Максималните врнежи од дожд се евидентирани во месеците април - мај, а минималните во летните месеци од јули до август. Снег се бележи од декември до март. Маглата е ретка во овој регион, освен во Малешевијата, каде во просек има 3-5 магливи денови годишно.

5.1.5 Население

Источниот плански регион е лоциран во источниот дел на државата и истиот е составен од следните 11 општини: Берово, Чешиново - Облешево, Делчево, Карбинци, Кочани, Македонска Каменица, Пехчево, Пробиштип, Штип, Веница и Зрновци.

ИПР е претежно планински и се шири по должината на реката Брегалница, по сливовите на Штип, Малешево, Пијанец и Кочанско поле. Источниот плански регион се простира на површина од околу 4177 km². Во согласност со податоците од последниот попис на населението во 2002 година, Источниот плански регион брои 181.858 жители или 9,0 % од вкупното население на земјата од кои 119.863 жители ги населуваат урбаните области, а 83.296 руралните. Проценките на населението од 2014 година од страна на Државниот завод за статистика, укажуваат на депопулација на населението, односно намалување на вкупната популација на Источниот плански регион (177.700 жители), додека вкупната популација на земјата малку е зголемена. Оваа состојба доведува до раселени села и концентрирање на населението до 60% во градските центри. Густината на населението е 50.2 жител/km².

Табела 6 Преглед на број на жители по општини, површина и густина на население во населените места

	Општина	Вкупен број на жители	Површина km ²	жители/km ²	Населени места
1	Берово	13,941	598	23	9
2	Веница	7,490	433	6	16
3	Делчево	17,505	422	41	22
4	Зрновци	4,012	56	58	3
5	Карбинци	38,092	229	18	29
6	Кочани	8,110	360	106	28
7	Македонска Каменица	5,517	190	3	9
8	Пехчево	16,193	208	27	7
9	Пробиштип	47,796	326	50	36
10	Чешиново - Облешево	19,938	132	57	14
11	Штип	3,246	583	82	44
	Вкупно	181,858	3537	51	217

Извор: Статистички годишник 2013, Државен завод за статистика

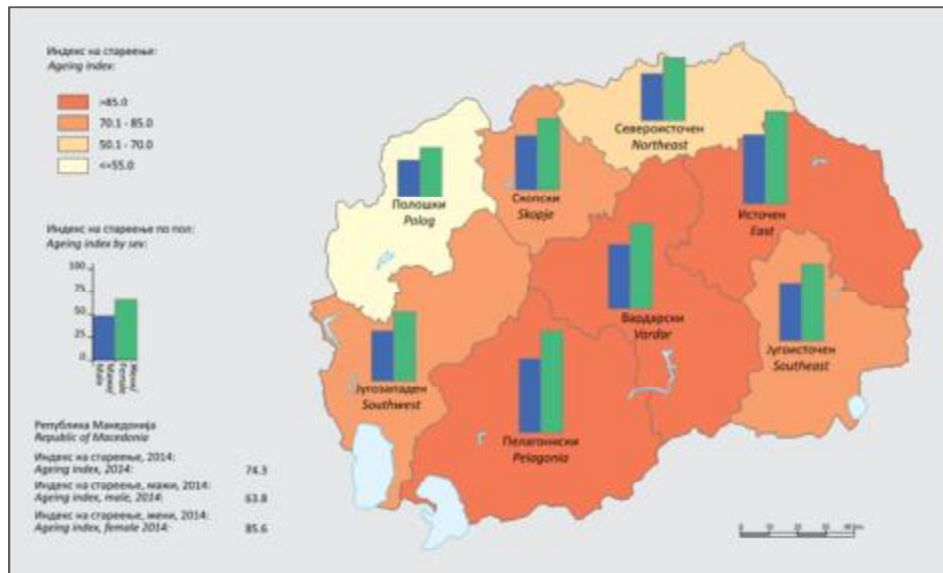
Табела 7 Број на жители и удел (во %) на урбано и рурално население на општинско ниво во вкупниот број на жители (Попис 2002)

**ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА
СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
СО АКЦИОНЕН ПЛАН (2015-2024)**

	Берово	Чешиново-Облешево	Делчево	Карбинци	Кочани	Македонска Каменица	Пехчево	Пробиштип	Штип	Виница	Зрновци	Вкупно
Вкупно населени е - број на жители	13,941	7,490	17,505	4,012	38,092	8,110	5,517	16,193	47,796	19,938	3,264	181,858
% населени е во урбани области	50%	0%	66%	0%	74%	63%	0%	67%	91%	54%	0%	64.8%
% населени е во рурални области	50%	100%	34%	100%	26%	37%	100%	33%	9%	46%	100%	35.2%
Урбано населени е -број на жители	6,591	0	11,004	0	28,163	4,869	0	10,372	44,206	10,541	0	115,746
Рурално населени е -број на жители	6,591	7,125	5,669	4,040	9,895	2,860	5,068	5,108	4,372	8,980	3,098	62,805

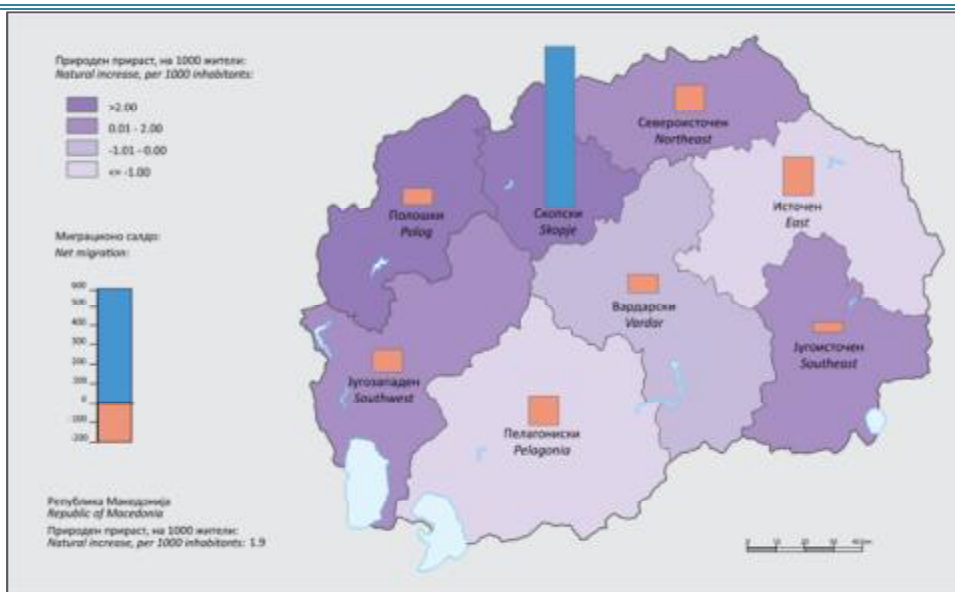
Извор: Статистички годишник 2013, Државен завод за статистика

Природното движење на населението во регионот се одликува со потпросечен наталитет, натпросечен морталитет и стапка на природен прираст со негативен предзнак. Просечната возраст на населението е 40, додека на ниво на држава е 38.

Слика 12 Индекс на стареење, 2014²

² Статистички податоци Регионите во Македонија 2015

Слика 13 Природен прираст и миграциско салдо, 2014³

Следната табела ги прикажува основните демографски статистички податоци за Регионот за 2014 година.

Табела 8 Основни демографски податоци, ИПР, 2014⁴

Број на општини	11
Број на населени места	217
Вкупно население, Попис, 2002	181,858
Процена на населението, 2014	177,700
Густина на населеност, 2014	50.2
Вкупен број на живеалишта, 2002	72,248
Просечен број на членови во домаќинството, Попис, 2002	3.1
Живородени, 2014	1,616
Умрени, 2014	1,951
Природен прираст, 2014	-335
Доселени од други држави, 2014	127
Отселени во други држави, 2014	56
Број на легла, 2014	1,869
Број на туристи, 2014	23,035
Број на ноќевања, 2014	49,221

Источниот плански регион ја подобри својата положба во однос на економијата на земјата од 7-мо место во периодот 2000-2008, до 4-то во 2011 година, каде бележи 8,1% БДВ. Најголемите стопански дејности во Регионот се текстилната и конфекциската индустрија, дрвната индустрија, трговијата и земјоделството. Доминантна земјоделска култура во Источниот плански регион е житната култура, а најважен е оризот. Регионот е исто така производител на сировини од олово - цинкова

³ Статистички податоци Регионите во Македонија 2015

⁴ Извор: Државен завод за статистика – Статистички Извештај 2013

руда, која се добива од рудниците Злетово, Добрево и Македонска Каменица кои имаат најголемо економско значење. Официјалните статистички податоци, покажуваат дека преработувачката индустрија има доминантна улога во производството во Регионот со 67 % и вработува 70 % од вкупниот број на вработени. Услугите учествуваат со околу 30 % во производството и 20 % во вработувањето, остатокот му припаѓа на земјоделството со 5 %.

Источниот плански регион бележи втора најниска просечна стапка на невработеност меѓу сите региони во Македонија и втора висока стапка на вработеност. Голем дел од земјоделската активност во регионалната економија води кон потценување на стапката на невработеност, со оглед дека вработувањето во земјоделскиот сектор традиционално се помалку се пресметува во официјалните статистики.

Просечните бројки за невработеност (обезбедени од Државниот завод за статистика) покажуваат просечна стапка на невработеност од околу 18,5 %, значително пониски од националниот просек, но со тренд на влошување.

5.1.6 Сообраќајна мрежа

Како континентална земја, Република Македонија е особено зависна од добро развиена патна и железничка мрежа за нејзин економски и социјален развој. Клучни елементи на оваа мрежа се деловите од трансевропската транспортна мрежа. Источниот плански регион не е дел од оваа мрежа.

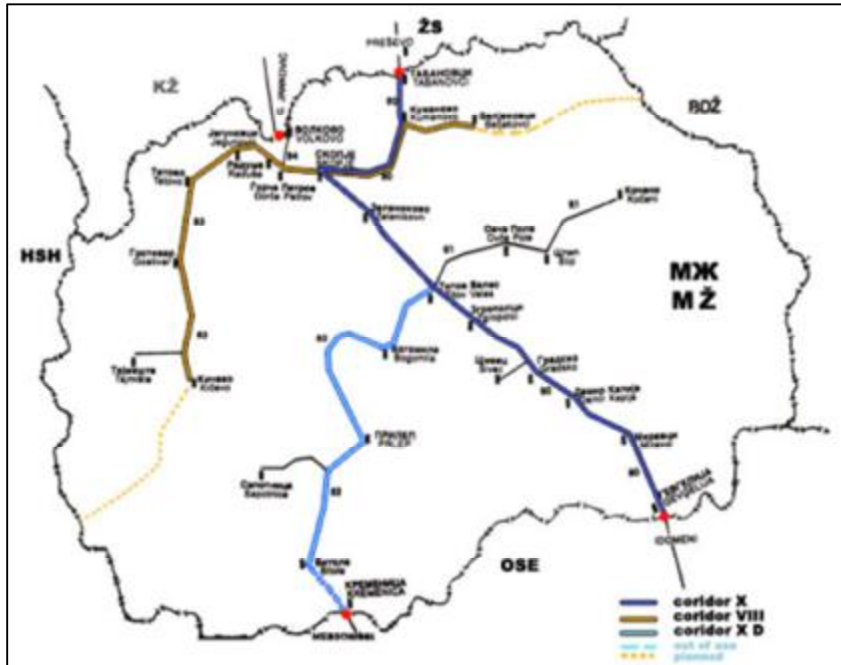
Патната мрежа во Регионот е просечно развиена, додека состојбата на патиштата за автобуси и некои регионални патишта е лоша. Поточно, моменталната состојба на автобуските патишта (М-5: Велес - Штип - Кочани - Македонска Каменица - Делчево) и некои регионални патишта (Р-523: Делчево - Пехчево - Берово, Р-527: Кочани - Веница - Берово и Р-603: Радовиш - Берово) е сиромашна. Слика 14 ја прикажува патната мрежа на Источниот Плански регион.

Слика 14 Патна мрежа на Источниот Плански регион⁵

⁵ Извор: Просторен План на РМ

Развојот на железничката мрежа во Источниот плански регион може да се оцени како низок. Дел од железничката линија Велес - Кочани минува низ Источниот плански регион (70 km) и завршува како слеп колосек. Железничката мрежа не им е достапна на сите општини во Регионот. Само Штип и Кочани се поврзани со железнички линии.

Слика 15 Железничка инфраструктура во Република Македонија⁶

5.1.7 Стопанство

Главните центри на стопански активности во Источниот плански регион се општините Штип, Берово, Делчево и Кочани.

Во општина Кочани, активни се значителен број правни лица кои вршат различни активности, поделени во неколку категории: фабрики за производство на облека, инсталации за PVC и железарија, металуршки инсталации, инсталации за преработка на дрво, инсталации за печатење, стакленички објекти, објекти за преработка на зеленчук.

Во општина Делчево активни се неколку правни лица за производство на индустриски неопасен отпад. Главна индустриска активност вршат компаниите за производство на облека.

Постои мал број компании во општина Берово, кои вршат активности што продуцираат значителни количини отпад. Најзначајна индустриска активност вршат капацитетите за производство на облека.

Во општината Македонска Каменица активен е мал број компании кои вршат стопански активности. Најважна стопанска активност е производството на облека.

Општина Штип е клучна во изработката на облека во Источниот плански регион. Во општина Штип се оперативни околу 85 капацитети за изработка на облека (со различен производствен капацитет).

⁶Извор: <http://mz-rail.atwebpages.com/infra/infra-en.html>

Во општина Пробиштип оперативни се неколку капацитети за производство на облека. Останатите стопански гранки речиси и да не се развиени во овој дел на ИПР.

Главната стопанска активност на ИПР е поврзана со две рударски полиња и една фабрика за акумулатори, кои се активни и оперативни.

Компанијата „Индо Минерали и метали“ ДООЕЛ (Рудник Злетово), која произведува олово и цинк е ориентирана кон извоз.

Друг оперативен субјект е рудникот „Стрмош АД - рудник за неметали“ кој се наоѓа во областа Стрмош и произведува мермер.

„Таб МАК“ ДОО е македонска фабрика за производство на батерии и акумулатори, каде се продаваат батерии/акумулатори под ТАБ бренд VESNA и STARTER VESNA со годишен капацитет од 1.000.000 до 1.500.000 парчиња (во зависност од видот на батеријата/акумулаторот).

5.1.8 Снабдување со енергија

ИПР е релативно сиромашен од аспект на енергетски можности. Постојат само две мали хидро централи - Калиманци и Зрновци, но во тек е изградба на голема инвестиција - хидросистемот Злетовица. На тој начин ќе се обезбеди вода за населението, вода за наводнување на плодната земја и производство на електрична енергија преку мали хидроцентрали во системот Злетовица, реката Брегалница и нејзините притоки: Оризарска, Зрновска и Кочанска Река. Во согласност со податоците за периодот 2003-2006 година, вкупната просечна годишна потрошувачка на електрична енергија е 407 GWh или околу 8,5 % од вкупната потрошувачка во земјата.

Важна улога во обезбедувањето на електрична и топлинска енергија во Источниот плански регион може да имаат и обновливите извори на енергија. Покрај хидроенергијата, соларната енергија, геотермалната енергија, биомасата и ветерната енергија имаат симболично учество во производството на електрична енергија. Заради природните предуслови на Регионот, користењето на сончева енергија, ветерот и биомасата е можно. Геотермална енергија може да биде исклучително важна за развојот на земјоделството во Источниот плански регион. Истовремено, Овче Поле има релативно поволни климатски и метеоролошки услови, што дава можности за изградба на ветерни електрани.

Во Кочани, исто така постои можност за користење на геотермалната енергија за греење во домаќинствата во текот на зимскиот период.

Освен економските ефекти, користењето на обновливите извори на енергија би можеле да имаат позитивно влијание и врз заштитата на животната средина во регионите.

5.1.9 Културно наследство

Неколку локалитети и локации се евидентирани како дел од културното и историското наследство во Источниот плански регион:

- Општина Штип: Археолошки локалитет Баргала;
- Општина Ваница: Виничка тврдина;
- Општина Пробиштип: Манастир „Свети Гаврил Лесновски“, „Свети Спиридон“ во Злетово, локалитет Костомар и старата населба Карлуково;

- Општина Берово: Манастир „Свети Архангел Михаил“ лоциран во јужниот дел на градот; Црква „Света Богородица“; старата Христијанска црква „Свети Илија“ во Митрашинци; старата саат кула во центарот на градот, итн.
- Општина Чешиново - Облешево: Црква „Архангел Михаил“ во село Спанчево; старите фрески на „Великиот вход“ и „Богородица ширшаја небеса“; Црква „Манастирот“ над село Соколарци. На следната слика е прикажан дел од локалитетите со културно наследство на Македонија.

Слика 16 Дел од Културно наследство во Република Македонија (други слики за регионот)

5.1.10 Туризам

Источниот плански регион располага со значајно природно и културно - историско наследство, кое треба да се стави во функција на креирање препознатливост на планскиот регион и развивање на туризмот.

Доказ за богатото природно наследство и можноста за негово искористување се неколку природни резервати (Готен, Линак, Малеш, Зрновска Река, река Уломија), природните споменици (Звегор, Пештера Коњска Дупка, Мородвис, Мачево, Црна Топола, Лесновскиот кратер, Илин камен, Ѓурѓов даб) и голем број села, како и бројни споменици на природата. Како природна реткост најпознат е локалитетот Кукуље (Нов Истевник, Делчево).

Кукуље, Нов Истевник – Делчево

Зрновска река

Од богатото културно наследство, позначајни се: археолошки локалитет Виничко Кале (каде се пронајдени автентични теракотни икони од рано христијанскиот период) и археолошкиот локалитет Баргала (доцноантички град, од 4 до 6 век изграден од Римјаните, седиште на првата епископија во Брегалничкиот регион).

Лесновски кратер

Археолошки локалитет -Баргала

Источниот регион изобилува со бројни пештери (“Ајдучката“, “Големата пештера“, “Куп“ и “Туртел“ на Плачковица, с.Киселица,), водопади на Малешевските планини над Пехчево (на Равна Река, една од притоците на Брегалница, двата водопади на Љутачка Река, која се вика и Ж’тачка Река, исто така притока на Брегалница), бројни археолошки наоѓалишта (Енеолитското наоѓалиште – Локалитети во Делчево: „Градиште“ во с. Град, „Прекинато Градиште“, „Мало (Долно) Градиште“, Месноста „Калата“); месноста „Баучар, Градиште“ во Злетово, локалитетите Пилаво кај село Бурилчево, Свети Атанасиј кај кочанското село Спанчево и Локубија во градот Кочани.

Во село Горни Козјак кај Штип, северно од козјачка река, се наоѓа раносредновековен град-тврдина, окружена со високи ѕидови и кули со монументални влезови и порти. Со археолошките истражувања во Крупиште, населба од доцноантичкиот и раниот христијански период со досега откриени три црквени градби. Населбата кај крупиште е расположена близу до Злетовска Река. Се смета дека тука се наоѓал стариот град Астибо.

На четири километри од Македонска Каменица, на утоката на реката Каменица во Брегалница, се наоѓа ридот Калата со остатоци од доцноантички град.

Природното и културното наследство на Регионот се одлична основа за развој на туризмот, но Источниот плански регион сè уште претставува помалку развиена туристичка дестинација.

Карактеристиките на Источниот плански регион покажуваат дека истиот има значајни природни ресурси и интересно културно и историско наследство, кое недоволно се користи. На следната табела се дадени природните ресурси во ИПР.

Табела 9 Природни ресурси во Источниот плански регион

Регион	Земјоделска површина (во ха)	Вкупно обработлива површина (во ха)	Површина под шуми (во ха)	Позначајни водни ресурси	Позначајни минерални ресурси
Источен	123688	78328	135378	р. Брегалница, Оризарска Река, Беровско езеро, Акумулации Калиманци и Градче,	Олово-цинкани руди, азбест, каолински глини, опалска бреча, лигнит

**ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА
СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
СО АКЦИОНЕН ПЛАН (2015-2024)**

Регион	Земјоделска површина (во ха)	Вкупно обработлива површина (во ха)	Површина под шуми (во ха)	Позначајни водни ресурси	Позначајни минерални ресурси
				топли термални води - Истибања и Кежовица	

Извор: „Регионите во Република Македонија 2007“, ДЗС, декември 2008 и Просторен план на Република Македонија

Во рамките на Источниот плански регион, кој на ниво на држава претставува една помалку туристички развиена територијална целина, трендовите на туризмот се утврдуваат преку анализата на обемот, динамиката и структурата на туристите и ноќевањата во изминатиот 5-годишен период. Исто така, како важна компонента претставува анализирањето на процентуалното учество на бројот на туристите и остварените ноќевања во вкупниот број на Република Македонија, како и нивната динамика во периодот од 2010-2014 година.

Табела 10 Обем, динамика, структура и процентуален однос на туристичката посетеност во Источниот плански регион за период 2010- 2014 година

	2010	2011	2012	2013	2014
Број на домашни туристи	8.463	7.948	12.275	13.582	14.306
Број на странски туристи	4.591	5.667	6.590	7.165	8.729
Вкупен број на туристи во регионот	13.054	13.615	18.865	20.747	23.035
Вкупен број на туристи во РМ	586.241	647.568	663.633	701.794	735.650
Процентуално учество на вкупниот број на туристи во регионот во вкупниот број на туристи во РМ	2,23%	2,10%	2,84%	2,96%	3,13%

Односот помеѓу домашните туристи и странските посетители во регионот е претежно негативен бидејќи туристичкиот развој треба да се темели на поголем број на странски во однос на домашни туристи. Тоа не е случај во овој регион бидејќи во 2013 година бројот на домашни туристи е скоро двапати поголем во однос на странски (домашни –13.582, странски-7.165). Позитивен е трендот на зголемување на туристите во изминатиот петгодишен период кој е континуиран и во подем само кај странските туристи. Кај домашните туристи негативен износ на вредноста се бележи за 2011 година.

Процентуалното учество на туристи во регионот во однос на туристи во Република Македонија бележи релативно мало учество односно околу 2-3%, кое е континуирано. Општ заклучок е дека параметрите за туристичкиот развој на овој регион имаат позитивни вредности. Најголемо внимание на туристичката политика во наредниот период треба да се посвети на зголемување на процентуалното учество во Република Македонија. Тоа може да се реализира преку преземање на адекватни туристички развојни мерки и активности.

Во однос на остварените ноќевања во ИПР, истите континуирано се зголемуваат во последните 5 години како кај домашните, така и кај странските туристи. Споредено со 2010 година, за 5 години бројот на ноќевања на странски туристи е скоро двојно зголемен.

Табела 11 Ноќевања на туристи во Источниот плански регион за период 2010- 2014 година

	2010	2011	2012	2013	2014
Ноќевања на домашни туристи	14.504	15.614	20.930	24.987	27.277
Ноќевања на странски туристи	11.183	13.238	16.428	17.235	21.944
Вкупен број на ноќевања на туристи во регионот	25.687	28.852	37.358	42.222	49.221

Учеството на ИПР во вкупниот број на посетители на РМ изнесува околу 3%, што е на многу ниско ниво.

5.2 ОПИС НА СЕГАШНАТА СОСТОЈБА СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПЛАНСКИОТ ОПФАТ

Општината Винаца спаѓа во редот на неоптоварени средини во однос на животната средина, како резултат на малиот број на жители, незастапеноста на тешка индустрија, местоположбата, климатските фактори и секако грижата за животната средина.

5.2.1 Воздух

Главни извори на загадување на воздухот во Источниот плански регион се индустриските капацитети, транспортот и домаќинствата за време на грејната сезона (дури 90% од населението се грее и готви на огревно дрво). Најголемите емисии на загадувачки материи се изразени преку годишни количества на јаглероден двооксид и јаглероден моноксид кои потекнуваат од индустријата и од домашните ложишта на огревно дрво. За разлика од овие две загадувачки материи, количествата на азотни оксиди и суспендирани честички кои потекнуваат од индустријата се многу мали, додека повторно огревето дрво создава значително количество на емисии на тврди суспендирани честички. Лесно испарливите супстанции како резултат на испарувањата од бензиските пумпи се на ниско ниво.

Во Источниот регион, во градот Кочани има фиксна мониторинг станица поставена во рамките на Државната мониторинг мрежа и истата служи за континуирано следење на состојбата со квалитетот на воздухот. Станицата следи еколошки и метеоролошки параметри: јаглерод моноксид $CO(mg/m^3)$, сулфур диоксид $SO_2 (\mu g/m^3)$, озон $O_3(\mu g/m^3)$, суспендирани честички со големина на честичките од 10 микрони $PM_{10}(\mu g/m^3)$, брзина и насока на ветер, температура, притисок, влажност на воздухот, глобална радијација и др. параметри.

Во следната табела се дадени просечните годишни концентрации на гасови во воздухот кои редовно се мерат од страна на Државниот мониторинг систем, на мониторинг станицата во Кочани.

Табела 12 Гранични вредности за човековото здравје и пречекорување на годишно ниво на мерно место Кочани за 2014 год.

**ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА
СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
СО АКЦИОНЕН ПЛАН (2015-2024)**

Гранична вредност	SO₂ µg/m³	NO₂ µg/m³	PM₁₀ µg/m³	CO mg/m³	O₃ µg/m³
Праг на алармирање	500	400			240
Гранична 1h вредност за заштита на човековото здравје за 2014	350	200	-	-	-
Колку пати е надмината 1h гранична вредност во 2014 година	0	0	-	-	-
Гранична 24h вредност за заштита на човековото здравје за 2014	125	-	50	10/осумч асовна	
Колку пати е надмината 24h гранична вредност за 2014 год.	0	0	52	0/осумча совна	
Целна вредност за човековото здравје					120
Колку пати е надмината целната вредност за 2014 год.					9

Извор:Извештај за оценка на квалитетот на воздухот за концентрациите на SO₂, NO_x, CO, PM₁₀, O₃, Pb, Ni, Cd во РМ, Министерство за животна средина и просторно планирање,2014

Податоците покажуваат пречекорување на граничните вредности за заштита на човековото здравје во Кочани во 2014 год. во поглед на концентрации на суспендирани честички со големина од 10 микрони (52 пати во текот на цела 2014 год.) и сите вредности се пречекорени во зимските месеци (употребата на огревно дрво), но добро е што нема пречекорување на граничните вредности во поглед на другите супстанции (CO₂, CO и NO₂) освен целната вредност за човековото здравје за озон која е надмината 9 пати во текот на 2014 година.

Зголемувањето на концентрациите на PM₁₀ потекнува од повеќе извори, вклучително и издувните гасови од моторните возила, прашина и особено од горењето на дрва од домаќинствата. Индустијата може да има значително локално влијание на концентрациите на PM₁₀. Највисоките вредности на PM₁₀ се регистрирани во зимскиот период кога е измерена највисока просечна годишна концентрација на PM₁₀ на мерната станица Кочани 161µg/m³.

5.2.2 Вода

Хидрографија

Хидрографската структура на Источниот плански регион е составена од мрежа на површински води - реки, вештачки езера и природни извори вклучувајќи минерални и термални води. Реката Брегалница претставува најзначаен воден ресурс на територијата на Источен плански регион. Истата ја снабдува акумулацијата Калиманци која воедно е и најголема акумулација во Источниот регион. Оваа акумулација има зафатнина од 120 милиони m³ што сочинува 48% вкупен годишен проток од зафатнината на река Брегалница и главно се користи за наводнување на 28.000 ha земјоделски површини во Кочанската и Овчеполската долина.

На територијата на Источно планскиот регион лоцирани се 4 поголеми акумулациони езера ако што се: Градче, Калиманци, Мавровица и Ратево - Беровско Езеро. Во сливот на реката Брегалница постојат и други помали акумулации, како што се Петрашевец, Лошана, акумулација во с.Пишица и други, помали. Максималниот проток на вода на реката Брегалница е забележан во месец април, додека минималниот проток е забележан во септември.

Акумулацијата Кнежево е дел од ХС „Злетовица“, и е од особено значење бидејќи овозможува водоснабдување на преку 100.000 жители во општините Кратово, Пробиштип, Штип, Св. Николе, Карбинци и Лозово. Исто така се овозможува и наводнување на 3.100 ha обработливи земјоделски површини како и производство на електрична енергија. Акумулацијата Калиманци е значаен хидроенергетски потенцијал за ИПР, бидејќи од него се наводнуваат околу 930 ha обработлива површина, од кои 97% во приватен и 3% во општествен сектор.

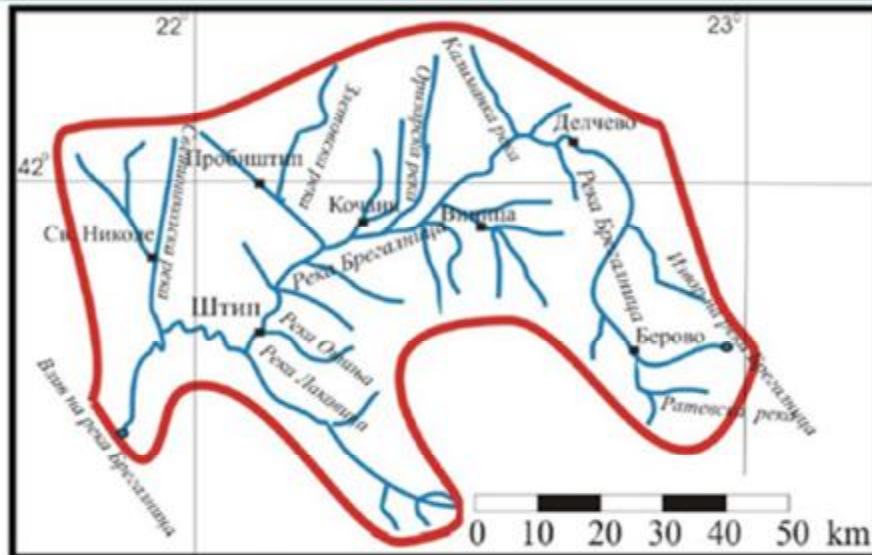
Во однос на водниот потенцијал на Регионот, постои можност за градење на нови акумулации или брани на неколку локации. На Слика 17 се прикажани постоечките и планираните акумулации во регионот.

Слика 17 Постоечки и планирани акумулации во Република Македонија

Површински води во Источен плански регион

Водотеците во Источниот регион припаѓаат на брегалничкото сливно подрачје. Од водените ресурси со најголемо значење е реката Брегалница, која претставува најголемиот воден потенцијал во источниот регион со добро развиена хидрографска мрежа. Извира од Малешевските планини на 1200 м.н.в. во близина на македонско – бугарската граница, јужно од планинскиот врв „Калаица“. На Слика 18 е прикажана хидрографската мрежа на сливното подрачје на реката Брегалница.

Извор: Анализа и моделирање на хидролошките процеси во сливот на реката Брегалница, 2007

Слика 18 Хидрографска мрежа на речниот слив на Брегалница

Просечниот проток на вода на брегалничкото сливно подрачје е $28 \text{ m}^3/\text{s}$ (максимален проток на водата $640 \text{ m}^3/\text{s}$, додека кога протокот на водата е минимален, речното корито е суво). Вкупната должина на Брегалница е 225 km , областа на сливот е 4.307 km^2 и релативно просечен наклон од 7 ‰ . По течението, низ Малешевските Планини, Брегалница има многу развиено сливно подрачје. Во својот тек, Брегалница има 23 притоки кои се подолги од 10 km .

Брегалничкиот слив е препознатлив и по бројни термални извори кои се наоѓаат во областа на Винаца (Истибања), Чешиново – Облешево (Бања) и во регионот на Штип (Кежовица).

На река Брегалница можат да се издвојат 16 поголеми притоки, од кои 10 се десни притоки (Пехчевска, Желевица, Габровска, Очиполска, Рибница, Каменица, Оризарска, Кочанска, Злетовска и Свети Николска) и 6 леви притоки (Ратевска, Осојница, Градешка, Зрноvsка, Козјак и Крива Лаковица), како и некои помали водотеци кои повремено пресушуваат.

Позначајни **десни притоки** на реката Брегалница се следните:

- Оризарска Река или Машалница - извира под Царев Врв на Осогово на надморска височина од 1.510 m и се влева во Брегалница над селото Мојанци на надморска височина од 320 m . Таа е долга 30 km и ја формираат Бела и Црна Река кои се спојуваат во близина на селото Речани. Таа зафаќа сливна површина од 198 m^2 и има релативен наклон од $39,5 \text{ ‰}$.
- Кочанска Река - извира од јужната страна на Лопенско Било, на Осогово, на надморска височина од 1.630 m и се влева во Брегалница над селото Чифлик на 295 m надморска височина. Таа има развиено сливно подрачје и нејзината главна притока е Мала Река; во нивниот влив е направена акумулацијата Градче. Таа е долга 34 km , има сливно подрачје од 198 m^2 и релативен наклон од $39,3 \text{ ‰}$.
- Злетовска Река - извира на северната страна на Лопенско Било на Осогово на надморска височина од 1.620 m и се влева во Брегалница под селото Уларци на 293 m надморска височина. Таа е долга 50 km и има неколку притоки од кои

најдолгата е реката Беласица. Таа опфаќа сливно подрачје од 460 km² и има релативен наклон од 26,5 ‰. Злетовска Река има 35 поголеми и помали притоки, од кои Венечка река е најголема. Злетовска Река е помеѓу устието на притоки од левата страна: Емирачка Река и реката Ештеричка. Овој локалитет е важен поради длабоко засечената речна долина во клисура и разновидниот растителен и животински свет.

Позначајни **леви притоки** на реката Брегалница се следните:

- Осојница - извира од Струмички Рид на Плачковица, на надморска височина од 1.260 m и се влева во Брегалница под селото Јакимово на 345 m надморска височина. Таа е долга 32 km, опфаќа сливно подрачје од 327 km² и има релативен наклон од 28,6 ‰. Таа има развиено сливно подрачје, кое е составено од неколку реки како Калугерица, Лаки и Барбосница, а подоцна во неа се вливаат неколку притоки како Сушица, Драгобрашка и Блатешница. Водите на реката Осојница и нејзините притоки се користат за наводнување на тутунови и оризови полиња во Регионот на Веница. Проточните води од Осојница, Градешка и Виничка Река се користат за наводнување 210 ha плодно земјиште.
- Градешка Река - извира во северните падини на врвот Козбран, во Бачалија на Плачковица, на надморска височина од 1420 m и во горниот тек е позната под името Уломија, потоа врти кон север под името Зрновска река и се влева во Брегалница веднаш од страна на патот Кочани - Зрновци, на 325 m надморска височина. Таа е долга 23 km, зафаќа сливна површина од 70 km² и има релативен наклон од 47,6 ‰. До селото Зрновци тоа е планинска река со клисура налик на долина и понатаму таа е рамничарска река. Реката се користи за наводнување на 250 ha под пченка, праз и други култури.
- Козјак - извира под врвот Јајла на Плачковица на надморска височина од 960 m и се влева во Брегалница кај селото Карбинци на 280 m надморска височина. Таа е долга 22 km, а сливот има површина од 60 km² и релативен наклон од 30 ‰.
- Сува Река - извира во областа на Јуруклук, на Плачковица, на надморска височина од 820 m и се влева во Брегалница, во близина на селото Долни Балван, на 276 m надморска височина. Таа опфаќа сливна површина од 70 km² и има релативен наклон од 23,6 ‰.
- Реката Радањска е кратка (19,8 km) лева притока на Брегалница и нејзината сливна област изнесува 62,8 km² и се протега во правец ЈИ-СЗ. Реката го добила името по селото Радање, низ кое минува. Возводно кон селото Голем Гавер таа се нарекува Суви Поток, додека на изворите се нарекува Кури Дере.
- Реките Козјачка (годишен проток на вода од 0,28 m³/s), Аргуличка (годишен проток на вода од 0,102 m³/s) и Радањска (годишен проток на вода од 0,10 m³/s) имаат мал просек на протокот на вода и само делумно ги задоволуваат потребите на регионите каде тие минуваат. Речните корита не се регулирани по целата должина на текот и при поројни дождови тие се излеваат.

Во Табела 13 е прикажана сливната површина, должината, просечниот наклон и речно пошумување на позначајните површински водотеци на територијата на Источен плански регион.

Табела 13: Сливна површина, должина, просечен наклон и речно пошумување

Река	Сливна површина во km ²	Должина во km	Просечен наклон	Пошумување во %
Кочанска Река	198.0	34.0	39.3‰	45
Оризарска Река	137.0	30.0	39.5‰	50
Волтиње	28.5	7.5		5
Врбичка Река	21.0	12.0		0
Злетовска Река	460.0	50.0		25
Зрновска Река	70.0	23.0	47.6‰	60
Мородвишка Река	7.0	6.0		90
Видовишка Река	5.0	6.0		85
Брегалница	4307.0	225.0	7.0‰	-

Квалитет на површински води

Квалитетот на површинските води во ИПР се следи од Управата за хидро метеоролошки работи. Во Источниот плански регион дефинирани се 2 мерни места на река Брегалница, на местата Балван и Убого. Континуирано се следат органолептичките, минерализационите, кислородните, показателите на киселост, еутрофикационите детерминанти, штетни и опасни материи.

Податоците обработени од страна на Македонскиот Информативен центар при Министерството за животна средина и просторно планирање за 2014 покажуваат отстапување на квалитетот на водата на реката Брегалница и нејзините притоки во поглед на квалитетот пропишан со Уредбата (II класа на малку загадена, мезотрофична вода која може да се користи за капење, рекреација и по третман и за пиење и III класа на умерено еутрофична вода која може да се користи за наводнување). Резултатите покажуваат дека квалитетот за мерното место Долен Балван е со вредност на параметри за III класа, а квалитетот на мерното место Убого е со вредност на параметри кои одговараат на III – IV класа.

Органолептичките показатели и на двете мерни места се докажани со вредности за I - IV класа, а водата почесто е заматена до матна.

Од податоците може да се заклучи дека сегашната состојба на квалитетот на површинските води не ги задоволува законските барања во поглед на голем број на параметри. Главни загадувачи се : а) отпадната вода од домаќинствата, б) отпадните води од земјоделските комбинати и фирми, индустријата за преработка на храна, пијалоци, кланиците, сточарските фарми. Се очекува состојбата да се подобри со следење на вредностите пропишани во еколошки дозволи (ИСКЗ - интегрирано спречување и контрола на загадувањето) за производствените капацитети кои мора да применат превентивни мерки за спречување на емисии во водата, воздухот и почвата.

Дифузни извори на загадување на водите во најголема мерка се азотните ѓубрива употребени во земјоделието и за жал истите не можат да бидат прецизно лоцирани поради големите површини за загадувањето и тие дифузно се распределуваат во просторот и времето.

Во Источниот плански регион идентификувани се две локации на индустриските загадувачи. Главните потенцијални индустриски загадувачи на водата се: рудниците за цинк и олово во Каменица и Пробиштип.

Водоснабдување во регионот

Општините од регионот, со вода за пиење претежно се снабдуваат преку користење на вода од извори, подземни води, како и од околните водотеци (реката Брегалница или нејзините притоки, како и од акумулациите), преку фабрики за вода каде водата се пречистува и преку водоводна мрежа за која се грижат локалните јавните претпријатија, се дистрибуира до населението. Површински води кои се третираат пред да се користат за водоснабдување користат градовите Берово и Веница. Во летните месеци кога потрошувачката на вода е зголемена, водостојот на реките е намален, тогаш како дополнителни извори се користат и бунарите односно подземните води. Подземни води се користат за снабдување на градовите: Штип (со претходна обработка), Кочани, Пробиштип и Делчево. Комбинација од површинска и подземна вода користат Делчево и Веница. Системите за водоснабдување во руралните области главно се обезбедуваат со изворски и подземни води, често пати тие користат и површински води. Квалитетот на водата го контролира Републичкиот завод за здравствена заштита и Заводите за здравствена заштита во Штип и Кочани.

Вкупната должина на водоводната мрежа во Источниот планински регион е 384km и истата е претежно лоцирана во урбаните центри на општините. Според пописот од 2002 година, 94,4 % од домаќинствата во Источниот плански регион се снабдени со вода за пиење. Покриеноста на населението во урбаните средини се движи од 90 до 100 % (Штип, Веница), а во руралните средини се движи од 10 до 80 %.

Во повеќе населени места од овој регион, се јавува проблемот од недостаток на вода за пиење. Овој проблем е последица на повеќе фактори како што се: високата просечна потрошувачка по жител, потоа губењето на вода во системите за снабдување за повеќе од 50% поради нивната застареност (претежно постари од 15 години) и нискиот степен на искористеност на системите, несоодветно навремено одржување и работење на системите за водоснабдување во руралните населби, непостоење на систематски мониторинг на квалитетот и квантитетот на водата во системите за водоснабдување во руралните средини, недоволниот волумен на резервоарите, пречистителните станици и други објекти.

Проблемот од обезбедување на доволни количества на вода за пиење во овој регион е решлив со подобро искористување на постоечките акумулациони езера во регионот како и со реконструкција и санација на постојните системи за водоснабдување, со што ќе се намалат техничките загуби на водата. Во повеќето општини од регионот системот за водоснабдување е преку азбестно - цементни цевки, кои според стандардите на светската здравствена организација се штетни за здравјето на луѓето и потребно е нивна замена.

Повеќенаменскиот водоснабдителен систем „Злетовица“ (вкупна зафатнина од 23.500.000 m³ вода) се очекува да го реши проблемот на водоснабдување за општините Пробиштип, Штип и Карбинци. Со изградбата на хидросистемот ќе се реализира и определбата во просторното планирање за максимално користење на изворниците за вода и синхронизирана изградба на водостопански објекти со кои се овозможува поголем број на корисници да се снабдуваат со квалитетна вода.

Во Источниот регион се регистрирани и геотермални извори, но нивното искористување е минимално и истите се користат за загревање на оранжерии.

Управување со отпадни води во Регионот

Состојбата со системите за одведување на отпадните води во ИПР е релативно лоша, бидејќи системите се карактеризираат со истекување на дел од отпадната вода во текот на транспортот, со што се зголемува ризикот од загадување на почвата и подземните води.

Системите за одведување на отпадните води претежно ги опфаќаат урбаните центри на општините. Покриеноста на населението со системи за одведување на отпадните води во урбаните средини се движи од 80 % до 100 %, додека во руралните области, таа се движи од 0 % (септички јами) до 80 %.

Во поголем дел од општините од овој регион нема пречистителни станици за отпадните комунални и индустриски води, кои директно се испуштаат во реката Брегалница или нејзините притоки, како и во околните акумулации. Овие процеси условуваат присуство на тешки метали во водата, кои дополнително ја загадуваат водата и го менуваат квалитетот на водата. Дополнително загадување на водите се јавува и од отпадните води од фармите, шталите, употребата на вештачки ѓубрива и пестициди со низок квалитет и несоодветното отстранување на отпадот.

Покриеноста на населението со пречистителни станици за отпадните води на ниво на Република Македонија изнесува 20%. Во регионот постои само една пречистителна станица за отпадни води која е лоцирана во Берово и е со капацитет од 14.000 е.ж.

Согласно предвидените активности за реализација на Стратегијата за развој на туризмот во ИПР се очекуваат поголеми потрошувачи на вода за пиење, готвење и генерално одржување на туристичките капацитети и создавање на отпадни води кои ќе влијаат на постоечкиот квалитет на површинските води во регионот и квалитетот на почвата. Многу е важно да се обезбеди прочистување на отпадните води, а и правилно да се управува со отпадните масла од подготовка на храна во угостителските објекти.

5.2.3 Отпад

Создавање на отпад во ИПР

Источниот Плански Регион го сочинуваат 11 општини. Генерираниот отпад во Источниот плански регион потекнува главно од домаќинствата, од индустриски отпад главно потекнува од текстилната индустрија, отпад од преработка на руди, земјоделски активности итн.

На следната табела е прикажан преглед на главните статистички податоци за создадените количини на отпад во општините во Источниот плански регион, на годишно ниво за 2013 година.

Табела 14 Количина на генериран отпад по општини (урбани и рурални области) во Источниот плански регион (t/год) за 2013 година

	Берово	Чешиново-Облешев	Делчево	Карбинци	Кочани	Македонска Каменица	Пехчево	Пробиштип	Штип	Виница	Зрновци	Вкупно
Генериран отпад (t/год)	5,184	1,355	5,054	1,481	9,375	821	2,392	4,582	10,688	3,830	560	45,321
t/жител/година	0.393	0.190	0.303	0.367	0.246	0.106	0.472	0.296	0.220	0.196	0.181	0.254
Генериран отпад од урбани области t/год	2,592	0	3,336	0	6,937	517	0	3,070	9,726	2,068	0	28,246
Генериран отпад од рурални области t/год	2,592	1,355	1,718	1,481	2,437	304	2,392	1,512	962	1,762	560	17,075

Извор: Статистички податоци за 2013 година, Завод за Статистика на РМ

Количината на генериран отпад е директно поврзана со бројот на населението во општината и со типот на општината дали се работи за урбана или рурална средина. Според население, најголема Општина во Регионот е општина Штип и истата генерира 23,6 % од вкупната создадена количина на отпад во Источниот плански регион, по кој следи општина Кочани (20,7 %). Во однос на генериран отпад по жител најголемо количество генерира Општина Пехчево (0,472 t/жител/година), а потоа следат Берово (0,393 t/жител/година) и Карбинци со 0,367 t/жител/година. Просечната генерирана количина отпад по жител во Источниот плански регион изнесува 0,254 t/жител/годишно.

На График 1 е прикажан уделот на секоја општина во годишно генерираниот отпад на ИПР во (t/год) за 2013 година.

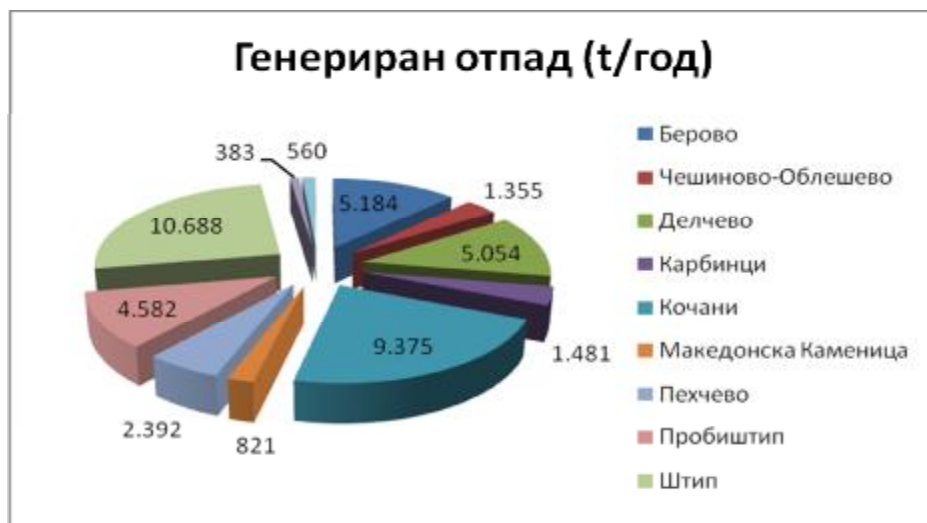

График 1 Генериран отпад по општини во ИПР (t/год) за 2013 година

Извор: „Финален Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Регионален план за управување со отпад за Источен плански регион“

Структура на отпад во ИПР

Цврстиот отпад кој се генерира во ИПР е со мешан карактер како и во сите региони на Македонија што се должи на активностите кои се одвиваат во општината, дали се работи за урбана или рурална средина, бројот на населението и сл.

Најзастапена фракција на отпад во вкупно генерираниот отпад во ИПР е органската со 53.73 %, додека градинарскиот отпад има удел од 17.13 %, а другиот биоразградлив отпад има удел од 36.6 %. Текстилот има удел од 2.79 %. Големото количество на органски, биоразградлив и градинарски отпад со соодветна преработка има потенцијал да се користи како извор на енергија, во производство на метан и природни ѓубрива.

Останатите фракции на отпад кои можат да се рециклираат и реупотребат, во ИПР се⁷:

- хартијата и картонот, кои имаат удел од 5.94 % и 4.33 %,
- стаклото има удел од 3.07 %,
- металните фракции вкупно зафаќаат 0.82 % од уделот,
- пластиката, има 13.43 % удел во вкупниот состав,
- ПЕТ шишиња со 2.40 % удел,
- други пластични материјали со 9.15 % дел,
- пластичен отпад од пакување со удел од 1.04 %,
- дрвото и ОЕЕО имаат многу ниско учество во целокупниот состав на отпадот во Регионот, од околу 0.06 % засебно,
- кожата и опасните материјали имаат учество од околу 0.3 %,
- отпадот од градежништвото и шутот имаат удел од 1.39 %.

Уделот на секоја фракција на генериран отпад во ИПР е прикажан на График 2.

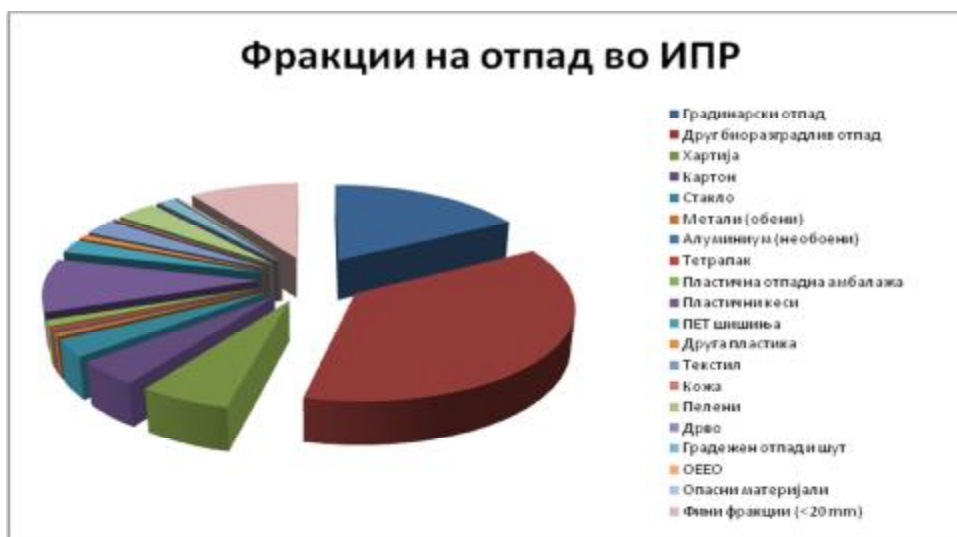

График 2 Состав на отпадот за сите општини во Источниот плански регион

Извор: „Финален Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Регионален план за управување со отпад за Источен плански регион“

⁷ Спроведено истражување за потребите на „Финален Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Регионален план за управување со отпад за Источен плански регион“

Управување со отпад

Управувањето со цврстиот отпад во Источниот плански регион се сведува на негово организирано депонирање на општинските депонии главно во урбаните населени места во ИПР. Општинските депонии се формирани од страна на Општинските совети и функционираат како Јавни Комунални Претпријатија чија основна дејност е собирање, транспорт и финално депонирање на цврстиот отпад во ИПР. Отпадот се собира без претходно да биде селектиран според фракциите на отпад. Најнаселена општина во Регионот е општина Штип и опфаќа 23,6 % од вкупното производство на отпад во Источниот плански регион, по кој следи општина Кочани (20,7 %). Чисто руралните општини, односно Чешиново - Облешево, Карбинци и Зрновци имаат генерално пониски нивоа на генериран отпад од урбани средини, што резултира со мало учество во генерирањето отпад во Регионот. Просечната дневно генерирана количина отпад по жител во Источниот плански регион изнесува 0,254 t/жител/годишно.

Финалното одлагање на цврстиот комунален отпад во Источниот плански регион се врши на локалните односно т.н. општински депонии, кои не ги задоволуваат основните санитарно - технички стандарди за безбедно депонирање на отпадот. Според соодветните технички стандарди, депониите не се соодветно уредени, немаат редовна чуварска служба, не се заштитена од животни, ветар, пожари, а не е спречено ниту загадувањето на почвата и подземните води.

Во овој регион постојат 17 депонии, евидентирани согласно Националниот план за управување со отпад, а кои според ризикот за загадување на животната средина се класифицирани на следниот начин: 3 депонии - висок ризик; 8 депонии - среден ризик и 6 депонии - низок ризик. Ризикот на депониите во ИПР се одредува врз основа на следните параметри: во зависност од нивната безбедност во однос на животната средина (загадување на воздухот, површинските и подземните води, земјоделските површини, загрозување на флората и фауната, како и ризици по здравјето на локалното население), дали ги исполнуваат техничките стандарди за работа на депонија, оградување на депонијата, нејзино 24 часовно обезбедување.

Во Табела 15 се дадени депониите во ИПР во секоја од општините и типот на ризик и нивна локација.

Табела 15: Депонии во рамките на ИПР според степенот на ризик за загадување на животната средина

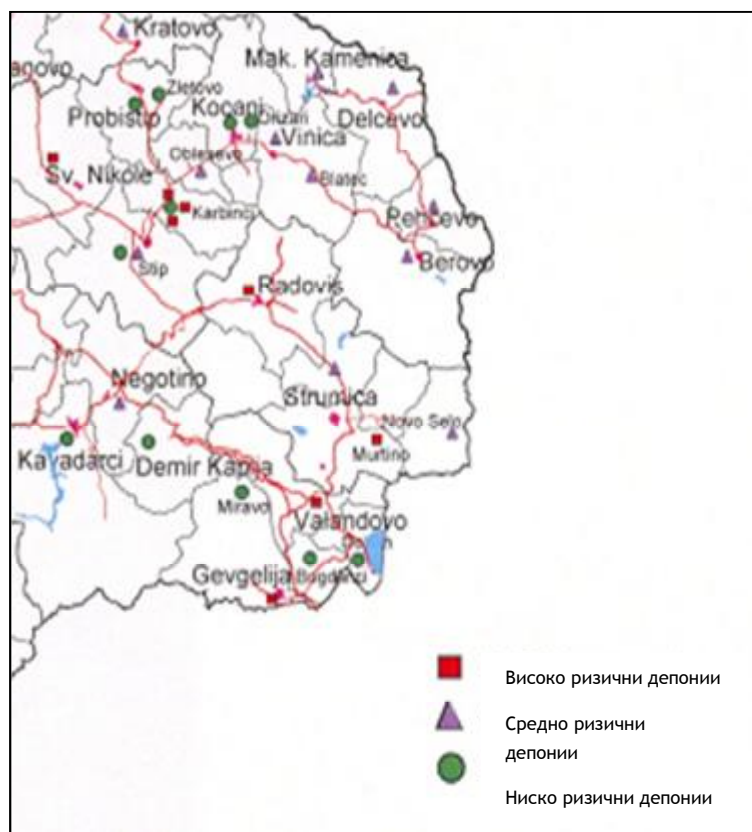
Тип на ризик	Име на депонија	Општина
Висок ризик	„Таринци“	Карбинци
	„Карбинци“	Карбинци
	„Радање“	Карбинци
Среден ризик	„Каменички рид“	Македонска Каменица
	В. Дуброво „Буцето“	Виница
	„Суви Дол“	Пехчево
	„Илџадин Валог“	Берово

**ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА
СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
СО АКЦИОНЕН ПЛАН (2015-2024)**

Тип на ризик	Име на депонија	Општина
	„Почивало“ Блатец	Виница
	„Прогон“	Чешиноево-Облешево
	„Крстот“	Штип
	„Острец“	Делчево
Низок ризик	В.Накази „Стрмос“	Пробиштип
	„Мелиште“	Пробиштип
	„Крупиште“	Карибанци
	„Белски Пат“	Кочани
	„Бел Камен“	Кочани
	В Пенуш „Трестенска Скала“	Штип

Извор: Програма за развој на Источен Плански регион 2015-2019

На слика 21 е прикажана разместеноста на општинските депонии категоризирани по нивниот ризик во ИПР.

Слика 19 Депонии категоризирани по степен на ризик во Македонија

Покрај овие депонии, во овој регион постојат и голем број на т.н. диви депонии (досега идентификувани 171 дива депонија на територијата на ИПР) особено во руралните средини во ИПР бидејќи тие не се опслужени од јавните комунални

претпријатија за преземање на генерираниот отпад. Помалите места не се опфатени со организирано собирање на отпадот, па локалното население го фрла во близина на речните корита, суводолиците и други површини. При разни временски непогоди, дождови или надоаѓање на реките, голем дел од овој отпад, преку локалните водотеци, завршува во река Брегалница и нејзините притоки.

Со цел да се надминат проблемите со управувањето со комуналниот отпад на ниво на регион е формирано Регионално тело за управување со отпадот кое е одговорно за спроведување на барањата за регионален пристап кон решавање на овој важен комунален проблем и ќе се потруди да обезбеди финансиски средства за планираните решенија на регионално и национално ниво кои се во согласност со барањата на ЕУ. Постоечките општински депонии ќе се пренаменат во претоварни станици.

Основните принципи во управувањето со отпадот кои треба да се следат и на регионално ниво се: а) избегнување на создавање на отпад и намалување на неговото количество, б) селектирање на местото на создавање, в) преработка по пат на рециклирање, г) повторна употреба на употребливите состојки или негово користење како извор на енергија и д) негово отстранување на начин прифатлив за животната средина и обезбедување на висок степен на заштита на здравјето на жителите и биодиверзитетот.

Во Источниот плански регион не постои депонија за инертен отпад.

Преку спроведување на активностите предвидени за реконструкција и изградба на регионални патишта/туристички капацитети ќе се генерира: значително количество на инертен отпад, опасен отпад од механизација, комунален отпад и сл. за кои е потребно да бидат подготвени Планови за управување со отпад и нивно спроведување за секоја локација која ќе биде засегната со Стратегијата.

5.2.4 Бучава

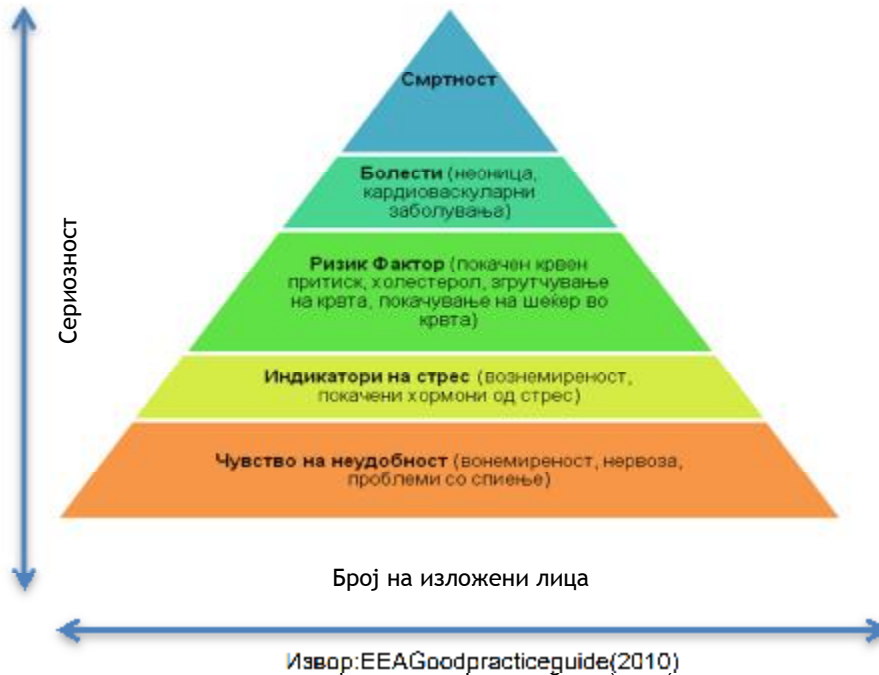
Бучавата се дефинира како непосакуван звук и се доживува како загадувач и како предизвикувач на стрес од опкружувањето. Звук е она што го слушаме кога нашите уши се бучавата се дефинира како непосакуван звук и се доживува како загадувач и како предизвикувач на стрес од опкружувањето. Звук е она што го слушаме кога нашите уши се изложени на мали флукуации на притисок во воздухот. Бучавата може да се опише од аспект на три променливи: а) амплитуда (гласна или мека), б) фреквенција (висина), в) временски модел (варијабилност).

Бучавата обично се смета за вознемиреност што Светската здравствена организација (СЗО) ја дефинира како „чувство на непријатност предизвикано од бучава“. Но, бучавата е нешто повеќе од што само вознемиреност; се проценува дека, во Европа, околу 40% од населението се изложени на нивоа на бучава кои потенцијално се опасни за здравјето. Бучавата влијае врз нервниот и врз хормоналниот систем што може да го зголеми ризикот од кардиоваскуларни заболувања. Во последиците што загадувањето од бучава ги има врз здравјето, спаѓаат и:

- Нарушување на сонот, вклучувајќи губење на квалитетот на сонот и будење од сон. Немирниот сон и уморот може да доведат до губење на концентрацијата и до поголем број несреќни случаи и повреди.

- Нарушено учење, сфаќање и помнење (особено кај децата).
- Вознемиреност, што води кон стрес и кон послаб квалитет на живеењето.
- Тинитус (перцепција на звук во увото во момент кога не постои соодветен надворешен звук).
- Срцеви заболувања, вклучувајќи срцеви удари и други проблеми како резултат од зголемениот крвен притисок.

На Слика 20, е прикажана илустрација за зголемувањето на сериозноста на последиците врз здравјето од загадувањето од бучава и за распределбата на тие последици кај населението (бројка на погодени лица наспроти сериозност).

Слика 20 Пирамида на ефекти (СЗО 1972 година)

Наспроти бројни други проблеми во животната средина, загадувањето од бучава продолжува да расте. Сообраќајната бучава од патишта, автопатишта и од железници е најраширениот извор на бучава и се' повеќе се определува како главна причина од окружувањето на влијанијата врз физичкото и врз менталното здравје.

Најзначаен извор на бучава во животната средина во ИПР претставува сообраќајот. Особено значајни од аспект на бучава се автопатите, односно магистралните, собирните улици и крстостниците каде што фреквенцијата на возилата е поголема. Со зголемување на бројот на возилата во сообраќајот, од година на година се зголемува фреквенцијата на возила, достигнувајќи периоди кога лесно настануваат застои во сообраќајот.

Согласно Правилникот за локациите на мерните станици и мерните места (Сл. Весник бр.120/08), во зависност од степенот на заштита од бучава и од видот на активностите и осетливоста на населението кое престојува во нив, дефинирани се четири степени на заштита од бучава:

- **Во област со прв степен на заштита од бучава**, спаѓа туризам и рекреација, области близу здравствените институции за болнички третман и националните паркови и природни резервати.

- **Во област со втор степен на заштита од бучава** се вклучени станбени области, области за живеење, области во близина на образовни институции, образовни установи и служби за социјална заштита на возрасни и деца и капацитети за примарна здравствена заштита, игралишта и јавни паркови, зелени и рекреативни области и локални паркови.
- **Област со трет степен на заштита од бучава** одговара на област каде се прифатени некои човечки активности кои создаваат бучава. Во нив спаѓаат деловни области, области со мешан капацитет за сместување/живеење, производствени активности (комбинирани области), области наменети се земјоделство, места за вршење административна работа, трговија и услуги.
- **Област со четврт степен на заштита од бучава** одговара на област во која се дозволени активности што може да предизвикаат поголема бучава во животната средина. Во неа спаѓаат области кои не се за живеење, единствено наменети за индустриски активности и производство на занаетчиски производи, транспортни услуги, магацини и услуги.

Со Законот за заштита од бучава и со Правилникот за гранични вредности за ниво на бучава во животната средина (Службен весник на Република Македонија бр. 147/2008) - Член 3 – се утврдуваат граничните вредности на основните индикатори на ниво на бучава за тие области. Тие се претставени во Табела 16.

Табела 16 Гранични вредности на ниво на бучава

Област дефинирана според степенот на заштита од бучава	Праг на бучава (dB)		
	L _d	L _e	L _n
Област со степен на заштита од бучава I	50	50	40
Област со степен на заштита од бучава II	55	55	45
Област со степен на заштита од бучава III	60	60	55
Област со степен на заштита од бучава IV	70	70	60

- L_d- ден (Период од 7:00 до 19:00pm)
- L_e-вечер (Период од 19:00 до 23:00pm)
- L_n-ноќ (Периодот од 23:00 до 7:00pm)

Бидејќи туристичките активности во Источниот Плански Регион ќе се одвиваат низ целиот регион, потребно е да се внимава да не бидат надминати нивоата утврдени согласно Правилникот за гранични вредности за ниво на бучава во животната средина (Службен весник на Република Македонија бр. 147/2008) прикажани во Табела 17.

Табела 17 Гранични вредности за LA_{max} за различни видови на простории кои не треба да бидат надминати

Видови на простории	Ниво на бучава (dB)	
	LA _{max}	LA _{max}
	ден	ноќе

Станбена зона (надвор)	/	60
Простории во станбени објекти, простории за одмор на деца, спални соби во домови за стари лица и пензионери, хотелски соби (внатре)	/	45
Болници и други стационарни објекти за лекување	/	45
Индустриски, комерцијални, трговски и сообраќајни реони	110	110
Јавни собири, фестивали, концерти, дискотеки	110	110

Предметното подрачје кое е анализирано за изработка на Стратегијата за развој на туризмот во ИПР припаѓа на прв степен (туристички капацитети од област на туризам и рекреација, области каде ќе се одвиваат бањски третмани и болнички прегледи како и места кои се со богат биодиверзитет и заштитени подрачја) на заштита од бучава и неопходно е да бидат превземени соодветни мерки како би се заштитила животната средина и човековото здравје во регионот.

5.2.5 Биолошка разновидност

Разновидноста на биотопите условува богатство со растителни и животински видови на територијата на Источниот плански регион. Специфичните климатски прилики и геолошката разновидност на регионот условуваат појава на хетерогена природна вегетација и диференцирање на височинските појаси.

Големата разновидност на животински и растителен свет е застапена како на планините во регионот: Осогово, Малешевските Планини, Плачковица, Серта, Конечка, Огражден, Влаина, Обозна и Голак, така и во низинските области долж течението на реката Брегалница како главен водотек во регионот со нејзините притоки.

○ Растителен свет

Растителниот свет застапен на подрачјето на регионот, претставува драгоцено и непресушно природно богатство на шуми со многубројни лековити растенија, шумски ливадски плодови, печурки и сл. Шумите во регионот, особено на повисоките планини се претставени со буков појас кој е застапен во планинскиот и под - планинскиот појас. Крајречните шуми со евла и бел јасен многу често се испреплетуваат со појасите од евла, врба и топола.

Регионот избобилува со богата шумска заедница застапена во висинскиот појас, како што е случај за целата територија на Република Македонија. На најниските делови застапени се шумите заедници на дабот благун и бел габер (*Quercus-Carpinetum orientalis*) во различни фази на деградација. На повисоки надморски височини, застапена е шумската заедница на дабот плоскач и цер (*Quercetum frainetto-cerris*), потоа шумската заедница на дабот горун (*Orno-Quercetum petraeae*), шумска заедница на подгорска букова шума (*Festuco heterophyllae-Fagetum*) и шумска заедница на горска букова шума (*Calamintho grandiflorae-Fagetum*). Карактеристиките на шумската вегетација во буковиот појас опфаќаат присуство на пространи заедници на борова шума, особено на Малешевски Планини. Заедници на белиот бор и црниот бор се доминантни во зимзелените шуми во оваа област, а може да се најде и заедница на македонската ела (*Abies borisii-Regis*).

Calamintho grandiflorae – Fagetum

Abies borisii-Regis

Покрај зонската шумска вегетација, постојат неколку други азонални шуми кои главно се развиваат по должината на реките: врба (*Salix alba*, *S. fragilis*, *S. elaeagnos*), евла (*Alnus glutinosa*) и топола (*Populus alba*, *P. nigra*) и некои заедници на Платан (*Platanus orientalis*).

Шумскиот покривач во регионот има огромно влијание врз заштитата на водите, земјиштето и одржувањето на биолошката разновидност. Но, во поедини области постои непланско и диво сечење на шумите што доведува до ерозија на земјиштето. Учеството на ИПР во вкупната површина под шуми во РМ изнесува 14,7%, а поединечното учество на различните видови на шуми е дадено во Табела 18.

Табела 18 Површина на шуми во Источен плански регион во однос на РМ

Видови на шуми	Република Македонија Површина на шуми (ha)	Источен плански регион Површина на шуми (ha)	Учество на Источниот регион во вкупната површина под шуми (во %)
Листопадни шуми	597.657	85.788	14,35
Шума под бука	233.505	30.931	13,24
Шума под даб	305.860	52.275	17,09
Иглолисни шуми	66.479	10.739	16,15
Шуми на ела	5.888	356	6,04
Шуми на црн бор	42.680	8.759	20,52
Шуми на бел бор	8.052	1.490	18,50
Мешовити шуми	280.061	45.729	16,33
Деградирани шуми	43.348	2.972	6,86
Вкупно површина под шума	987.545	145.228	14,7

Извор: Завод за статистика, Шумарство 2013

Во дел од регионот постои и заедница на суви ливади, која е распространета на зарамнети и благи нагиби. Каптирањето на вода од планинските извори и потоци, често доведува до исушување на планинските мочуришта и тресетишта, а со тоа и

деградација на блатните заедници. Ваквата состојба доведува до редукација на алгалната разновидност, особено на силикатните и зелените алги. Блатата се претставени со мали заедници по течението на реките (Брегалница, Крива и Лаковица), како и некои тресетишта на Малешевски Планини и Влаина Планина. Едно од најпознатите мочуриштата е Јудови Ливади (во близина на Пехчево), а се должи на присуството на инсективорното растение *Drosera rotundifolia*.

Во областа Буковик, во околина на Пехчево, како резултат на рударски активности се загрозени ретки видови на силикатни алги (*Eunotia arculus*, *Gomphonema hebridense*, *Caloneis pulchra*, *Pinnularia legumen*), а се наоѓаат и виши растенија со национално значење (*Drosera rotundifolia*).

Од папратите застапени се видовите орлова папрат и слатка папрат. Од мововите се застапени неколку вида меѓу кои посебно е распространет изворскиот мов (*Marchantia polymorpha*) на влажни камења.

Подрачјето се одликува со богатство на самоникни габи (отровни и неотровни). Посебно се издвоени: отровниот вргањ (*Boletus aereus*), муварката (*Amanita muscaria*) и зелената буковка (*Pleurotus ostreatus*) кои се смртоносни, а од неотровните: јажчарка-булка (*Amanita caesarea*), обичен вргањ (*Boletus edulis*), ружница (*Lactarius deliciosus*), смрчина ружница (*Lactarius deterrimus*), лисичарка (*Cantharellus cibarius*), обична смрчка (*Morchella esculenta*), конусовидна смрчка (*Morchella conica*), дабов мов (*Evernia prunastri*) и др. Во последните години, поради зголемување на откупот на одредени видови некои од овие видови стануваат загрозени (особено вргањот и лисичарката).

Од ендемичните растителни видови на територија на регионот регистрирани се: *Potentilla rupestris* (ендемит за Македонија) *Stachys plumosa* (ендемит за Балканскиот полуостров), *Umbilicus erectus* (ендемично растение за Балканскиот полуостров). На Осогово се среќаваат некои ендемични видови, како растението *Genista fukarekiana* кое се среќава на највисоките врвови на Осоговските Планини и лесновскиот лопен – *Verbascum lesnovoensis*, околу Лесновскиот кратер.

○ Животински свет

Фаунистичкиот диверзитет во регионот се одликува со богатство на акватични и копнени животински заедници и диви видови (над 800 безрбетни и над 140 рбетни животни). Кај водните безрбетни животни (*invertebrata*) доминантно место имаат групите на планарии, членконоги (поточен и речен рак), мекотели - водни полжави (*Gastropoda*) и речни школки (*Bivalvia*). Кај копнените безрбетни животни доминантна е групата на инсекти претставена со: тврдокрилци (*Coleoptera*), двокрилци (*Diptera*), вилински коњчиња (*Anax spp.*), пеперутки (*Lepidoptera*) дневни и ноќни (*Papilionoidea* и *Hesperioidea*), скакулци (*Locusta viridissima*), богомолки (*Mantis religiosa*) и други.

Од акватичните животински заедници доминантна е рибната заедница претставена со автохтони видови риби мрена (*Barbus fluviatilis*), клен (*Squalius cephalus*), поточна пастрмка (*Salmo trutta*), како и речното ракче - *actacus*. Во реките се среќаваат 25 видови риби, неколку со економска важност, а некои се ендемични видови за речниот слив на Вардар или јужен Балкан (*Cobitis vardarensis*, *Alburnus macedonicus*, *Sabanejewia balcanica*, *Romanogobio elimeius*, *Chondrostoma vardarensis*, *Squalius vardarensis*, *Salmo macedonicus*, *Oxynoemacheilus bureschi*, итн.). Источната змијулка (*Eudontomyzon mariae*) е исто така забележана во реката Брегалница.

Од водоземците застапени се дождовници (*Salamandra* spp.), мраморци (*Triturus* spp.), жаби (*Rana* spp.) речна зелена жаба (*Rana graeca*), крастава жаба (*Bufo bufo*), планинска жаба (*Rana temporaria*), а од влекачите водна желка (*Emys orbicularis*), водни змии белоушка (*Natrix natrix*) и рибарка (*Natrix tessellata*), копнени ридски желки (*Testudo graeca*), гуштери (*Lacerta viridis*), планинска гуштерица (*Lacerta agilis*), планински смок (*Coronella austriaca*) и змии поскок (*Vipera ammodytes*), шарка (*Vipera berus*).

Сепак, најинтересните влечуги ги има во низинските области: *Eurotestudo hermanni* - обична желка, *Testudo graeca* - грчка желка, *Ablepharus kitaibelii* - панонски ријач, *Podarcis erhardii* - македонска гуштерица, *Lacerta trilineata* - голем зелен гуштер, *Typhlops vermicularis* - црвовидна змија, *Platyseps najadum* - стрелец, *Dolichophis caspius* - смок, *Eryx jaculus* - степски удав, *Vipera ammodytes* - поскок и *Telescopus fallax* - Европска мачка змија.

Од животинскиот свет најбројни се животинските видови од класата на цицачи (*Mammalia*). Најраспространети се претставниците од класата на птиците претставени со птици кои вообичаено и често се среќаваат, како што се див гулаб (*Columba livia*), гугутка (*Streptopelia decaocto*), грлица (*Streptopelia turtur*), кукавица (*Cuculus canorus*), пупунец (*Upupa epops*), полска еребица (*Perdix perdix*), птици пејачки славеј (*Luscinia megarhynchos*), сипки (*Parus lugubris*, *P. caeruleus*), карполазач (*Tichodroma muraria*), чучулиги – степска (*Melanocorypha calandra*), кјубеста (*Galerida cristata*), скалест дрозд (*Monticola saxatilis*). Од водните птици се среќаваат селска ластовица (*Hirundo rustica*), сива чапја (*Ardea cinerea*), црн штрк (*Ciconia nigra*) и бел штрк (*Ciconia ciconia*), дива шатка (*Anas platyrhynchos*) и др. Грабливите птици како што се сојка (*Garrulus glandarius*), чавка (*Corvus monedula*), сива врана (*Corvus corone cornix*), гавран (*Corvus corone cornix*), мало црвенограбо свраче (*Lanius collurio*), сврачка (*Pica pica*), був (*Bubo bubo*), кукумјавка (*Athene noctua*), сокол (*Falco biarmicus*), обична ветрушка (*Falco tinnunculus*), јастреб врапчар (*Accipiter nisus*), орел змијар (*Circaetus gallicus*), орел зајчар (*Aquila heliaca*), белоглав мршојадец (*Gyps fulvus*) и мал орел-кања (*Neophron percnopterus*).

Од класата на цицачи, застапени се и малите цицачи како лилјаци (*Pipistrellus kuhlii*), еж (*Erinaceus roumanicus*), полв (*Dryomys nitedula*), верверица (*Sciurus vulgaris*), видра (*Lutra lutra*), јазовец (*Meles meles*), куна (*Martes foina*), невестулка (*Mustela nivalis*), дива мачка (*Felis silvestris*) и крупни цицачи како волк (*Canis lupus*), лисица (*Vulpes vulpes*), дива коза (*Rupicapra rupicapra balcanica*), дива свиња (*Sus scrofa*), кафеава мечка (*Ursus arctos*), срна (*Capreolus capreolus*), обичен елен (*Cervus elaphus*) и еленот лопатар (*Dama dama*).

Најзагрозени од животинските видови се: речното ракче - *actacus*, лозовиот полжав - *helix*, речната пастрмка - *salmo trutta fario*, речната жаба, белоглавиот мршојадец, лисицата, куната, зајакот и волкот, срната, дивата свиња, ежот и др.

Ендемични видови не се среќаваат кај цицачите и птиците. Исклучок од тоа се некои подвидови кај цицачите кои може да се сметаат за субендемични (балкански) подвидови. Од херпетофауната се познати неколку субендемични видови (2) или подвидови (4): *Bombina variegata scabra*, *Rana graeca*, *Eurotestudo hermanni boettgeri*, *Podarcis erhardii* и *Vipera berus bosniensis*. Ихтиофауната на Македонија се карактеризира со присуство на голем број ендемични видови. Слична е состојбата со водотеците на Осоговските Планини од каде се познати четири субендемични таксони:

Barbus barbus macedonicus, *Chondrostoma nasus vardarensis*, *Leuciscus cephalus vardarensis* и *Rutilus macedonicus*⁸.

Најголемиот број ендемични видови се среќаваат во групата на без’рбетниците. Така, само во фамилијата на тркачите (*Carabidae*, *Coleoptera*) се познати 20 ендемични видови, од кои 16 се балкански субендемита, еден е стеноендемит и три се ексклузивни (локални) осоговски ендемити (*Duvalius beshkovi*, *Molops rufipes denteletus* и *Molops rıceus osogovensis*). Од пајациите познати ни се 16 ендемити, од кои два се локални осоговски ендемити (*Sibianor* sp. и *Pelocopsis* sp.)

5.2.6 Заштитени подрачја во Источен плански регион

Во Република Македонија, основен законски акт со кој се регулира заштитата на природното наследство на РМ е Законот за заштита на природата ("Сл.Весник на РМ" бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13 и 41/14). Согласно овој закон, прогласувањето на заштитени подрачја се категоризира во 6 групи: 1) Строг природен резерват; 2) Национален парк; 3) Споменик на природата; 4) Парк на природа; 5) Заштитен предел; и 6) Повеќенаменско подрачје.

Источно планскиот регион не изобилува со многубројни и значајни заштитени подрачја со висока природна вредност. Меѓутоа од особена важност за овој регион е **прогласувањето на предлог заштитено подрачје/предел Осоговски планини (во рамките на Источен плански регион)** со вкупна површина од 77.226 ha, согласно извршената Студија за валоризација со предлог за формирање на заштитен предел „Осоговски планини“ (2012).

На следната слика е претставена мрежата на заштитени подрачја во Македонија, односно ново предложени подрачја за заштита (Осоговски Планини (ЗП), Долна/Горна Злетовица (ЗП и СП) и подрачја предложени во просториот план на РМ за заштита: Зрновска Река (ПП), Река Ломија (ПП), Картал (ПП), Темниот Андак (ПП), Беровско Езеро (ЗП); Мачево (СП); Јудови Ливади (ПП); Кукуљето (СП); Малешевски планини (ПП).

Слика 21 Мрежа на заштитени подрачја во Македонија

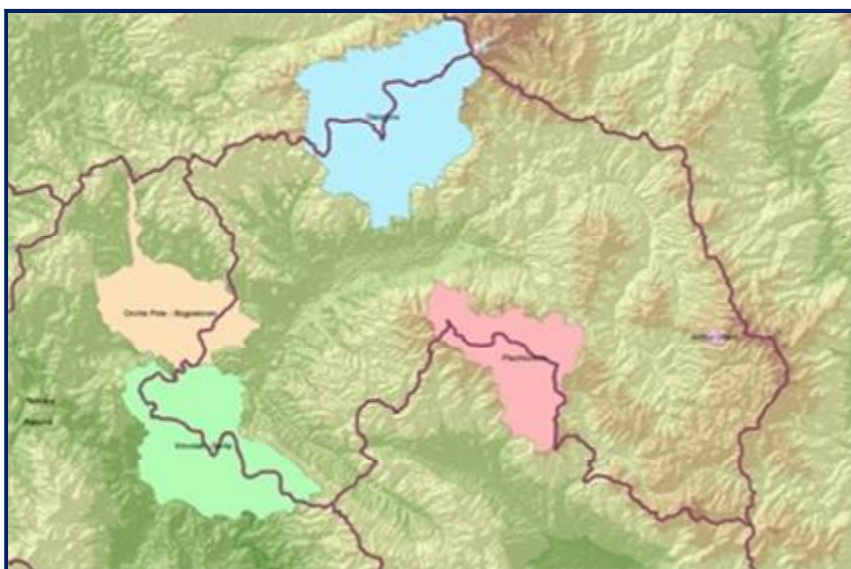
⁸ Извор: Студија за валоризација со предлог за формирање на заштитен предел „Осоговски Планини“, МЕД, 2012

Во рамките на проектот „Осоговските Планини во Балканскиот зелен појас“ започнат во 2007 год. идентификувани се голем број на меѓународни и национални значајни видови од флора и фауна од кој значителен дел се загрозени, ендемични и ретки видови. Утврдено е дека Осоговските Планини претставуваат: а) Значајно растително подрачје, б) Значајно подрачје за птиците и в) Важен коридор за движење на дивите растителни и животински видови во рамките на пан - европската еколошка мрежа за југоисточна Европа (PEEN SEE).

Во ИПР има два значајни орнитолошки локалитети (ЗОЛ): Осоговски Планини и долина на река Злетовица, како и дел од Овче Поле.

Од евидентираните значајни растителни подрачја (IPA - ЗРП), пет се наоѓаат во регионот, како што се: Осогово, Овче Поле -Богословец, Јудови Ливади, Криволак - Серта и Плачковица (Слика 22).

Слика 22 Значајни растителни подрачја во Источниот плански регион

Табела 19 Постоечки и планирани заштитени подрачја/мрежи во рамките на Источен плански регион

Постоечки мрежи на заштитени подрачја/видови	Временски период на воспоставување/прогласување согласно национална или европска законска рамка	Критериум според кој е прогласено/воспоставена
Емералд национална мрежа	Воспоставена во период од 2002-2008 согласно ратификуваната Бернската Конвенција (Конвенција за зачувување на дивиот свет и природните живеалишта во Европа)	Зачувување на видовите и нивните природни живеалишта од европско значење во рамките на Македонија
Натура 2000	Активностите за исполнување на барањата на оваа мрежа сеуште не се започнати во Македонија	Мрежа на заштитени подрачја со цел заштита на природните живеалишта и видовите на флора и фауна кои се ретки, загрозени или ранливи а кои се заштитени согласно ЕУ директивите.
Македонска еколошка мрежа	Воспоставена во 2011 и е дел од Пан - европска еколошка мрежа за Југоисточна	Заштита на популацијата на кафеавата мечка (<i>Ursus arctos</i>) во Македонија со ревитализација и стабилизација на

**ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА
СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
СО АКЦИОНЕН ПЛАН (2015-2024)**

(МАК-НЕН)	Европа	нејзините популации преку мапирање/картирање на нејзините станишта (формирање на коридори, јадрени заштитни подрачја и сл.)
Балканскиот зелен појас	Воспоставен во 2002. Тој се протега долж границите на Македонија со Албанија, Грција и Бугарија со површина од 5.125 км ²	Воспоставување на зелен појас или т.н. „железна завеса“ односно поврзување на природните и културни предели со цел нивна заштита и одржлив развој
ПРЕДЛОГ ЗАШТИТЕНИ ПОДРАЧЈА		
Подрачјето на Овче Поле	Период од 2015 -2019	заштитата на халофитна вегетација поради конверзија на земјиштето во земјоделско
Локалитет Кукуљево	Период од 2015 -2019	Заштита на ботаничките и геоморфолошките вредности на локалитетот (црна борова шума и геолошки форми – земјени пирамиди)
Локалитет Долна Злетовица	Период од 2015 -2019	Заштита на колониите на ноќната, сивата и малата чапја, колониите на царскиот орел, видрата и некои видови на вилински кончиња.
Подрачје на Долна Брегалница	Период од 2015 -2019	Заштита на специфични видови растенија, без’рбетници, птици и влекачи и совпаѓање со други заштитени подрачја.

Постоенето на предели кои се дадени како предлог за заштита поради своите природни карактеристики и богат биодиверзитет го прават чувствително ова подрачје и при секоја интервенција која е планирана во Стратегијата за развој на туризмот на ИПР мора истите да бидат земени во предвид и при анализа на негативните влијанија од идните проекти врз животната средина.

5.3 СЕГАШНИ ПРОБЛЕМИ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО И ОКОЛУ ПЛАНСКИОТ ОПФАТ

Главните предизвици во однос на животната средина и здравјето на луѓето во сите 11 општини од Источен плански регион беа идентификувани преку анализа на сегашната состојба со животната средина дефинирана во стратешки плански документи (национални, регионални и локални) во кои навремено истите се воочени (ЛЕАП, ЛЕР, Стратегија за туризам).

Поголемиот број од општините во Источен плански регион имаат донесено стратешки плански документи од областа на животната средина и други релевантни сектори и тие послужија како извор на податоци за состојбата со животната средина. Релевантноста се гледаше во однос на планираните активности за развој на туризмот и локацијата каде истите ќе бидат спроведени.

Табеларен приказ на осетливите елементи во источниот регион е даден во Табела 20.

Табела 20 Најосетливи елементи на животната средина во Источен плански регион

Најосетливи елементи на животната средина во Источен плански регион (Елементи на СОЖС)

Отпад	Води	Почва	Материјални добра	Население	Воздух
-------	------	-------	-------------------	-----------	--------

По извршената идентификација на осетливите елементи на животната средина во предметното подрачје кои се наречени елементи на Стратегиска оцена на животна средина (Елементи на СОЖС) се поставуваат цели на Стратегиска оцена на животна средина (Цели на СОЖС). При спроведување на Стратегиска оцена на влијание на стратешкиот документ битен сегмент е утврдувањето на начинот, интензитетот и јачината на целите на документот и како влијаат врз целите на СОЖС за да се определат мерки за спречување на влијанијата и предвиде план за мониторинг за секоја цел на СОЖС.

Иако стратешките документи се од постар датум состојбата во општините е речиси во иста состојба: постојна инфраструктура, развојот на индустријата, миграција на население, број на вработени, животен стандард итн.

Табела 21 Главни сегашни проблеми со елементите на животната средина во Источниот плански регион

Елементи на Стратегиска оцена на животната средина	Проблем	Релевантно за стратешкиот плански документ
Води	Загуби на вода како резултат на застареноста на водоводната мрежа	X
	Диви приклучоци на водоводната мрежа	X
	Недоволен резервоарски простор за водоснабдување	X
	Отсуство на подземен катастар на инсталации	
	Недоизградена фекална мрежа (Општина Македонска Каменица; индустриски дел на Штип - дел од населбите “Железничка” и “ПИК Македонија”)	X
	Нецелосна покриеност со атмосферска канализација или непостоење на атмосферска канализација	
	Непостоење на пречистителни станици за отпадни води од индустриските капацитети	
	Загадување на површинските и подземни води, непостоење на мониторинг на квалитетот на водата за пиење од сопствените системи или бунари	
	Директно излевање на комуналните отпадни води во реципиентите без претходен третман	X
	Нерегулирани речни корита и излевање на реките (Брегалница и нејзините притоки)	X
	Неискористеност на топлите геотермални води во Општина Винаца	X
	Непостоење на акумулација за водоснабдување и наводнување во Македонска Каменица и Кочани	X
	Недостиг на квалитетна вода за пиење и опасност од инфективни болести поради лошиот квалитет на водата (Општина Македонска Каменица, Чешиново – Облешево)	X
	Недоволен капацитет на ЈКП во Чешиново - Облешево да ги одржува каналите за одводнување	
Воздух	Надминување на концентрациите на SO ₂ и NO _x во Општина Берово	X

Елементи на Стратегиска оцена на животната средина	Проблем	Релевантно за стратешкиот плански документ
	Отсуство на централно греење и користење на огревно дрво за загревање на населението (сите општиниво регионот)	X
	Загадување на воздухот од стационарни извори (домашни ложишта, индустриски, деловни и занаетчиски објекти, од јаловишна депонија со силикатна прашина - Пробиштип) и мобилни извори на загадување	X
	Непостоење на мониторинг на квалитетот на воздухот и мониторинг станици за следење на квалитетот на воздухот (освен во Кочани)	X
	Нарушување на здравјето на луѓето поради загадување на воздухот од индустриските капацитети, сообраќајот и палење на дивите депонии	X
	Отсуство на инвентар на загадувачи	
	Недостаток на податоци за емисиите со загадувачки супстанции и квалитетот на воздухот	X
	Недостаток на планови и програми за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитетот на воздухот на национално и локално ниво.	
	Недостатоци во системот за процена на здравствените и на ризиците во животната средина од штетното влијание на загадувањето во воздухот.	
	Недостаток на систем за управување со аерозагадувањето	X
	Тренд на зголемување на бројот на моторни возила во регионот	X
	Незастапеност на алтернативните извори на енергија на пазарот	X
	Недоволни институционални и човечки капацитети и недостаток на финансиски средства за спроведување на законската регулатива во оваа област	
Отпад	Не е воспоставен систем за сепарирање, рециклирање и реупотреба на собраниот отпад	X
	Непокриеност во руралните средини со организирано собирање и депонирање на комуналниот отпад	X

Елементи на Стратегиска оцена на животната средина	Проблем	Релевантно за стратешкиот плански документ
	Несоодветна техничка и стручна опременост на ЈКП и непостоење на систем за интегрирано управување со отпад (Пробиштип, “Исар” Штип)	X
	Не е подготвен План и програма за управување со отпадот за Општина Македонска Каменица и Општина Кочани	
	Постоечките градски депонии не ги исполнуваат стандардите согласно законските барања	
	Не постоење на регионална депонија за комунален и неопасен индустриски отпад	X
	Несанирана јаловишна депонија од рудниците за олово и цинк во Пробиштип	X
	Постоење на диви депонии покрај реките и патиштата	X
	Несоодветно депонирање на медицински отпад и отпад од сточните фарми	
	Недоволно развиена еколошка свест кај граѓаните за потенцијалните ризици од опасниот отпад и негово несоодветно одложување	
	Постоење на диви депонии на опасен и инертен отпад кои претставуваат ризик за загадување на воздухот, почвата, површинските води, подземните води, земјоделското земјиште, биодиверзитетот и здравјето на луѓето	X
	На депониите “Трештана” и “Крстот” во Штип не се врши контрола на водите, нема контрола на исцедок/заштита на депониско дно, нема контрола и евидентирање на депониски гас, нема заштита на почва и води.	
	Мал обем на активности за преработка и рециклирање на комуналниот отпад	
	Нема база на податоци за сите видови на отпад кој се генерира и не е соодветен начинот на управување со нив	
Почва	Загадување на почвата од употреба на хемиски средства (пестициди и ѓубрива)	X

Елементи на Стратегиска оцена на животната средина	Проблем	Релевантно за стратешкиот плански документ
	Механичко оштетување на површинскиот слој на почвата	
	Недостаток на примена на добра земјоделска пракса	X
	Загадување на почвите со тешки метали	X
	Непостоење на континуиран мониторинг на состојбата и квалитетот на почвите	
	Не е воспоставена комуникација за ризици од влијанието на тешките метали во земјоделското производство	
	Недоволна застапеност на органско производство и негова промоција	X
	Не постојат урбанистички планови за повеќето населени места	X
	Пренамена на земјоделско земјиште за други цели	X
	Појава на ерозивни процеси во околината на Македонска Каменица	
	Загадување на почвата од јаловиштето на рудникот САСА	X
	Недоизграденост на локалната патна мрежа.	X
	Недоволно планирање на промените на намената за користење на земјиштето	X
Биодиверзитет (флора и фауна)	Непланско сечење и уништување на шумите	X
	Не постои интегрирано управување со шумскиот фонд	X
	Сушење на јасиката, дабот и јаворот	X
	Несоодветно спроведување на мерките за заштита на дивите видови животни и управување со ловиштата.	X

Елементи на Стратегиска оцена на животната средина	Проблем	Релевантно за стратешкиот плански документ
	Ниско ниво на јавна свест за зачувување на животната средина и природата	X
	Неконтролирано собирање на лековити растенија и шумски плодови	X
	Изумирање на природното водно станиште - Кундинско езеро	X
	Недоволна заштита на ловен и рибен фонд	X
	Непочитување на забраните за лов на загрозени видови (срна и орел)	X
Население	Низок животен стандард и миграција на населението	X
	Намалување на работно способно население поради затворање на индустриски капацитети	
	Недоволен број на спортско – рекреативни и спа центри за релаксација и спортување	X
Човеково здравје	Нарушување на здравјето на луѓето поради загадување на водата, почвата и воздухот	X
	Не постоење на континуирано следење на влијанието на загадувањето на животната средина врз здравјето на луѓето	
	Висок процент на респираторни и канцерогени заболувања кај населението во Пробиштип	X
	Отсуство на податоци за влијанието на животната средина врз здравјето на населението	
Климатски фактори	Користење на огревно дрво како извор за затоплување и готвење	X
	Не користење на обновливи извори на енергија	X
Културно богатство	Недоволно истражени археолошки локалитети	X
	Неконтролирано уништување на културното богатство од страна на диви копачи	X

Елементи на Стратегиска оцена на животната средина	Проблем	Релевантно за стратешкиот плански документ
Урбан развој	Проблем со обезбедување на финансиски средства за реализација на ДУП	
	Постоењето на диви депонии кои го нарушуваат визуелниот изглед	X
	Недоволна застапеност на паркови и зелени површини	X
	Несоодветна сообраќајна инфраструктура (мали профили на сообраќајници, а зголемен број на моторни возила)	X
Материјални добра	Постоење на бесправни градби	X
	Зафаќање на обработливо земјиште со индустриски капацитети	
	Недоволен број на туристички капацитети во регионот, а постоечките се во лоша состојба	X
	Отсуство на континуирано ажурирање на Катастарот на недвижности	

6. ГЛАВНИ ЦЕЛИ НА СТРАТЕШКИОТ ДОКУМЕНТ

Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион е подготвена како проектна активност произлезена од Програмата за зачувување на природата во Македонија. Водечка цел при изработка на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион претставува рамномерна распределба на развојните туристички активности во регионот што е и во согласност со Програмата за рамномерен регионален развој на Источниот плански регион 2015-2019.

Основна цел на Стратегијата е оспособување на вешти луѓе и ефикасни институции, функционална и современа инфраструктура, јасно дефинирана и конкурентна туристичка понуда и организирана и брендирање и препознатливост на туристичките производи и ефикасна промоција.

За постигнување на рамномерен регионален развој во Стратегијата се идентификувани следните четири стратешки области:

- Стратешка област 1: **Развој на човечки и институционални капацитети**
- Стратешка област 2: **Туристичка инфраструктура**
- Стратешка област 3: **Туристичка понуда**
- Стратешка област 4: **Маркетинг и брендирање**

Стратешките цели ги насочуваат стратешките прашања и проблеми во одредена стратешка област за постигнување на посакуваните резултати за нивно отстранување.

Целите и мерките за секоја стратешка област посебно се прикажани во Табела 22.

Табела 22 Цели и мерки за стратешка област

Стратешка област	Цел	Мерка
Развој на човечки и институционални капацитети	Градење на институционални капацитети за управување со ИПР како туристичка дестинација	<ul style="list-style-type: none"> - Градење на институционални капацитети за управување со туристичките дестинации во ИПР; - Унапредување на соработката и поддршка на засегнатите страни во туристичкиот сектор
	Развивање на вештини и знаења кај работната сила за потребите на туристичкиот сектор во ИПР	<ul style="list-style-type: none"> - Јакнење на човечките капацитети на институциите за развој на туризмот во ИПР; - Јакнење на човечките капацитети во туристичкиот сектор; - Градење на капацитетот на населението во ИПР за развој на туризмот.
Туристичка инфраструктура	Овозможување на подобар пристап и движење на туристите низ ИПР	<ul style="list-style-type: none"> - Обезбедување на пристап до туристичките атрактивности во ИПР; - Обезбедување на туристичка сигнализација.
	Обезбедување на сместувачки и угостителски капацитети кои ќе ги привлечат туристите во ИПР	<ul style="list-style-type: none"> - Изградба и реконструкција на сместувачки и угостителски капацитети во ИПР; - Изградба на нова и реконструкција на постоечката комунална инфраструктура на туристичките локалитети во ИПР.

Стратешка област	Цел	Мерка
	Инфраструктурно уредување на регионалните туристички атрактивности (локалитети)	<ul style="list-style-type: none"> - Реконструкција и конзервација на регионалните туристички атрактивности (локалитети) - Електрификација и илуминација на регионалните туристички атрактивности
Туристичка понуда	Развивање на туристички производи кои ќе ги привлечат туристите во ИПР	<ul style="list-style-type: none"> - Поддршка на засегнатите страни во развојот на туристички производи во ИПР; - Развој на туристички производи врз основа на природното наследство во ИПР; - Развој на туристички производи врз основа на културно - историското наследство во ИПР; - Развој на туристички производи врз основа на традициите во ИПР - Дизајнирање на туристички пакети во ИПР.
	Оптимизирање на заедничка корист на населението и бизнис секторот преку туризмот	<ul style="list-style-type: none"> - Обезбедување на интегрална заштита на природното и културното наследство; - Градење на туристичкиот ланец на вредности во ИПР преку различни видови на туризам.
Маркетинг и брендирање	Креирање на позитивна слика за источниот плански регион како атрактивен географско - туристички простор	<ul style="list-style-type: none"> - Брендирање на туристички производи во ИПР; - Маркетинг на туристичките дестинации на ИПР.

Реализацијата на оваа Стратегија е поврзана со: градење на добра соработка со централната власт со цел да се осигура дека националните приоритети во развојот на туристичкиот сектор се постигнати и преку активна поддршка на туристичката индустрија во регионот, зголемување на туристичката корист од стопанските активности, идентификување и реализација на клучните туристички инвестиции.

7. СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА СТРАТЕШКИОТ ДОКУМЕНТ

Потребата од овој стратешки документ произлегува од националните определби за развој на туризмот, а неговата поврзаност е во директна релација со целите на поголем број од стратешките документи на регионално и локално ниво.

Реализацијата на активностите од Стратегијата за развој на туризмот ќе обезбеди комплетно нова инфраструктурна туристичка препознатливост на целиот туристички регион, негово поголемо учество во севкупниот национален туристички промет, максимална искористеност на потенцијалите кои се карактеристични за регионот, привлекување на странски туристи поради автентичната понуда и близината со Р.Бугарија, повисока свест кај населението за негово активно учество при промоција на туризмот во источниот регион.

Во случај кога не би се спровеле активностите предвидени со Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион ќе продолжи трендот на:

- Ø Недоволна инфраструктурна изграденост и поврзаност;
- Ø Недостаток на инвестиции во ИПР;
- Ø Слаба запознаеност на домашниот туристички пазар со потенцијалите на регионот
- Ø Избор на домашните туристи како алтернатива за одмор - странска дестинација
- Ø Отсуство на стратешки правец за развој на туристички активности на локално и регионално ниво
- Ø Недоволно образуван кадар за работа во постојните туристички објекти;
- Ø Лоша состојба со постојните сместувачките капацитети (инфраструктурна опременост, испорака на услуги, маркетинг и промоција) низ регионот
- Ø Недоволна искористеност на природниот и културно - историскиот потенцијал во регионот
- Ø Отсуство на активни туристички здруженија и асоцијации
- Ø Отсуство на соработка со останатите плански региони во земјата за заеднички настап на туристичкиот пазар
- Ø Недоволен капацитет за менаџерски пристап и фузирање на сите туристички гранки (угостителство, услужен сектор, транспортен сектор, културни установи – музеи) за поголема и сеопфатна понуда на туристите
- Ø Зголемување на невработеноста и одлив на млади стручни кадри во странство
- Ø Намалување на вредноста на постоечките туристички капацитети
- Ø Материјалните добра и земјиштето околу постоечките туристички капацитети имаат помала економска вредност
- Ø Стагнација на приходите на локалното население и неможност да се обезбедат средства за живот.

8. ВРСКА И УСОГЛАСЕНОСТ НА СТРАТЕШКИОТ ДОКУМЕНТ СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ, ПРОГРАМИ И СТРАТЕГИИ

8.1 КОМПАТИБИЛНОСТ НА ЦЕЛИТЕ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ

Реализацијата на поединечните цели на планскиот документ може негативно, конфликтно или кумулативно - синергетски да влијае врз реализацијата на друга цел и затоа е потребна идентификација на нивната меѓусебна компатибилност.

Меѓусебната компатибилност на целите на планскиот документ е идентификувана користејќи Матрица на компатибилност како алатка при Стратегиска оцена на влијание на планскиот документ врз животната средина.

Пополнетата Матрица за компатибилност за главната цел и поединечните цели на Стратегија за развој на туризмот во источниот плански регион со акционен план (2015-2024) се дадени во Табела 23.

Се гледа голема усогласеност меѓу целите на Стратегијата во поглед на систематичен преглед на сите досегашни документи, стратегии, студии, планови, проекти подготвени за Источниот плански регион со цел да се идентификуваат приоритетни проекти за кои е направена и генерална проценка за финансиските трошоци за нивна реализација и одржување на истите, како и со целта која ги испитува можностите за развој и унапредување на различните видови на туризмот во источниот регион.

Реализацијата на целите на Стратегијата е во функција на рамномерен регионален развој на земјата, од аспект што туризмот е значаен мултипликатор во развојот на стопанството.

Се очекува позитивен кумулативен ефект од реализацијата на целите преку развој на туризмот во источниот регион. Се разбира позитивен кумулативен ефект се очекува и врз економско - социјалниот живот на населението преку подобрување на квалитетот на живеење, поголема вработеност на младите жители на Источно планскиот регион и спречување на нивно иселување во други земји, ангажирање на градежни работници при изградба на поединечните проекти и развој на малите и средни фирми во регионот, редовни приходи на Општините преку наплата на даноци и непречено финансирање на јавните функции - школи, болници, културни институции, како и подобрена инфраструктура во сите општини а со тоа полесна и побрза комуникација низ општините во регионот.

Целите за туристички развој на регионот и изградба на потребната современа инфраструктура и сообраќајници е во конфликт со заштитата на животната средина. Се очекува дел од проектните активности да предизвикаат можеби во мала мерка, краткотрајно (додека трае изградбата на објектите или инфраструктурата) негативно влијание врз различните елементи на животната средина.

8.2 ВРСКА СО ДРУГИ СТРАТЕШКИ ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ

Стратегија за развој на туризмот во источниот плански регион со акционен план (2015-2024) го потенцира развојот на туризмот како суштински многу значаен дел за развојот на туристичката понуда и туристички производи со посебно место на различните форми на туристички дестинации во регионот.

Комплексноста на туризмот наметнува интеракција со различните сфери на живеење и делување на човекот и природата и се јавуваат директни и индиректни врски на планскиот документ со други стратешки документи. Идентификувани се релации на усогласеност и/или недоволна усогласеност на целите на Стратегијата за развој на туризмот во источниот плански регион со целите на релевантните плански документи прикажани на локално, регионално и национално ниво се исто така анализирани од страна на експертот и прегледот и главните заклучоци се дадени во Табела 2.

За овој плански документ најзначајни се целите на стратешките плански документи кои ги покриваат следните области:

- а) Развој на туризам
- б) Одржлив развој
- в) Заштита на животната средина
- г) Економски развој на локално, регионално и национално ниво
- д) Урбанистичко и просторно планирање

е) Секторските релевантни области – енергија, транспорт, социјална политика, здравство

и истите се наведени во Табела 24 заедно со главните заклучоци од спроведената експертска анализа.

Табела 23 Матрица на компатибилност на целите на Стратегија за развој на туризмот во источниот плански регион со акционен план (2015-2024)

Цели на Стратегија за развој на туризмот во источниот плански регион со акционен план (2015-2024)	Развој на човечки и институционални капацитети	Туристичка инфраструктура	Туристичка понуда	Маркетинг и брендирање
Развој на човечки и институционални капацитети		√	√	√
Туристичка инфраструктура	√		√	√
Туристичка понуда	√	√		√
Маркетинг и брендирање	√	√	√	

Легенда

∅ - двете цели се поддржуваат меѓусебно

○ – нема значителна врска меѓу целите

? – условите за меѓу зависноста се недоволно познати

✗- двете цели имаат конфликт меѓусебно

Табела 24 Врска на Стратегијата за развој на туризмот во Источниот плански регион со акционен план (2015-2024) со релевантни планови, програми и стратегии

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
НАЦИОНАЛНО НИВО	
Релевантен плански документ (план, програма, стратегија)	
Просторен План на Република Македонија (2002-2020)	
<p>Остварување на повисок степен на вкупната функционална интегрираност на просторот како и обезбедување услови за значително поголема инфраструктурна и економска интеграција со соседните и останатите европски земји.</p> <p>Утврдување на важноста на состојбата на животната средина и еколошките барања при планирањето на стопанските активности. Посебно значење имаат заштитата и промоцијата на вредните природни богатства и поголемите подрачја со посебна намена и со природни вредности, важни за биодиверзитетот и квалитетот на животната средина, како и заштитата и промоцијата, или соодветниот третман на културното богатство согласно со неговата културолошка и цивилизациска важност и значење.</p>	<p>Директна врска и усогласеност со Стратегијата во поглед на развој на туризмот и организација на туристичките простори во регионот, како и Почитување на насоките за превентивна заштита на приоритетни подрачја и туристичко рекреативни локалитети во источниот регион (Штипско, Беровско, Делчевско, Виничко) значајни за развој на туризмот.</p> <p>Исто така, спроведувањето на целите и акциите утврдени со акцискиот план, како дел од Стратегијата ќе придонесат кон реализацијана целите поставени во Просторен План на РМ.</p>
Национална стратегија за регионален развој на Република Македонија 2009 – 2019 година	
<p>Ги поставува основите на воспоставување на плански региони во РМ, како функционално територијални единици за планирање на развојот и реализација на мерките и инструментите за поттикнување на развојот.</p> <p>Примарна цел на политиката на регионалниот развој е зголемување на конкурентноста на планските региони преку јакнење на нивниот иновациски капацитет, оптимално користење и валоризирање на природното богатство, човечкиот капитал и економските особености на планските региони.</p> <p>Еден од главните приоритети за остварување на целите на Стратегијата, е приоритет 1.2 Развивање на современа и модерна инфраструктура во планските региони, каде посебно внимание заземаат активностите за реконструкција, модернизација и проширување на системите за водоснабдување, изградба на нови и санација на постоечките резервоари и системи за водоснабдување, искористување на постојните и создавање на нови акумулации на вода, реконструкција и модернизација на системите за одведување и пречистување на отпадните води, изградба на нови и проширување на постојните канализациски мрежи, дооформување на колекторските системи, изградба на атмосферска канализација и изградба на пречистителни станици.</p> <p>Приоритетот 1.5 Креирање на конкурентски предности на планските региони, го</p>	<p>Директна врска и усогласеност со главните приоритети за остварување на целите на Стратегијата, преку развивање на современа и модерна инфраструктура во планските региони, што е еден од главните предуслови за развој на туризмот во источниот регион.</p> <p>Приоритетот 1.5 е директна врска со Стратегијата преку креирање на конкурентски предности на источниот плански региони, потенцирајќи го оптималното користење на природното и културно историско наследство во функција на развојот на туризмот. Исто така директна врска преку една од целите на стратегијата е институционална поддршка за развивање на различни видови на туризам во источниот регион (планински, рурален, бањски, алтернативен и сл.).</p> <p>Заштитата на животна средина во регионот како еден од приоритетите на Стратегијата, е од особено значење за создавање на конкурентност во планските региони кои ќе се препознаваат преку условите што ги нудат.</p>

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
<p>потенцира оптималното користење на природното наследство во функција на развојот на туризмот.</p> <p>Реализацијата на приоритет 1.6 Оптимално користење и валоризирање на природните ресурси и енергетските потенцијали во планските региони, ги вклучува мерките за изработка на студии за оптимално користење на природното богатство и реализација на мали хидроцентрали за производство на електрична енергија.</p> <p>Приоритетот 1.7 Заштита на животната средина во планските региони ги вклучува мерките за изработка на студии за заштита на животната средина во планските региони, осовременување на системите за пречистување на отпадните води, обезбедување повисока заштита од природните ризици – заштита од ерозија на земјиштето, заштита на речните корита и заштита на биодиверзитетот.</p>	
Национална Стратегија за развој на туризмот (2009-2013)	
<p>Визијата на Националната Стратегија е Република Македонија да изгради имиџ на препознатлива европска дестинација за туризам, базиран на културното и природното наследство и препознатлива по производите со висок квалитет инкорпорирано во заедничко име - туристички производ на Македонија.</p> <p>Стратегијата дава препораки во повеќе сегменти за да се постигне зацртаниот развој на туризмот преку: препораки за развој на производи и услуги (Препознатливи производи, Категоризација на сместувачките капацитети, Вински туризам, Рурален туризам, Култура и занаети, Бањи), препораки за пристап и инфраструктура (Патна инфраструктура, Воздушен пристап), препораки за управување и заштита на животната средина и културното наследство, препораки за маркетинг, препораки за организација во туризмот. Главни насоки во Стратегијата се развој на туризмот преку јавно-приватно партнерство, како и подобрување на туристичката инфраструктура и туристичката понуда, со цел Македонија да биде препознатлива со своите културни и природни богатства.</p>	<p>Директна врска со развојот на туризмот како главна цел на стратегијата, преку подобрување и збогатување на туристичката понуда во регионот, со подобрување на севкупната инфраструктурата и промоција на природното богатство на источниот регион во пошироки рамки (планински, езерски ловен/риболовен туризам), промовирање на верските објекти со старост од повеќе векови (цркви, манастири), стимулирање на традиционалните занаети, спецификите на кујната - продукти карактеристични за регионот, престој на туристи во објекти со карактеристичен амбиент на (планинска/рурална) средина, но и во капацитети со најсовремени содржини и понуди.</p>
Национална Стратегија за рурален туризам (2012-2017)	
<p>Основните цели на Стратегијата за рурален туризам се: Идентификување на концептот и стратегијата за развој, Поставување на рамка за поттикнување на развојот како дел од севкупната туристичка понуда на Република Македонија, евиденција на сместувачки и угостителски објекти, зголемување на капацитетите, вработувањата и туристичката понуда во руралниот туризам.</p> <p>За Источниот регион се предлага: Програма за ревитализација и зачувување на традиционалните куќи, занаети и културни знаменитости во малешевцијата и поттикнување на население за инвестиции во руралниот и еко – туризам.</p>	<p>Директна врска со целите на стратегијата за развој на туристичка понуда и уникатни туристички производи препознатливи за регионот, кои најчесто се наоѓаат во руралните подрачја.</p> <p>Реализацијата на предвидената Програма за Источниот регион директно ќе влијае на подобрување на туристичката понуда во малешевцијата, а со тоа и промоција на туристичката понуда во регионот.</p>

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
Студија за состојбата со потенцијалите за развој на туризмот во источниот плански регион	
<p>Главната цел на студијата е туристичка валоризација на природните и културните (создадени) атракции во регионот во согласност со принципот на одржливо користење и во функција на локалниот и регионалниот развој на источниот плански регион.</p> <p>Студијата има повеќе специфични и конкретни цели и тоа: преглед на сите релевантни документи и законска рамка кои се однесуваат на туризмот и ИПР; анализа на постоечката институционална поставеност/структура за туризам, управување, маркетинг и промоција со посебен фокус на улогите и одговорностите на национално, регионално и локално ниво како и постоечките туристички организации; опис на туристичко – географската положба и поврзаност во регионот, идентификација и анализа на клучните фактори за потенцијален развој на туризмот, преку анализа на создадените вредности - човековите – демографските карактеристики на регионот; идентификација и анализа на природните карактеристики и фактори по однос на животната средина (карактеристики и реткости на флора и фауна) и антропогените фактори (културно – историски, етно-социјални и манифестациски вредности); идентификација и опис на видовите туризам во регионот (планински, езерски, спелеолошки, ловен и риболовен, резиденцијален, рурален, еко, спортско рекреативен, конгресен, здравствен, бањски, вински, манифестационен и транзитен и другите видови на туризам); идентификација и опис на постојните туристички локалитети во ИПР; преглед на туристичките сместувачки капацитети во регионот; анализа и оценка на постојната состојба на досегашниот туристички развој во регионот.</p>	<p>Заклучоците и препораките од Студијата се искористени како податочна база при изработка на Стратегијата, па оттука произлегува директната врска со целите на студијата за туристичка валоризација на природните и културните атракции во регионот во согласност со принципот на одржливо искористување на потенцијалот во функција на локален и регионален развој на Источниот плански регион.</p> <p>Со тоа ќе се постигне главната цел, како и специфичните и конкретни цели на студијата кои истовремено се преклопуваат со стратешките приоритетни цели, мерки и активности на стратегијата, односно развој на човечки и институционални капацитети, подобрување и изградба на нова туристичка инфраструктура, развој на соодветна туристичка понуда, маркетинг и брендирање на туристички производ.</p>
Национална стратегија за земјоделство и рурален развој за периодот 2007 – 2013 година	

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
<p>Ги дефинира основните принципи на националната стратешка цел од Стратегијата, за одржливо користење на природните ресурси, потреба од воведување на политика за агро–екологија, како и цели за создавање на земјоделство конкурентно на интегрираните регионални пазари на Европската Унија и југоисточна Европа, преку мерки за зголемување на ефикасноста на земјоделското производство и изградба на рурални општини способни за опстанок преку одржлив рурален развој.</p> <p>Во делот на приоритети од областа на животната средина, се посочуваат повеќе проблеми, од кои ерозијата на почвата е еден од најзначајните проблеми на животната средина, која резултира со голем процент на талог кој завршува во вештачките и природните акумулации, а тоа доведува до редуцирање на капацитетот за складирање/проток и оштетување на критичната хидраулична инфраструктура.</p> <p>Останатите проблемите на животната средина, кои се дел од приоритетите на Стратегијата, се поврзани со наводнување, низок степен на ефикасност на системите за вода за пиење, недоволниот број на хидро – мелиоративни системи и загадувањето на водите.</p>	<p>Директна врска преку реализација на мерките предвидени во националната стратегија за изградба, реновирање на постоечките традиционални објекти во функција на руралниот туризам; реновирање на постоечките објекти од историско и културно значење; изградба на рекреативни објекти за поддршка на руралниот туризам вклучително формирање на повеќенаменски центри за рурален туризам; формирање или модернизација на контролирани области за заштита на дивеч.</p>
Национален Еколошки Акционен План на РМ (НЕАП II, 2006)	
<p>Дефинирање на проблемите на животната средина и мерките и активностите потребни за нивно надминување за шест годишен период и создавање на флексибилна рамка за продолжување на процесот на приближување кон политиката на ЕУ во областа на животната средина, вклучување на целите на животната средина во секторските политики и насоки за еколошки одржлив пристап, зголемување на степенот на исполнување на обврските од регионалните и глобалните договори и отворање на нови перспективи и вклучувања во меѓународните системи за заштита на животната средина.</p> <p>Акцентот се става на превентивно, интегрирано спречување и контрола од загадувањето, поефикасно стратешко планирање на национално и локално ниво со зајакнување на капацитетите на администрацијата која претставува регулатор во управувањето со животната средина.</p>	<p>Индириктна врска преку ЛЕАП-ите за општините во источниот регион. Компатибилност во однос на целите на заштита на животната средина ќе се овозможи преку спроведување навремено на предложените мерки на заштита веќе дадени во Стратегијата и Извештајот за Стратегиска оценка.</p>
Национална стратегија за апроксимација на ЕУ законодавството за животна средина (2007)	
<p>Препорака на најсоодветниот пристап за Владата на Република Македонија да одговори на комплексните одговорности предвидени со приближувањето на правото на ЕУ за животната средина и во исто време да придонесе кон одржлив развој на земјата. Таа обезбеди “мапа” за целосен и ефикасен процес на апроксимација, вклучително одржлива, сеопфатна рамка со акции со поврзани трошоци кои се потребни за правна транспозиција на ЕУ директивите, нивна</p>	<p>Индириктна врска преку сознанијата за барањата на ЕУ директивите за сите сектори на животната средина посебно за оние кои се уште не се целосно транспонирани во националното законодавство (стандардите за емисии во воздух, отпадни води, урбани отпадни води, води за капење, почва), а директно важни за реализација на Стратегијата се ЕУ законските барања за отпадните води од земјоделски комплекси,</p>

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
техничка имплементација и контрола на спроведувањето во сите десет сектори во животната средина	управување со отпад од мил од пречистителни станици и др. теми.
Национална програма за усвојување на правото на ЕУ (НППА II, 2009 со измени 2010)	
Ги вклучува коментарите дадени од Европската комисија за Програмата за усвојување на правото на ЕУ во националното законодавство и содржи акционен план за хармонизација на националното законодавство со ЕУ законодавството, потребната динамика на институционално зајакнување за имплементирање на законодавството и потребните ресурси за реализација.	<p>Индиректна врска преку следењето на степенот на транспонираност на ЕУ директивите и усвојување на најновите законски и подзаконски акти кои го регулираат влијанието на сите економски и социјални активности на населението врз различните елементи на животната средина.</p> <p>Инвеститорите на поединечните туристички објекти треба да се информираат околу најновите национални законски барања, но во исто време и за оние кои ќе се донесат согласно усвојувањето на правото на ЕУ за сите сектори во животната средина.</p>
Национална стратегија за одржлив развој (2008) за период 2010-2030	
<p>Продолжување на процесот на апроксимација кон ЕУ користејќи одржлив пристап преку економски просперитет и отворање на нови работни места, стимулирање на развој на руралните региони, заштита и унапредување на животната средина, здравјето на луѓето, обезбедување на социјална вклученост на различни генерации и намалување на сиромаштијата.</p> <p>Директно релевантни за предметната Стратегија е цел 3 - . Економски Просперитет и создавање на работа (Да се придонесе до зголемување на конкурентноста, економски просперитет и засилување на создавањето на работа со изведување на неопходни структурални промени кои ќе ја оспособат економијата на различни нивоа)</p>	<p>Директна врска преку следење на индикаторите за одржлив развој и индикаторите на милениумските развојни цели – МРЦ 7 на национално ниво и оние за општините во регионот за одржливост на животната средина со цел да се види степенот на постигнување / непостигнување на националните и глобални цели. Се очекува прво поставување на националните индикатори за одржлив развој, одржливо земјоделие и одржливост на животната средина.</p>
Програма за развој на туризмот за 2015 година	
<p>Со оваа Програма се предвидува реализација на активности за развој на туризмот во Република Македонија за 2015 година преку: Подготовка на нова Стратегија и акциски план за развој на туризмот во Република Македонија за 2016/2021, Изготвување на Физибилити студии за атрактивни локации во Република Македонија за развој на алтернативен и планински туризам, Организирање на регионална конференција за „Балканот како туристичка дестинација”, Студија за активности на вода на реките и кањоните (кајакарство, едрење и возење низ кањони и клисури), Подготовка на лого и слоган за Проектот ЕКО МАКЕДОНИЈА и промовирање на проектот во јавноста, Одбележување на туристичките патеки, брендирање на туристички сувенири, изготвување на веб страна и печатење на промотивни материјали за Охридската и Битолската Чаршија, поддршка на винскиот туризам преку организирање на регионална конференција, Обезбедување на туристички</p>	<p>Директна врска со развојните цели на програмата посебно водејќи сметка за предлог активности за развој и промоција на туризмот во регионот, како и подобрување на туристичката инфраструктура, маркетинг и брендирање на туристички производ како главни стратешки области во Стратегијата.</p>

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
податоци за 2015 година и проекција на идни показатели.	
Стратегија за енергетска ефикасност до 2020 (2004)/ Стратегија за развој на енергетиката до 2030 год.(2010)	
<p>Дефинирање на насоки за штедење на енергија, користење на обновливи извори на енергија и поставува мерливи цели за користење на енергијата на одржлив начин.</p> <p>Една од целите на Стратегијата е изградбата на мали хидроцентрали и нивно издавање под концесија, кој што процес е во тек во Република Македонија.</p>	<p>Директна врска би се обезбедила кога во плановите би се вклучиле елементите на штедење на енергија и истражување на можноста на користење на обновливи извори на енергија при планирање на снабдување со енергија на планираните туристички објекти. Може да се обезбеди преку вклучување на општините во регионалните проекти за искористување на обновливи извори на енергија и иницијативи за ефикасно искористување на водата и енергијата (концепт на почисто производство во идните производни фирми)</p>
Национален здравствено - еколошки акционен план (НЗЕАП), 1999	
<p>Дефинирање на врската меѓу здравјето на луѓето и проблемите во состојбите со животната средина и интегрирање на политиката и начелата на животната средина во здравствениот сектор. Познавањето на здравствените аспекти под влијание на притисоците врз животната средина овозможуваат ефикасна превенција и контрола на здравјето.</p>	<p>Директна врска на планираните решенија за економски развој со здравјето на населението би се обезбедила со земање во предвид на здравствените аспекти при правење на анализи на влијанието на идните проектни активности врз здравјето на луѓето. Може да се обезбеди преку задолжителното вклучување на овој аспект при добивање на дозволи за градба (Елаборати за заштита на животната средина/Студии за оценка на влијание на проектите врз животната средина)</p>
Национална Стратегија за биолошка разновидност и акционен план (2014)	
<p>Вградување на заштитата на биолошката разновидност и нејзиното одржливо користење во највисоките приоритети на земјата, заштита на природните екосистеми и видови и нивно одржување и ревитализација, спроведување на заштита на загрозените компоненти на биолошката разновидност.</p>	<p>Директна врска со целите на Стратегијата преку заштита и одржување на биолошката разновидност во регионот, што ќе придонесе за подобра промоција на заштитените подрачја со значаен диверзитет при промоција на туризмот во источниот регион.</p>
Национална стратегија за управување со отпад (2008-2020)	
<p>Ги одредува основните принципи за одржливо користење на природните ресурси и управување со отпадот, вклучувајќи ја хиерархијата на основните принципи во управувањето со отпадот; ги одредува надлежностите за отпадот, го утврдува значењето и улогата на сопственоста на капиталот, како и улогите и задачите на поединечните заинтересирани субјекти во општеството;</p>	<p>Постои индиректна врска преку подобрување на управувањето со отпадот како еден од елементите на животната средина, што ќе придонесе за подобрување на состојбата со животната средина во сите општини од регионот, а со тоа и подобрување на туристичката понуда.</p>
Национален План за управување со отпад (2009-2015)	
<p>Дава насоки за решавање на проблемите со отпадот, воспоставување на систем за сепаратно собирање и преработка на корисните состојки во селектираниот отпад и искористените производи, искористување на полезните состојки на отпадот како замена за извор на енергија и намалување на емисиите на стакленички гасови; постапно воспоставување на рационална мрежа на капацитети за управување со отпад на регионално ниво особено преку сегрегација на опасните и неопасните</p>	<p>Директна врска ќе се овозможи преку давање на препораки за минимизирање на создавањето на отпадот, селектирањето на местото на создавање, искористување на корисните струи кои можат да се рециклираат и /или преработат и безбедно финално отстранување на депонија на отпадот кој не може понатаму да се третира. Во туристичките објекти и центри, треба да се обрне посебно внимание на минимизирање</p>

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
фракции на отпад на изворот и нивно рециклирање, третман и финално отстранување на безбеден начин.	на создавање на отпадот, негово сепарирање и безбедно управување со истиот, а потоа организирано собирање и транспортирање на отпадот до локалните депонии во општините на регионот.
Стратегија за одржлив развој на шумарството во Република Македонија (2006)	
Со цел да се обезбеди проширување на површината под шума, подобрување на квалитетот и заштитата на шумскиот фонд врз основа на стопанисување според принципите за одржливост, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство во 2006 год. подготви, а Владата усвои Стратегија за одржлив развој на шумарството со Акционен План за период од дваесет години во координација со Просторниот План на Македонија.	Индиректна врска преку одржливо користење на шумите во регионот што ќе придонесе за развој и збогатување на туристичката понуда и промоција на сите видови на планински туризам: спортско – зимски, планински велосипедизам, ловен туризам и сл.
Извештај за напредокот во остварување на Милениумските развојни цели за Република Македонија (2008) – МРЦ 7 Одржливост на животната средина	
Извештајот го покажува прогресот на РМ во исполнување на глобално прифатените Милениумски Развојни Цели (вкупно 8 развојни цели со повеќе индикатори) кои се однесуваат на севкупниот квалитет на живот (сиромаштија, образование, економски развој, здравствени аспекти, социјалната вклученост, одржливост на животната средина - МРЦ 7). Одржливоста на животната средина е една од заложбите за акција на земјите потписнички на Милениумската Декларација во 2000 год. со цел да се обезбедат човековите сегашни потреби без да се наруши капацитетот на природните системи и да се обезбеди чист воздух, вода, земја и доволно ресурси за идните поколенија. Дефинирани се сегашните.	Директна врска може да се воспостави ако индикаторите за одржлив развој и МРЦ 7 индикаторите се земат како репери во локалните самоуправи во регионот при креирање на политики на одржлив развој на градовите, општините и Источниот плански регион.
Индикатори на животна средина (2007)	
Извештајот ги содржи индикаторите за животна средина за сите сектори на национално ниво (биодиверзитет, води, снабдување со вода, отпадни води, отпад, шуми, земјоделско земјиште, ниво на бучава и др.). Овие индикатори се реферираат кон Европската Агенција за животна средина на годишно ниво (ЕЕА).	Мерките на заштита на животната средина директно зависат од индикаторите за животна средина на локално/регионално ниво и истите треба максимално да се користат како репери во исполнувањето на мерките на заштита и СОЖС. Потребно е разгледување на сите развиени индикатори (одржлив развој, МРЦ индикаторите и индикаторите за животна средина) и само на тој начин ќе се обезбеди одржлив развој на општините и целиот Источен регион.
РЕГИОНАЛНО И ЛОКАЛНО НИВО	
Релевантен плански документ (план, програма, стратегија)	
Програма за развој на Источен плански регион, 2015 – 2019 година	
Програмата е во согласност со Националната Програма и Националната Стратегија за рамномерен регионален развој, кои даваат генерална рамка на	Директна врска со развојните цели на целиот Источен плански регион посебно водејќи сметка за регионален развој, развој на малите и средни

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
<p>развој на планските региони во земјата. Дефинирани се приоритетните тематски области за источниот регион и тоа: економски развој, земјоделство и рурален развој; инфраструктура; животна средина и обновлива енергија; туризам и културно наследство и промоција на инвестиции.</p> <p>Во Програмата се дефинирани следните среднорочни цели:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Економски развиен регион, пошироко препознаен како атрактивен за инвестирање, -Современо и квалитетно образование, здравство и социјални дејности во регионот, -Сочувана и унапредена животна средина, -Создадени услови за организирано и поврзано искористување на капацитетите за земјоделски и рурален развој -Источниот регион е туристичка дестинација позната по разновидната понуда на селективните видови на туризам <p>Во Програмата за секторот животна средина како приоритети се предложени : регионално управување со комуналниот цврст отпад, заштита на водните ресурси, одржливо користење на енергијата, климатски промени и заштита на биодиверзитетот. Меѓу среднорочните цели на Програмата претставува и секторот туризам за кој се предложени мерки за развој и промоција.</p>	<p>претпријатија и искористување на ЕУ финансиските средства (ИПА и Програмите на Заедницата), регионално управување со комуналниот цврст отпад, заштита на водните ресурси, одржливо користење на енергијата, климатски промени, заштита на биодиверзитетот и одржливо користење на природните ресурси во регионот.</p> <p>Особено директната врска се гледа преку дефинираните среднорочните цели на Програмата за развој на сите видови на туризам во регионот (планински, рурален, културен, манастирски, езерски, спа туризам), мапирање и валоризација на природното и културно наследство, подобрување на туристичката инфраструктура, обезбедување на информации, сигнализација и визуелизација на туристички атракции, дизајнирање на препознатлива регионална туристичка понуда, зајакнување на институционалните и човечки капацитетите за развој во туристичкиот сектор, формирање на кластери за туризам.</p>
Годишен Акционен план за 2014 година за спроведување на Програмата за развој на Источниот плански регион 2009 – 2014	
<p>Дефинирање на приоритетните активности и мерките за реализација на стратешките цели и приоритети од Програмата за развој на Источниот (Брегалнички) плански регион во 2009 година.</p> <p>Предвидените активности наведени во Акциониот план, доколку се реализираат во предвидената динамика, ќе обезбедат надминување на сегашните проблеми и подобрување на квалитетот на животот во овој регион.</p>	<p>Директна врска преку реализација на стратешките цели на планот преку активности за поддршка и развој на традиционалните занаети, промоција на богатството на разликите и зачувување на културно историското наследство во функција на регионалниот развој, изградба на пристапни патишта до туристичките знаменитости, уредување на археолошките локалитети и промоција на руралниот туризам и културното наследство во земјите на ЕУ.</p>
Стратегија за одржлив развој на Општина Берово 2006 – 2011 година / Стратегија за развој на еко туризмот во Општина Берово (2005)	
<p>Стратегија за одржлив развој на Општина Берово ги дефинира стратешките области и цели важни за одржлив развој и нивна реализација преку програми и конкретни проекти. Во делот на туризмот се предлагаат проекти за одржлив туризам во малешевјата и активности за подобрување на инфраструктурата, подобрување на комуналната хигиена во градот и во туристичките локалитети, заштита на природата и одржливо искористување на ресурсите. Во делот за одржлив развој се предложени проекти за одржливо искористување на природните</p>	<p>Директна врска преку реализација на целите на стратегијата за поттикнување на развој на одржлив туризам во општина Берово, преку подобрување на инфраструктур -ните услови за развој на туризам, креирање на нови работни места кои ќе се базираат врз искористување на природните потенцијали и на традиционалните вредности, искористување и промоција на историското, културното и традиционалното наследство на Малешевјата, како и преку иницирање</p>

**ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА
СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
СО АКЦИОНЕН ПЛАН (2015-2024)**

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
ресурси како и искористување на алтернативни видови на енергија. Стратегија за развој на еко туризмот во Општина Берово ги поставува основите за развој на Еко туризмот во Берово, заштитата на животната средина и економски развој на општината.	на нови туристички капацитети. Едукацијата на туристичките водичи и локалното население директно ќе придонесе за подобра туристичка понуда на регионот и промоција на Малешевските потенцијали.
Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) за Општина Берово (2003 год.)	
Анализирање на состојбата со животната средина и дефинирање на проблемите од областа на истата, кои влијаат на квалитетот на живот на населението во општината. Главните проблеми кои треба да се решат со планираните зафати за подобрување на одведувањето и третманот на отпадните води е доизградба на канализациониот систем, атмосферска канализација, изградба на пречистителна станица и континуирано следење на квалитетот на отпадните води. Предложен е план на активности, кои доколку се реализираат навремено, ќе ги намалат ризиците по животната средина и ќе влијаат на подигнување на јавната свест за животната средина.	Индиректна врска преку реализација на планот со активности, преку кој ќе се подобри целокупната инфраструктура во општината, што ќе биде предуслов за развој и промоција на туризмот во регионот. Развојот на туризмот ќе влијае на подобрување на квалитетот на живот на граѓаните во општината преку вработување на млади кадри во туристичкиот сектор.
Стратегија за локален економски развој на Општина Берово (2014 – 2019)	
Стратегијата за ЛЕР има за цел да обезбеди поволни услови за економски раст и креирање нови работни места со интегрираност на сите сектори и паралелни активности за поголем ефект. Во секторот туризам е потребно: континуирана изградба на сместувачки капацитети, да се обезбеди препознатливост на Берово како туристички регион, организирање на саем на локални производи, афирмација на традиционална Малешевска кујна, отварање и одржување на функционални електронски туристички портали, подобрен туристички изглед и инфраструктура во општина Берово.	Директна врска со приоритетните стратешки фокусирани области: економски развој, рурален развој и развој на туризам, преку кој ќе се отворат нови можности за вработување на населението, како и обезбедување услови за поквалитетно живеење. Активностите за промоција на Берово и препознатливост на малешевскиот производ се едни од главни стратешки цели за развој на туризмот во регионот.
Регион Малеш – Пијанец Туристички акционен план (општини Берово, Пехчево, Делчево),2008	
Главна цел на документот претставува развој на регионот како препознатлива еколошка чиста средина, со природни реткости, развиена туристичка инфраструктура со разновидна туристичка понуда и традиционална храна. Секако развој на планинскиот, рекреативен, ловен, бањски туризам, поддршка за традиционалните занаети, промоција на природните богатства, археолошки локалитети, одржување на манифестации за афирмација на регионалните вредности, искористување на близината со Р. Бугарија и добрата сообраќајна поврзаност.	Директна врска со целите на планот преку подобрување на туристичката инфраструктура и развој на планинскиот, рекреативен, ловен и бањски туризам, а со тоа промоција на регионот Малеш - Пијанец како дел од источниот регион.
Стратегија за развој на рурален туризам во Општина Чешиново – Облешево (2007 год.)	
Ги дефинира четирите стратешки области и цели важни за развој на руралниот	Директна врска преку реализација на стратешките цели меѓу кои зафат

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
<p>туризам во општина Чешиново – Облешево, како и туристичките ресурси со кои располага општината. Стратешката цел за развој на туристичка понуда во Чешиново – Облешево, ќе се реализира преку зафат (изградба на брана) на Злетовска река и изградба на трим патека по течението на реката до археолошкиот локалитет, како една од активностите за реализација на истата. Ги разработува туристичките трендови и дава стратешки насоки за развој на туризмот преку реализација на акционен план на цели и проекти.</p>	<p>на Злетовска река и изградба на трим патека по течението на реката до археолошкиот локалитет за развој на туристичката понуда во општината.</p>
Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) за Општина Чешиново – Облешево (2007 год.)	
<p>Во документот се прикажува состојбата со животната средина во сите медиуми (вода, воздух, почва, урбан развој и управување со земјиште, биодиверзитет и заштитени подрачја) и мерки за надминување на осетливите елементи за секој медиум посебно. Исто така зададени се и потребни финансиски средства за нивно реализирање, одговорни лица и период на спроведување. Некои од позначајните мерки кои се планира да бидат превземено се: Промовирање и развој на алтернативен и еко туризам, Промовирање на органско производство, Изградба на системи за одведување, собирање и третман на отпадните води, Изработка на план за затворање на диви депонии и нивна ремедијација.</p>	<p>Директна врска преку промовирање и развој на алтернативен и еко туризам во општината, како и преку промоција на органско производство и подобрување на условите со одведување на отпадни води и расчистување на дивите депонии во општината.</p>
Профил и Стратешки План за локален економски развој за Општина Делчево / Подстратегија за Рурален развој на Општина Делчево (2009 – 2013)	
<p>Ги дефинира стратешките области и цели важни за локалниот развој за општината: бизнис клима, туризам, земјоделство, урбан развој (инфраструктура, транспорт и комуникација), образование, локална самоуправа, граѓански сектор. Во делот на инфраструктура се издвоени: довршување на системите за прифаќање, одведување и пречистување на комунални отпадни води, реконструкција на застарената водоводна мрежа, изградба на пречистителна станица за вода за пиење, доизградба на комунална инфраструктура во стопански урбанизиран подрачја, реконструкција на локална и регионална патна мрежа.</p> <p>Стратешките цели на Подстратегијата за Рурален развој на Општина Делчево се: Развој и подобрување на инфраструктурата во руралните средини, зголемување на вработеноста во руралните средини, одржливо искористување на природните ресурси. Особено посебен акцент е ставен на поголемо вклучување на бизнис секторот како двигател на руралниот развој и економско зајакнување на руралните средини.</p>	<p>Директна врска со стратешките цели преку целокупен развој на општина Делчево, преку подобрување на севкупната инфраструктура (водовод, канализација, пречистителна станица, патна мрежа), .</p> <p>Директна врска и со стратешките цели на под- стратегијата преку подобрување на инфраструктурата во руралните средини и подобрување на условите за живот, а со тоа и развој на руралниот туризам како еден од видовите на туризам кој ќе се развиваат во источниот плански регион.</p>
Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) за Општина Делчево (2005 год.)	
<p>Дефинирање, проценка и поставување на проблемите од областа на животната средина кои имаат влијание врз квалитетот на животот на граѓаните во општината.</p>	<p>Директна врска преку реализација на целите и предвидените активности во планот, како што се решавање на проблемот со вода за пиење и изградба на пречистителна станица за отпадни води. Преку надминување</p>

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
Предлог планот со активности за намалување на влијанието врз животната средина, ги опфаќа проектите за доизградба на акумулација на река Лошана, изградба на мини акумулации за решавање на проблемот со вода за пиење, решавање на проблемот со длабинска ерозија кој ја оштетува акумулацијата Калиманци, доизградба на канализациониот систем за комунални отпадни води и за атмосферски води во Делчево, изградба на пречистителна станица за отпадни води и мониторинг на отпадни води во р.Брегалница.	на проблемите од областа на животната средина кои имаат влијание врз квалитетот на животот на граѓаните во општината, ќе се подобрат и условите за промоција и развој на туризмот во општината.
Профил на Општина Карбинци	
Опис на природните ресурси со кои располага општината и преглед на достигнато ниво на економски развој. Ги поставува проблемите од областа на животната средина кои имаат влијание на квалитетот на животот на населението, како што е прочистување на отпадни води кои директно се влеваат во реките, заштита од ерозијата предизвикана од поројните текови кои внесуваат големи количини нанос во акумулациите и реките, регулирање на речното корито. Дадени се и предлог проекти за изградба на помали акумулации по течението на реките во општината.	Директна врска преку решавање на проблемите од областа на животната средина, прочистување на отпадните води, заштита од ерозија. Директна врска преку третирање на отпадот како сериозен проблем на локалното население и како можност за заработка во колку се применат принципите на примарно селектирање на различните фракции од комуналниот отпад кои можат да се преработат.
Туристички акционен план за општините Штип и Карбинци 2009/13 година	
Овој документ дава насоки за развој на туризмот и негова промоција на краток и долг рок со можност за негова надградба. Подобрување на туристичката инфраструктура, туристичките услуги на мало, постојана промоција на туристичките капацитети (за бањски, рекреативен и алтернативен туризам), организирање на настани со тематски предзнак на вредностите на општините Штип и Карбинци, обука на угостителските работници за подобрување на односот со гостите и гостопримството.	Директна врска преку подобрување на туристичката инфраструктура и промоција на туристичките капацитети согласно стандардите на современиот туризам, создавање на услови за обука на угостителските работници и подобрување на туристичката понуда на општините.
Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) на Општина Карбинци	
Целите на планскиот документ се одредување, проценка и рангирање на проблемите од областа на животната средина, врз основа на влијанието врз здравјето, еколошките системи и квалитетот на живот, како и стратегии и активности за нивно решавање. Прикажани се проблемите за кои е потребно навремено решавање за да се намали нивното влијание, како прочистување на отпадните води, уредување, чистење и регулација на речното корито, доизградба на водоводна мрежа.	Директна врска преку реализирање на целите за надминување на рангираните проблеми од областа на животната средина, особено преку прочистување на отпадните води, уредување и регулација на речното корито и обезбедување на чиста вода за пиење за сите жители од општината, што пак ќе придонесе за привлекување на туристи во општината.
Стратегија за Локален економски развој (ЛЕР) на Општина Кочани	
Ги дефинира стратешките области и цели важни за локалниот развој: унапредување на бизнис секторот, унапредување на земјоделието и производство на еколошки производи, развој на планински и бањски туризам и обезбедување на соодветна образовна инфраструктура. Идентификува планови со активности за реализација на наведените цели од областа на бизнис секторот и туризмот: формирање на локална агенција развој и промовирање на туристичките можности	Директна врска со приоритетните стратешки фокусирани области и цели, особено: економски развој, рурален развој и развој на планински и бањски туризам, кои произлегуваат директно од реализацијата на целите на стратегијата за развој на туризмот во источниот регион. Со реализација на истата, се отвараат нови можности за вработување на

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
на Општина Кочани и регионот, завршување на планинарскиот дом во локалитетот Пониква, изградба на бањолошки центар за користење на геотермалната вода, изработка на студија за изградба на земјана брана во сливното подрачје „Арамиска чешма“ за решавање на проблем со водоснабдување на локалитет Пониква, асфалтирање на патот “Аеродром” – “Преслап” во локалитетот “Пониква”.	населението, како и обезбедување услови за поквалитетно живеење.
План за управување со отпад во Општина Кочани за период 2008-2013/ Програма за управување со отпад во Општина Кочани за 2008 година	
Дадена е анализа на количини на собран отпад (по фракции) на територија на Општина Кочани која е покриена со услуги на ЈКП “Водовод” Кочани, административна и техничка екипираност на ЈКП “Водовод” Кочани, локации и инсталации за отстранување на отпадот, можности за изградба на објекти за преработка на отпадот, мерки за подигање на јавната свест кај населението за управување со отпад. Врз основа на Планот за управување со отпад Општина Кочани донесува Програма за управување со отпад со предвидени активности и финансиски средства за нивна реализација во тековната година кои е потребно да ги превземе локалната самоуправа за управување со отпад.	Постои директна врска преку разгледувањето на управувањето со отпадот како еден од елементите на животната средина. Во туристичките објекти треба да се обрне посебно внимание на минимизирање на создавање на отпадот, негово сепарирање и безбедно управување со истиот.
Мастер план за развој на туризмот во Општина Кочани (2006 год.)	
Предлага мерки и активности базирани на постоечките ресурси со кои располага општината и нивно искористување за создавање конкурентни туристички програми. Го проценува потенцијалот за локален туризам и квалитетот на услугите на туристичките места.	Директна врска преку економски развој на локално ниво а со тоа и развој на туризмот преку конкурентни туристички програми и квалитетни туристички услуги.
Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) на Општина Кочани	
Дефинира план на мерки и активности за заштита и унапредување на животната средина за надминување на постоечките проблеми со животната средина. Планот врши оценка на состојбата со животната средина, поставува приоритети, идентификува соодветни стратегии за решавање на проблемите и спроведува активности за подобрување на животната средина и здравјето на луѓето. Во сегментот туризам има предлог за Иницијатива за прогласување на Национален парк Осогово, спроведување на програма за заштита на природното наследство.	Директна врска преку реализација на предвидените мерки и активности за подобрување на инфраструктурата во општината, како и активности за подобрување на животната средина а со тоа создавање на предуслови за развој на туризмот.
Студија за разумно искористување на еко ресурсите на планините Голак и Влаина (2012)	
Разновидноста на лековити растенија и шумски плодови имаат голем економски потенцијал преку продажба (на нивни препарати, преработки – џем, слатко, сок, итн) на производи од еколошко подрачје без примеси на вештачки ароми и вкусови. Немање на прецизен број на плодови и растенија кои се присутни на подрачјето на планините Голак и Влаина, на подрачјето на Бугарија недостасуваат откупни пунктови за лековити билки и плодови. Можноста за вештачко одгледување заедно со употреба на природни ресурси ќе овозможи развој на мали претпријатија за	Целите на студијата се во директна корелација со одржливо користење на природните ресурси како потенцијал за промоција на регионот како туристичка дестинација која изобилува со богат диверзитет и уникатни туристички производи кои најчесто се наоѓаат во руралните и планинските подрачја на Македонија.

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
примарна преработка на билки и печурки.	
Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) на Општина Македонска Каменица 2008	
Ги анализира состојбите со животната средина и ги идентификува проблемите кои имаат влијание на квалитетот на животот на населението, преку подготвување на план на мерки и активности и конкретни проекти. Основни елементи кои се разгледувани во планскиот документ се формулирање на мерки и активности со кои ќе се намали негативното влијание на загадувањето на животната средина, подобрување на системот за управување со животната средина и подигање на јавната свест за состојбата со животната средина за идно спречување на нејзино уништување.	Директна врска преку реализација на предложените мерки за подобрување на состојбата со животната средина, како активности за пошумување по должината на водотеците и вештачкото езеро Калиманци, изградба на пречистителна станица за отпадни води и спречување на загадувањето на водотеците. Подобрувањето на системот за управување со животната средина ќе биде основа за промоција и развој на туризмот.
Стратегија за Локален економски развој (ЛЕР) на Општина Македонска Каменица	
Стратегијата ги анализира постојните состојби со вработеноста, расположлива работна сила, стапките на инвестиции, економскиот профил преку различните економски дејности застапени во Општината. Дава препораки за идниот економски и социјален развој преку зајакнување на стопанството (мали и средни претпријатија) и решавање на проблемите со невработеност и отворање на нови перспективи за менување на работни места. Во стратегијата посебен акцент е даден и на усогласување на економскиот развој и одржувањето на квалитетот на животната средина.	Индиректна врска преку реализација на целите за економски и социјален развој на општината, притоа водејќи сметка за одржување на квалитетот на животната средина.
Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) на Општина Пехчево	
Дефинира и поставува проблеми од областа на животната средина по приоритет за нивно решавање врз основа на релативниот ризик по човековото здравје, еколошките системи и целокупниот квалитет на живот. Најприоритетни седум проблеми се квалитетот, квантитетот на вода за пиење и дотраеноста на системот за водоснабдување, цврстиот отпад, неконтролираниот урбан развој и деградација на природата, сечење и уништување на шумите, низок степен на свест кај граѓаните за животната средина, загадување на водата со отпадни води од индустријата и домаќинствата и загадување на почвата од употреба на хемиски средства. Предлага стратегија за решавање на проблемите од областа на животната средина, дислокација на постоечката и изградба на санитарна депонија, расчистување на дивите депонии кои ги загадуваат водотеците и подземните води, пречистување на отпадните води кои се испуштаат во реките, изградба на канализациона мрежа во селските населби, воведување на континуиран мониторинг на водата во Пехчевска река, изградба на акумулации за наводнување.	Директна врска преку решавање на проблемите од областа на животната средина, расчистување на дивите депонии кои ги загадуваат водотеците и подземните води, пречистување на отпадните води кои се испуштаат во реките, изградба на канализациона мрежа во селските населби, како предуслов за привлекување на туристи и развој на туризмот.
План за управување со отпад во Општина Пехчево (2013-2019)	
Во Планот се дадени:видови на отпад што се генерира на територијата на	Директна врска преку разгледувањето на управувањето со отпадот како

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
<p>Општина Пехчево, опис и оценка на постоечката состојба во управувањето со отпад во Пехчево, предвидувања на идните состојби со управувањето на отпадот, начини на отстранување и депонирање на отпадот, дефинирање на индикатори преку кои ќе се следи реализацијата на Планот и Програмата, дефинирање на акции т.е. проект со кои би се реализирале предвидените активности со извршена приоритизација.</p>	<p>еден од елементите на животната средина, на кој треба да се обрне внимание за минимизирање на создавањето на отпадот, негово сепарирање и безбедно управување со истиот. Со тоа ќе се заштити животната средина во општината и ќе претставува потенцијал за привлекување на туристи.</p>
Стратешки план за локален економски развој (ЛЕР) на Општина Пробиштип	
<p>Обезбедува целосен пресек на постоечките капацитети во општината и дава стручна анализа и проекција за развојните можности. Го планира локалниот економски развој, утврдува приоритети, води локална економска политика, го поддржува развојот на малите и средните претпријатија и претприемништвото на локално ниво. Ги дефинира стратешките цели кои ја одредуваат насоката за решавање на проблемите, меѓу кои развој и унапредување на техничката инфраструктура и управување со отпадните води и водата за пиење, изградба на системи за третман на отпадни води.</p>	<p>Директна врска со приоритетните цели за економски развој и унапредување на техничката инфраструктура која ќе ги подобри условите за развој на туризмот.</p>
Профил на Општина Пробиштип	
<p>Опис и преглед на постоечката состојба со природните ресурси, културното наследство и туризмот со кои располага општината. Преглед на постоечките проблеми од областа на животната средина; реализација на хидросистемот Злетовица кој има повеќе наменско значење за водоснабдувањето на повеќе општини, како и реконструкција на канализационата мрежа.</p>	<p>Индиректна врска преку решавање на проблемите од областа на животната средина, обезбедување на вода за пиење, одведување на отпадни води и сл., ќе се подобрат условите за туристички развој на општината.</p>
Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) за Општина Штип (2013 год.)	
<p>Дефинира план на активности во областа на животната средина на локално ниво. Ги идентификува проблемите од аспект на заштита на животната средина и активностите за разрешување и дефинирање на економските критериуми за селектирање на приоритетите. Ги анализира состојбите со природните ресурси и медиумите во животната средина. Мерките и активностите дадени во Акциониот план (во колку се реализираат по предвидената динамика) ќе обезбедат надминување на сегашните проблеми и превентивно спречување на нови извори на загадување на медиумите на животна средина. Во секторот туризам да се подобрат состојбите неопходно е да се поттикнува традиционалното користење на биолошката разновидност и екотуризам, промовирање на одржливо користење и обновување на шумските ресурси, јавна кампања за промовирање на туристичките капацитети и природни вредности на подрачјето на Општина Штип, итн.</p>	<p>Директна врска со целите на планот, преку подобрување на состојбите во секторот туризам, преку традиционално користење на биолошката разновидност и промовирање на одржливо користење и обновување на шумските ресурси, како и поттикнување на развојот на еко-туризам и промовирање на туристичките капацитети и природни вредности на подрачјето на Општина Штип.</p>
Програма за локален економски развој во Општина Штип за 2015 година	
<p>Во рамки на Програмата се дадени предвидени активности кои во текот на 2015</p>	<p>Директна врска со активностите за развој на секторот туризам, преку</p>

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
<p>година е потребно да бидат реализирани во неколку сектори: земјоделие, туризам, инфраструктура, млади и спорт и во одделението за ЛЕР во Општина Штип.</p> <p>Во секторот туризам се планира донесување на Стратегија за развој на туризмот во Општина Штип 2015-2020, изготвување на Штипско мени со локални продукти заедно со Винска карта (вина со географско потекло од Штип) како препознатливи за промоција на градот.</p>	<p>донесување на Стратегија за развој на туризмот во Општина Штип и промоција на локални продукти кои ќе бидат препознатливи за туристите и ќе бидат составен дел на туристичката понуда на општината.</p>
Стратегија за локален економски развој на Општина Штип (2012-2017)	
<p>Целта на Стратегијата е обезбедување на среднорочни насоки за имплементација на визијата на Општина Штип, преку спроведување на акции во областите: економија, инфраструктура, здравство и социјала, образование, култура, спорт и животна средина.</p> <p>Во секторот животна средина се потенцирани следните приоритети: подобрување на комуналните услуги кон граѓаните, формирање на регионален центар за управување со отпад, создавање на услови за користење на обновливи извори на енергија, подобрување на локалната политика за заштита на животната средина, институционално зајакнување на општинските капацитети за заштита на животната средина.</p>	<p>Директна врска преку реализација на долгорочна стратегија за одржување на животната средина и нејзините компоненти. Одржливото користење на природните ресурси и заштитата на животната средина како една од стратешките цели, опфаќа прочистување на отпадни води, снабдување со чиста вода за пиење, управување со цврст отпад и заштита на почвите од загадување.</p>
Под стратегија за рурален развој на Општина Штип	
<p>Под стратегијата ги поврзува заедничката политика за земјоделство и рурален развој со цел подобрување на условите за живот и стопанисување во руралните средини и постигнување на поголеми финансиски ефекти од земјоделството и малостопанството. Целта ќе биде постигната со реализирање на активности во 4 сектори: инфраструктурно уредување, мало стопанство, развиено земјоделие со унапредување на животната средина (развој на современо сточарство, поддршка на еко производството и заштита на животната средина), развиен туризам (развој на одржлив рурален туризам, бањски и алтернативен туризам преку обезбедување на квалитетни производи и услуги).</p>	<p>Директна врска со активностите за постигнување на целите на подстратегијата, односно инфраструктурно уредување и развој на туризмот (одржлив рурален туризам, бањски и алтернативен туризам) преку обезбедување на квалитетни производи и услуги.</p>
План и Програма за управување со отпад Општина Штип 2009 -2014	
<p>Ги определува стратешките цели на Општина Штип за 6 годишен период согласно зададени приоритети и реална финансиска конструкција за нивно спроведување. Во Планот се содржани следните елементи: анализа на количини на собран отпад (по фракции) на територија на Општина Штип која е покриена со услуги на ЈКП "ИСАР" Штип, административна и техничка екипираност на ЈКП "ИСАР" Штип, локации и инсталации за отстранување на отпадот, можности за изградба на објекти за преработка на отпадот, мерки за подигање на јавната свест кај населението за управување со отпад. Врз основа на Планот за управување со</p>	<p>Директна врска преку разгледувањето на управувањето со отпадот како еден од елементите на животната средина, на кој треба да се обрне внимание за минимизирање на создавањето на отпадот, негово сепарирање и безбедно управување со истиот. Со тоа ќе се заштити животната средина во општината и ќе претставува потенцијал за привлекување на туристи.</p>

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
отпад Општина Штип донесува Програма за управување со отпад со предвидени активности и финансиски средства за реализација на барањата од Планот за управување со отпад во тековната година, кои е потребно да ги превземе локалната самоуправа за управување со отпад.	
Маркетинг Стратегија за развој на туризмот во општините Кустендил, Крива Паланка и Штип	
Маркетинг Стратегијата има за цел да развие туристички продукт во прекуграничен контекст. Со неа се предлага : реирање и предлагање на атрактивни работи за туристите и туристичката бизнис слика на општините со комерцијално - информативна дејност; развивање на инфраструктурата и материјалната база на туризмот; создавање и предлагање на заеднички туристички производ; зачувување на животната средина за туристички развој на одделни градови; подобрување на инфраструктурата и менаџментот на туризмот; подготовка на вработените; информативни и научно – методолошко осигурување активноста на туристичката организација.	Директна врска со целта на стратегијата за развој на туристички продукт преку подобрување на инфраструктурата и менаџментот на туризмот и предлагање на заеднички туристички производ за општините.
Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) за Општина Веница (2006 год.)	
Дефинирање, проценка и поставување на проблемите од областа на животната средина кои имаат влијание врз квалитетот на живеење на населението во општината, развивање на план со активности за намалување на ризиците по животната средина, зголемување на јавната свест за состојбата со животната средина и можноста од учество на јавноста во донесување на одлуки. Мерките и активностите дадени во Акциониот план (во колку се реализираат по предвидената динамика) ќе обезбедат надминување на сегашните проблеми и превентивно спречување на нови извори на загадување на медиумите на животна средина.	Директна врска со целите и акциите утврдени со планот кои ќе придонесат кон подобрување на условите со животната средина во општината а со тоа ќе се создадат услови за туристички развој на општината.
Стратегија за рурален развој на Општина Веница (2011-2016)	
Стратегијата ќе биде реализирана преку 4 идентификувани приоритетни области: туризам, земјоделие, економија, култура (археолошки локалитети, настани). Во секторот туризам се предвидува промоција на туристичка понуда (Изработка на студија за идентификација на локалните туристички потенцијали и нивно претворање во туристички брендови, изработка и публикување на промотивни туристички материјали за руралните подрачја на општината промоција на традиционалната кујна и народни ракотворби) и развој на одржлив рурален туризам 2015 година (идентификација и промоција на автентичните вредности на регионот на Општина Веница, квалитетни производи и услуги, зајакнување на општинските капацитети и капацитетите на локалното население за воведување на организиран туристички настап).	Директна врска со приоритетната област на стратегијата за промоција на туристичка понуда и развој на одржлив рурален туризам во општина Веница и источниот регион, преку идентификување и промоција на автентичните вредности и производи од руралниот дел на општината и зајакнување на локалните капацитети за промоција и развој на руралниот туризам.
План за управување со отпад на Општина Веница (2013 – 2016)	

Главни цели на релевантниот плански документ/цели на заштита на животна средина	Врска/Компатибилност
<p>Во Планот се дефинирани: опис и оценка на постоечката состојба во управувањето со отпад во Општина Веница, начини на отстранување и депонирање на отпадот, дефинирање на индикатори преку кои ќе се следи реализацијата на планот, како и Програма за управување со отпад за 2013 година.</p> <p>Во Програмата се содржани стратешки цели за имплементирање на барањата предвидени со Планот за управување со отпад: 1. Воведување на организиран систем за собирање и транспорт на отпад зголемен за 10% корисници/жители од Општина Веница, 2. Подобрување на управување со општинската депонија “Глиниште”, 3. Регионален пристап во управувањето со отпад за Источно планскиот регион, 4. Подигање на јавната свест кај населението, 5. Соодветен третман на биоразградливиот отпад.</p>	<p>Имплементацијата на Планот за управување со отпад на Општина Веница има индиректна врска со стратегијата за развој на туризмот во ИПР, преку разгледувањето на управувањето со отпадот како еден од елементите на животната средина, на кој треба да се обрне внимание за минимизирање на создавањето на отпадот, негово сепарирање и безбедно управување со истиот. Со тоа ќе се заштити животната средина во општината и ќе претставува потенцијал за привлекување на туристи.</p>
Стратегија за развој на рурален туризам во Општина Зрновци (2007 год.)	
<p>Ги потенцира ресурсите и вредностите на општината и предлага конкретни проекти за реализација на стратешките насоки. Направен е преглед на туристичките ресурси и дава стратешки насоки за развој на туризмот преку реализација на акционен план на цели и проекти.</p>	<p>Директна врска преку реализација на стратешките насоки за развој на туризмот преку реализација на предложениот акционен план на цели, активности и проекти.</p>

9. ЦЕЛИ НА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

9.1 ЦЕЛИ НА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА ГЛОБАЛНО НИВО

Република Македонија ја обезбедува одржливоста на животната средина и внимава на корелацијата меѓу економскиот развој и социјаниот живот на граѓаните. Во последните дваесетина години Македонија ги прифати глобалните стратегии и политики во поглед на заштита на животната средина преку ратификација на најзначајните меѓународни конвенции и протоколи кои претставуваат глобална закана (теми како прекугранично влијание на проекти врз животната средина, прекугранично стратешко влијание при донесување на плански документи кои би имале влијание врз животната средина, климатски промени, прекуграничен пренос на опасен отпад, и други), а истовремено ја изрази и својата подготвеност за пристапување кон ЕУ преку развивање на односите со ЕУ и добивање на кандидатски статус во 2006 година и секоја година е следена во напредокот со транспонирање на ЕУ законодавството во националното законодавство и спроведување на истото.

Од 2003 год. е започнат процесот на апроксимација на ЕУ законодавството од областа на животната средина преку транспонирање на ЕУ Директивите во сите сектори на животната средина (вода, воздух, отпад, бучава, ГМО, хоризонтално законодавство, индустриска контрола од загадувањето, природа, хемикалии) и нивно спроведување и контрола на спроведувањето. Исто така се следат новините на европско и светско ниво во поглед на волонтерските шеми на еко означување (воспоставена е шема за добивање на национална еко ознака за туристички капацитети), воведување на системи за управување со животната средина, концептот на почисто производство и оценка на ризиците врз животната средина за целиот циклус на развој на производите и услуги итн. Процесот на транспонирање на ЕУ законодавството за животна средина е заокружен во периодот 2004-2008 во поглед на донесените закони (Закон за животна средина, Закон за квалитет на амбиентален воздух, Закон за отпад, Закон за води, Закон за заштита на природата, Закон за бучава и Закон за ГМО, Закон за хемикалии со нивните измени и дополнувања во овој период), додека процесот на усогласување на техничките барања дадени во анексите на ЕУ Директивите во форма на подзаконски акти е во напредна фаза а во некои сектори е и скоро завршен.

Во некои сектори има потреба од донесување на подзаконски акти (на пр. се уште не се донесени законски регулативи поврзани со почва и контаминирани подрачја), а и не се во целост усогласени техничките стандарди за управување со водите и др.

Сите овие законски обврски беа анализирани и земени во предвид при дефинирање на стратешките цели на заштита на животната средина во Источен плански регион, елементите важни за 11 општини во ИПР (во моментот најосетливите) и специфичните цели на Стратешката оценка на влијанието на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион врз животната средина (Цели на СОЖС). Исто така беа анализирани целите на заштита предвидени во горенаведените стратешки плански документи развиени на национално ниво (Табела 24), но, најзначајно место во сумирањето на целите на заштита на животната средина и дефинирањето на целите на Стратешката оценка одиграа стратешките плански документи релевантни за источниот плански регион и 11 општини во источниот регион (Општина Штип, Општина Пробиштип, Општина Берово, Општина Веница, Општина Делчево, Општина Зрновци, Општина Карбинци, Општина Кочани, Општина Македонска Каменица, Општина Пехчево, Општина Чешиново - Облешево).

9.2 ГЕНЕРАЛНИ ЦЕЛИ НА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА ПРЕДМЕТНИОТ ОПФАТ

Дефинирањето на генералните цели на заштита на животната средина произлезе од планираните активности кои ќе произлезат при реализација на Стратегијата за развој на туризмот во ИПР – изградба/реконструкција на објекти (планинарски домови, хотели, бањи и сл.), изградба на регионални патишта.

Сумарно генералните цели за заштита на животната средина се фокусираат на:

- Ø Заштита на карактеристиките на пределот;
- Ø Заштита на материјалните добра;
- Ø Заштита и унапредување на биолошката разновидност и природното наследство со зачувување на шумскиот фонд и избегнување на неповратни загуби во целиот регион;
- Ø Заштита и подобрување на квалитетот на водата, почвата и воздухот преку обезбедување на превентивни мерки во заштитата на водите (површински и подземни), од емисиите на загадувачки материји од планираните градежни активности и при работата на сите објекти (туристичко/угостителски и пратечки содржини) предвидени со Стратегијата за развој на туризмот во ИПР;
- Ø Обезбедување на чиста и хигиенски исправна вода за пиење и капење во објектите предвидени со стратешкиот документ, како и во угостителските објекти;
- Ø Спроведување на мерки за третман на отпадните води од сите планирани туристички објекти;
- Ø Ефикасно користење на природните ресурси (земјиште, вода, енергија), користење на обновливи извори на енергија, материјали за обезбедување на санитарно – хигиенски услови во објектите и сировини;
- Ø Минимизирање на создавањето на отпад во туристичките објекти (неопасен и опасен), селектирање на местото на создавање, рециклирање и третман на фракциите на отпад кои можат да се рециклираат и преработат и безбедно финално отстранување на другиот отпад;
- Ø Информирање на сите гости и вработени во туристичките објекти за природните убавини карактеристични за регионот, можноста за нивно разгледување, како и потребата за зачувување на убавините;
- Ø Ефикасно безбедно ракување, складирање и користење на санитарно – хигиенските хемикалии кои би се користеле во хотелите и рекреативните центри, опасниот отпад кој би се создал од гостите во форма на искористени батерии, лекови, отпад од електрични уреди и слично;
- Ø Поголемо учество на обновливите извори на енергија во вкупната потрошувачка на гориво во туристичките објекти (користење на сончевата енергија, геотермална енергија, биомаса и сл.);
- Ø Обезбедување на ниво на бучава и вибрации под максимално дозволените граници за подрачја наменети за туристички комплекси.

Се очекува исполнување на горенаведените цели од страна на идниот/те инвеститори на туристичките капацитети.

Значајна улога во заштитата на животната средина и поставување на целите за заштита и спроведување на мерките за реализација на целите за заштита има и локалната администрација (11 општини во источен регион) и Центарот за развој на Источен плански регион и следните цели се фокусирани токму на локалната власт:

- Ø Зајакнување на капацитетите на локалната самоуправа во однос на методите и техниките на планирање, управување и спроведување на законската регулатива во сите елементи на животната средина (одговорните за планирање, спроведување и инспекција на спроведувањето на управувањето со животната средина)
- Ø Воспоставување на процедура и начини на доставување на информации до јавноста за управувањето со животната средина и можности за учество на јавноста во донесување на одлуки (посебно постапките на издавање на ИСКЗ дозволи, Оценка на влијание на проектот врз животната средина и Елаборатите за заштита на животната средина за следните проекти) и
- Ø Воспоставување на бази на податоци за состојбата во секој елемент на DPSIR (движечка сила – притисок - состојба на животната средина – влијание - одговор) рамката на управување со животната средина на локално и регионално ниво.

Генералните цели на заштита на животната средина се земени во предвид при подготовка на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион.

Согласно методологијата на подготовка на Извештај за Стратегиска оценка на влијание на плански документ врз животната средина и содржината на истиот ќе бидат предочени: а) техничките мерки кои треба да се преземат за време на спроведувањето на планот, б) идентификација на теми /прашања кои треба да се адресираат во дополнителните студии/елаборати и апликации за ИСКЗ дозволи кои треба да се подготват пред започнување со работа на туристичките капацитети (планинарски домови, хотели, бањи и сл.), в) предлози за менување на други планови и програми како резултат на исполнување на целите за заштита на животната средина.

Сите овие мерки се претставени во Поглавје 10.

9.3 ЦЕЛИ НА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ЗА ПРЕДМЕТНИОТ ОПФАТ

Специфичните цели на Стратегиската оценка на животната средина (Цели на СОЖС) се идентификувани врз основа на анализа на проблемите со животната средина во источниот плански регион и идентификација на најосетливите елементи на животната средина (во сите 11 општини во источен регион) врз кои и сега се чувствува најголем притисок и кои би биле најизложени на негативни влијанија од реализацијата на стратешкиот документ.

Главните заклучоци од анализата се дадени во Поглавје 4.3.

За секој значаен елемент на СОЖС (вода, воздух, биодиверзитет - флора, фауна, население, материјални добра, почва, климатски промени, човеково здравје, културно наследство и пејзаж) се дефинираа цели на СОЖС. Истовремено се дефинираа индикатори на СОЖС преку кои ќе се следи исполнувањето на целите на СОЖС во

следниот период во кој се планира реализација на Акциониот план во рамките на Стратегијата за развој на туризмот во ИПР.

Одредувајќи ги целите на СОЖС се создава основа за идентификација на влијанието на реализацијата на целите на стратешкиот документ врз овие цели и нивната интеракција ќе се следи и евидентира преку користење на предложените индикатори на СОЖС претставени исто така во Табела 25.

Табела 25 Цели и индикатори на СОЖС

Елемент на СОЖС за Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион	Цели на СОЖС	Индикатори на СОЖС
Води	Спречување на загуби на вода како резултат на застареноста на водоводната мрежа	Реконструкција на водоводната мрежа
	Диви приклучоци на водоводната мрежа	Зголемување на наплатата и рентабилноста на претпријатието
	Обезбедување на доволен резервоарски простор за водоснабдување	Обезбедена количина на вода потребна за жителите согласно нормативите за водоснабдување и коефициентите на дневна и часовна нерамномерност
	Изградба на фекална мрежа (Општина Македонска Каменица; индустриски дел на Штип - дел од населбите “Железничка” и “ПИК Македонија”)	Должина на изградена канализационата мрежа
	Ограничување на директно излевање на комуналните отпадни води во реципиентите без претходен третман	Концентрација на загадувачки материи во отпадните води Биохемиски квалитет на реките, површинките води – реципиентите на комуналните отпадни води
	Регулирање на речни корита и спречување на излевање на реките (Брегалница и нејзините притоки)	Должина на регулирани речни корита
	Искористување на топлите геотермални води во Општина Веница	Тренд на намалување на годишна потрошувачка на вода од друг извор и Тренд на намалување на електрична енергија % на зголемување на оранжериско производство
	Обезбедување на квалитетна вода за пиење (Општина Македонска Каменица, Чешиново – Облешево)	Квалитет на водата од водоводна мрежа (физичко – хемиски статус и микробиолошки статус) и мален број на анализи на квалитет на вода која не одговара на стандардите Мален број на цревни заболувања од конзумирање на неисправна

Елемент на СОЖС за Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион	Цели на СОЖС	Индикатори на СОЖС
		вода за пиење
Воздух	Отсуство на централно греење и користење на огревно дрво за загревање на населението (сите општиниво регионот)	Зголемено загадување на воздухот како резултат на ваквиот начин на загревање
	Обезбедување на постојан мониторинг на емисии од стационарни и мобилни извори на загадување и редовно известување на надлежните органи	Тренд на зголемување на индустриските капацитети кои вршат постојан мониторинг на емисии на загадувачки материи и редовно известуваат
	Мониторинг на квалитетот на воздухот	Редовно известување за квалитетот на воздухот и достапност на информациите до јавноста Број на инспекциски посети на индустриските постројки како стационарен извор на загадување
	Воведување на превентивни мерки за намалување на емисии од индустриските капацитети, сообраќајот и палење на дивите депонии	Тренд на намалување на емисиите на загадувачки материи од индустриските капацитети-SO ₂ , CO, CO ₂ , NO, No _x , VOC, тврди честички
	Зголемување на бројот на моторни возила во регионот кои користат еколошки горива	Тренд на намалување на потрошувачката на фосилни горива Тренд на зголемување на возила на друг извор на енергија
	Зголемување на уделот на обновливи извори на енергија во вкупната потрошувачка	% на обновливи извори на енергија во вкупната потрошувачка на енергија на општинско и регионално ниво
	Отпад	Воспоставување на систем за сепарирање, рециклирање и реупотреба на собраниот отпад
Организирано собирање и депонирање на комуналниот отпад во руралните средини		% на опфатени рурални средини во системот на комуналните претпријатија

Елемент на СОЖС за Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион	Цели на СОЖС	Индикатори на СОЖС	
	Изградба на регионална депонија за комунален и неопасен индустриски отпад	% на население од регионот опфатено со регионалната депонија Број на затворени диви депонии и општински депонии Број на депонии кои функционираат како претоварни станици Континуирано работење на регионалната депонија број на денови кога истата не работи и редовно одржување на истата	
	Санирање на јаловишна депонија од рудниците за олово и цинк во Пробиштип	површина на санирано подрачје од јаловишна депонија и нејзин удел во вкупната површина	
	Ефикасно управување со различните типови на отпад кои се фрлаат по течението на реките во сливот на Брегалница		% на исчистени диви депонии во однос на вкупниот број на диви депонии Површина на исчистена депонија и транспорт на отпадот на регионалната депонија
			Изработен План за регионално управување со комуналниот отпад
			% на општини кои доставуваат редовни Годишни Извештаи за собран, транспортиран и отстранет отпад до МЖСПП
			Ремедијација на загадената површина (m ²) % udel na istata vo odnos na vкупnata zagadena
			% на селектиран отпад (по фракции) од вкупно создадениот отпад Количество/волумен на отпад кој се носи на депонија Учество на сите општини во регионалното управување со отпад
	Воспоставување на систем за интегрирано управување со отпад (Пробиштип, “Исар” Штип)	% на селектиран отпад , отпад даден на рециклирање и % на отпад депониран	
Почва	Ограничување на загадувањето на почвата од	Соодветност на квалитетот на почвата спрема намената (физичко –	

Елемент на СОЖС за Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион	Цели на СОЖС	Индикатори на СОЖС
	неконтролирана употреба на хемиски заштитни средства (пестициди и ѓубрива)	хемиска анализа) Тренд на намалување на годишната потрошувачка на хемиски заштитни средства од страна на земјоделците
	Ограничување на загадувањето на почвите со тешки метали	Соодветност на квалитетот на почвата спрема намената (физичко – хемиска анализа)
	Поголема промоција и застапеност на органско производство	Тренд на зголемување на органско производство
	Донесување на урбанистички планови за населените места	Број на усвоени урбанистички планови Спроведени СОЖС постапки за донесените урбанистички планови
	Доизградба на локалната патна мрежа	Должина на изградена патна инфраструктура
	Недоволно планирање на промените на намената за користење на земјиштето	Нерамномерна распределеност на типот на земјиште согласно потребите на жителите во Источен плански регион Поголемо учество на јавноста при намена и пренамена на употреба на земјиштето
	Пренамена на земјоделско земјиште за други цели	Број на изградени индустриски капацитети, станбени и деловно – трговски објекти Исполнување на целите на СОЖС дефинирани во претходно усвоените урбанистички планови
	Биодиверзитет (флора и фауна)	Контролирано управување со шумите Подигнување на јавната свест за зачувување на животната средина и природата во регионот

Елемент на СОЖС за Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион	Цели на СОЖС	Индикатори на СОЖС
	Одржливо собирање на лековити растенија и шумски плодови	Воведени контролни механизми за собирање на лековити растенија и шумски плодови
	Спречување на изумирање на природното водно станиште - Кундинско езеро	% или бројност на застапени полулации на птици
		% или бројност на застапени водоземци и инсекти
	Застапеност на макрофитска вегетација	
Население	Заштита и унапредување на разнобразниот растителен и животински свет во регионот	% на зачувани и нови видови и популации на птици
		% на нови и зачувани животни и видови на растенија
	Подобрување на животниот стандард на населението	Намалена миграција на населението и задоволство на жителите од социо-економскиот живот и еколошкото опкружување
	Зголемување на вработеноста	Тренд на намалување на невработеноста
Човеково здравје	Отворање на нови работни места	Број на ново отворени места
	Изградба на туристички спортско-рекреативни и спа центри за спортување и релаксација	Број на реконструирани постојни туристички објекти (обновена површина, површина на изолациј, замена на прозорци и врати, набавка на опрема), Број на изградени туристички објекти Број на туристи (домашни и странски на годишно ниво) Број на остварени нокевања Зголемена понуда на кадар стручен за работа во угостителски објекти Намалување на невработеноста Зголемување на БДП на општинско и национално ниво
Човеково здравје	Снабдување на туристичките комплекси со квалитетна вода за пиење и капење	Физичко – хемиски статус на водата за пиење и микробиолошка исправност
		Број на исправни примероци на вода за пиење и капење во текот на годината Број на застои (часови/денови) во водоснабдување

Елемент на СОЖС за Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион	Цели на СОЖС	Индикатори на СОЖС
Климатски фактори	Намалување на емисии на стакленички гасови	Тренд на намалување на годишни емисии на стакленички гасови
	Зголемување на удел на обновливи извори на енергија во туристичките објекти	<p>% на удел на обновливите извори во вкупната потрошувачка на гориво</p> <p>Ефикасно користење на енергијата</p> <p>Подобрување на еколошкиот отисок на секоја општина и секој туристички капацитет</p> <p>Број на хотели со доделена еко ознака за ефикасно користење на ресурсите и правилно управување со животната средина</p>
	Искористување на отпадот како извор на енергија	% на удел на енергија добиена од отпад во вкупната потрошувачка на енергија
	Културно богатство	Континуирано Истражување на археолошките локалитети во регионот
Воспоставување на систем за контрола на културното наследство и спречување на неговото уништување		<p>Тренд на намалување на уништувањето на културното наследство</p> <p>Зголемен број на посетители (број на влезници, карти) на археолошките локалитети, музеи</p>
Урбан развој	Расчистување на дивите депонии	површина на исчистени диви депонии претворени во зелени површини
	Формирање на нови паркови и зелени површини за рекреација	<p>површина на ново формирани зелени површини и нивниот % удел во вкупните површини на општините</p> <p>одржување на постојните паркови со техничка или атмосферска вода</p>

Елемент на СОЖС за Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион	Цели на СОЖС	Индикатори на СОЖС
	Доизградба на сообраќајна инфраструктура	Должина (km) на новоизградени сообраќајници (по тип на патишта)
Материјални добра	Легализирање на бесправни градби	% на легализирани градби од вкупниот број на бесправни идентификувани на општинско ниво
	Реновирање на постоечките и изградба на нови туристички објекти	зголемување на пазарната вредност на објектите кои ќе бидат реновирани

10. ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ НА ИПР ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Стратегијата за развој на туризмот во ИПР ќе обезбеди способни и вешти луѓе и ефикасни институции, функционална и современа инфраструктура, јасно дефинирана и конкурентна туристичка понуда и организирана и брендирање и препознатливост на туристичките производи и ефикасна промоција.

Реализацијата на целите на Стратегијата за развој на туризмот во ИПР ќе доведе до подобрување на конкурентноста на ИПР во однос на соседните региони, зголемување на туристичкиот промет во ИПР, подобрување на демографските и социо-економските состојби и трендови во општините во регионот. Сепак мора да се земе во предвид фактот дека при реконструкција/изградба на туристичките објекти како и во оперативната фаза ќе се појават негативни влијанија од проектните активности врз елементите на животната средина во регионот.

Со цел да се идентификуваат позитивните и негативните влијанија на исполнувањето на целите на планскиот документ во однос на целите на СОЖС извршени се анализи на веројатните влијанија врз медиумите на животна средина (дадени во Табела 26 и Поглавје 9). Бидејќи се работи за анализа на ниво на цели, од глобален, стратешки аспект, не се разгледуваат поединечните развојни проекти од типот на (планинарски домови, хотели, бањи и сл.).

За конкретниот стратешки документ ќе треба подоцна на ниво на проект поодделно да се пристапи кон детална анализа на влијанијата и типот на влијанијата во сите фази на проектот. Сите фази на проектот како истражни работи, градба на објектите, оперативна фаза на објектите, случај на ненадејна хаварија и во случај по престанок на работа на објектите треба да се анализираат од аспект на влијание на сите проектни активности врз сите елементи на животната средина.

Најважните позитивни кумулативни влијанија кои се очекуваат од реализацијата на целите на Стратегијата за развој на туризмот во ИПР се следните:

- Ø понуда на едуциран кадар за работа во туристичкиот сектор,
- Ø отворање на нови работни места и вработување на образовани млади луѓе во туристичкиот сектор и во други сродни услужни дејности,
- Ø промоција на природното богатство на источниот регион во пошироки рамки (планински, езерски ловен/риболовен туризам),
- Ø промовирање на верските објекти со старост од повеќе векови (цркви, манастири), стимулирање на традиционалните занаети, спецификите на кујната - продукти карактеристични за регионот,
- Ø престој на туристи во објекти со карактеристичен амбиент на (планинска/рурална) средина, но и во капацитети со најсовремени содржини и понуди,
- Ø привлекување на домашни и странски инвестиции и подобрување на бизнис климата,
- Ø развој на туризмот како многу значајна стопанска гранка,
- Ø стагнирање на миграцијата во источниот плански регион поради подобрените социо – економски услови.

Туристичката експанзија во ИПР се очекува да предизвика позитивни импулси и ефекти врз целото непосредно окружување од аспект на повисока организација, инфраструктурна опременост и уреденост на просторот.

Табела 26 Идентификација на влијанијата на целите на планскиот документ врз различните елементи на СОЖС и оценка на влијанијата

Елемент на СОЖС Влијание	биодиверзитет	население	човечко здравје	почва	вода	воздух	климатски фактори	материјални придобивки	културно наследство	пејзаж
Карактер на влијанието (+/-)	-	+	+	-	-	-	-	+	+	-
Тип на влијанието (директно/секундарни/кумулятивни и синергетски ефекти)	директни	директни	сек. кумул.	кумуля.	директни кумул.	директни	кумуля.	директни	директни	директни
Јачина на влијанието (голема/средна/мала)	голема	голема	средна	голема	средна	голема	мала	голема	средна	голема
Краткотрајни/среднорочни/долготрајни ефекти	кратки	долгорочни	долгорочни	кратки	кратки	средни	долгорочни	долгорочни	долгорочни	големи
Континуирани/привремените ефекти	прив.	конт.	конт.	привр.	привр.	привр.	контин.	контин.	привр.	привр.
Прекугранични ефекти	нема	нема	нема	нема	нема	нема	нема	нема	нема	нема
Реверзибилни/иреверзибилни ефекти	ирев.	рев.	рев.	ирев.	ирев.	ирев.	ирев.	рев.	рев.	ирев.
Веројатност на појавување (сигурно/невозможно/можно)	сигурно	сигурно	сигурно	сигурно	сигурно	сигурно	сигурно	сигурно	сигурно	сигурно
Важност (локална/регионална/национална)	локална	регионална	локална	локална	локална	локална	глобална	локална	локална	локална
Осетливи елементи на СОЖС во предметниот опфат										

10.1 ВЛИЈАНИЕ ВРЗ НАСЕЛЕНИЕТО

Со спроведувањето на Стратегијата за развој на туризмот во ИПР се очекуваат позитивни долгорочни влијанија врз бруто националниот доход и социо – економскиот живот на населението од регионот. Зголемувањето на туристичката понуда со високо квалитетни туристичко сместувачки капацитети со повеќенаменски објекти, отворањето на нови работни места, намалување на бројот на невработени млади лица во 11 општини во Источен плански регион и создавање на други сродни услужни дејности се само дел од придобивките кои директно ќе се почувствуваат од страна на населението.

За време на изградба на туристичките капацитети ќе дојде до активирање и привремено ангажирање на градежна механизација, вработување на поголем број на работници од различни услужни дејности што директно позитивно ќе влијае на животниот стандард на населението.

Влијанието е регионално локално бидејќи се очекува вработување на лица од 11 општини во ИПР при изградба како и при секојдневната работа на објектите (туристички водичи, туристички превозници, снабдувачи на храна од локално поднебје и др. сродни дејности).

10.2 ВЛИЈАНИЕ ВРЗ ЧОВЕКОВОТО ЗДРАВЈЕ

Имајќи ги во предвид видот и природата на стратешкиот документ и површината на која се планира реконструкцијата/изградбата на туристичките објекти може да се каже дека не се очекуваат големи значајни негативни ефекти врз здравјето на вработените и населението во околината.

Туристичките објекти е неопходно да обезбедат квалитетна вода за пиење, готвење и капење и секое отстапување од стандардите за квалитет на водата би значело ризик за здравјето на туристите и вработените во објектите.

Најголемото негативно влијание врз здравјето на луѓето се очекува од отпадните води кои ќе се создаваат во туристичките објекти поради предвидените содржини. Овие влијанија се појавуваат поради можните нарушувања на квалитетот на водата на реципиентот и менување на сегашниот био - хемискиот статус со кој се карактеризира квалитетот на истата. Токму поради тоа се предвидуваат превентивни мерки на заштита на отпадните води преку соодветни технички зафати за нивно пречистување до ниво на прифатливост во однос на квалитетот на реципиентот.

Се очекуваат незначителни директни влијанија врз здравјето на луѓето, пред се на работниците кои ќе бидат ангажирани на градилиштата при изградба и реновирање на туристичките објекти (бучава, вибрации, емисии во воздухот од возилата, прашина итн.) во фазата на градба и работа на туристичките објекти, но и тие се мали и се од локално значење.

Во прилог на заштитата на животната средина и човековото здравје одат и предвидените плански решенија за сообраќајната и комуналната инфраструктура, посебните канализациони мрежи за комунални и атмосферски води, нивната изградба ќе го намали бројот на сообраќајни несреќи и жртви, намалување на бројот на поплави и штети на домаќинствата и посежите (директна финансиска загуба).

10.3 ВЛИЈАНИЕ ВРЗ КВАЛИТЕТОТ НА ВОЗДУХОТ

Не се очекуваат значајни негативни влијанија од реализацијата на целите на Стратегијата за развој на туризмот во ИПР пред се поради типот на активности кои се

планираат и карактеристиката на емисии на гасови кои би се појавиле во планското подрачје.

Битен фактор е типот на горива кои ќе се користат за загревање, готвење во туристичките капацитети (фосилни горива, обновливи извори) и истото директно ќе вијает врз создавање на стакленички гасови, до климатски промени и загадување на животната средина. Исто така важна е и потрошувачката на електрична енергија на апаратите (фрижидери, клима уреди, машини за садови и перење) кои треба да бидат енергетски ефикасни.

Негативни, но мали влијанија на стратешкиот проект врз квалитетот на воздухот во подрачјето се очекуваат за време на градбата – изведба на земјени и бетонски работи за поставувањата на темелите и конструкциите на туристичките објекти.

Се очекува појава на прашина како фугитивна емисија на најситните честички на земја, песок при изградба на новите регионални патишта. Но, сепак ова се незначителни, мали по својот интензитет привремени негативни влијанија.

Појавата на емисиите на согорувачките супстанции од горивата се мали, на локално ниво и преку дистрибуција на загадувачките супстанции делува на квалитетот на воздухот во регионот. Се очекува зголемена фреквенција на возила за дотур на градежни материјали, стока и транспорт на работна сила во и надвор од предметниот опфат како долготраен и кумулативен процес.

10.4 ВЛИЈАНИЕ ВРЗ КЛИМАТСКИТЕ ПРОМЕНИ

Поради карактерот на планирани активности се очекува емисиите на стакленички гасови да се појавуваат континуирано, сигурно и истите ќе предизвикаат и кумулативен ефект врз климатските промени. Влијанијата врз климатските промени е директно пропорционално од употребата на фосилни горива кои ќе се користат во туристичките капацитети и нивноото ефикасно користење.

10.5 ВЛИЈАНИЈА ВРЗ КВАЛИТЕТОТ НА ВОДИТЕ

Спроведувањето на целите на Стратегијата наметнува потреба од идентификување на изворите на водоснабдување, квалитетот на истите, изворите на емисии во површинските и подземните води и степен на приклученост на водоводниот и канализациониот систем и одведувањето на отпадните води.

Бидејќи главната намена на земјиштето е изградба на инфраструктура во полза на планиран туристички, можни извори на емисии на отпадни води се водите кои ќе се генерираат во туристичките објекти при секојдневното готвење, користење на санитарно – хигиенски средства за одржување на хигиената во сместувачките капацитети, миење на возила, миење на паркинг места, одржување на зелените површини околу туристичкиот објект.

Се очекува отпадните води да бидат оптоварени со биолошки разградлив материјал, суспендирани честички и како такви мора да бидат прочистени пред да се испуштат во реципиентот. Доколку неправилно се управува со отпадните води истите може да имаат значително негативно влијание врз површинските и подземните води и тоа не само од локално туку и регионално значење. Потребно е реализација на проекти кои вклучуваат изградба на системи за прочистување на отпадни води, како и редовно следење на коефициентот на прочистување на техничкото решение за прочистување и периодични

анализи на пречистените отпадни води со цел да се види ефикасноста на системот за пречистување.

Нарушување на квалитетот на површинските и подземните води може да биде резултат и од неправилното управување со отпадот, негово складирање во рамките на објектите или на несоодветни места, како и складирањето и ракувањето со средствата за хигиена, горива, растителни искористени масла за готвење, суровини и др. во рамките на објектите. Овие влијанија се појавуваат во фазата на имплементација на Стратегијата – реконструкција/изградба на објектите и за време на нивното работење, но тие се незначителни во однос на влијанието на отпадните води од секојдневната работа на објектите.

Во фаза на градба потребно е да се преземат мерки на добра градежна практика кои превентивно ќе влијаат на спречување на негативни влијанија на проектните активности врз водите.

Обемот и интензитетот на сите влијанија предизвикани од сите поединечни активности, детално треба да бидат објаснети при изработката на различните законски потребни документи (Студија за оценка на влијанијата врз животната средина или Елаборат за заштита на животната средина).

Важен фактор е и ефикасното користење на водите во туристичките објекти, нејзина рециркулација и повторна употреба на водата како потреби за канализација, наводнување на зелени површини и слично.

10.6 ВЛИЈАНИЕ ВРЗ ПОЧВАТА

Реализацијата на Стратегијата може да предизвика значајни негативни влијанија врз почвата во случај на несоодветно управување со отпадните води и генерираниот отпад кој сигурно ќе се создава од туристичките објекти.

Исто така на квалитетот на почвата може да влијаат и издувните гасови од транспортните средства и автомобилите од туристите, како и емисиите во воздух од туристичките објекти, но тоа се незначителни емисии.

Активностите за изградба на објектите како што се: довод на електрична енергија, водоснабдување и одведување на отпадни води, во конструктивната фаза, може да ги нарушат геолошките карактеристики на почвата, како резултат на користење на тешка механизација и возила, транспортот и одлагање вишок на ископан материјал, одложување на градежниот отпад (шут) и др. При движење на возилата и тешката механизација може да дојде до збивање на почвата при што може да дојде до нарушување на природниот квалитет.

Во проектното решение потребно е изготвување на детален специфичен план за управување со отпадот од туристичките објекти поради неговата карактеристика (расчистување на теренот, косење на тревата во зелениот појас, остатоците од храна во хотелите и сл.) Се разбира тука е и класичниот комунален отпад и различните фракции на отпадни материи кои се среќаваат во секој туристички комплекс (хартија, остатоци од храна, пластика, батерии, остатоци од искористено масло за јадење, електронска опрема и сл.). Токму поради тоа потребен е План за интегрирано управување со сите типови на отпад на безбеден и ефикасен начин. Во планот за управување со отпадот би се евидентирале сите можни фракции на отпад кои ќе се создадат согласно капацитетот и ќе се предвидат мерки за нивно безбедно управување.

10.7 ВЛИЈАНИЕ ВРЗ ПРЕДЕЛОТ

Предметниот опфат ги опфаќа 11 општини во рамки на Источен плански регион: Општина Штип, Општина Пробиштип, Општина Берово, Општина Винаца, Општина Делчево, Општина Зрновци, Општина Карбинци, Општина Кочани, Општина Македонска Каменица, Општина Пехчево, Општина Чешиново - Облешево.

Сегашниот предел е мешовит составен од рамнински, падински и планински делови. Локалното население кое го населува подрачјето каде се предвидени активностите можно е да биде осетлива категорија бидејќи ќе биде подложно на перманентно изменет визуелен поглед на пределот кој го познаваат со години. Но поради фактот дека се работи за планското подрачје, не се очекуваат големи негативни влијанија врз особености на пределот и неговите пејзажни карактеристики.

За време на изградбата на туристичките објекти визуелниот лик на пределот ќе се промени краткотрајно како резултат на активностите кои ќе се превземаат на теренот во облик на расчистување, копање на темели, доаѓање и присуството на транспортни возила, камиони и друга механизација потребна за транспорт на градежниот материјал. Населението од населбите кои се протегаат долж планскиот опфат ќе ја почувствуваат зголемената фреквенција на возила, но сепак се работи за краткотрајно влијание врз пејзажните карактеристики на пределот.

10.8 ВЛИЈАНИЕ ВРЗ КУЛТУРНО - ИСТОРИСКОТО И ПРИРОДНО НАСЛЕДСТВО

Бидејќи реализацијата на Стратегијата предвидува реконструкција и конзервација на регионални туристички локалитети ќе треба да се постапи во согласност со одредбите од член 65 од Законот за заштита на културното наследство (Сл. Весник на РМ бр. 20/04 и бр.1/07) и да се извести надлежната институција за заштита на културното наследство. Неопходно е да се предвидат соодветни мерки за заштита согласно Законот за заштита на природата при спроведувањето на активностите поврзани со културно – историското наследство или во негова непосредна околина.

10.9 ВЛИЈАНИЕ ВРЗ БИОДИВЕРЗИТЕТОТ (ФЛОРА И ФАУНА)

На локацијата на планскиот опфат до сега не е идентификувано постоење на карактеристични видови од флора и фауна, ендемични, загроени или реликтни видови, ниту пак карактеристични живеалишта (согласно Студијата за заштита на природното наследство изработена за потребите на Просторниот План на РМ).

Градежните активности можат негативно да влијаат на одредени растителни и животински видови кои имаат свои природни живеалишта на и во близина на локацијата. Појавата на бучава и вибрации при работата на градежните возила, од машините и опремата кои ќе користат при изградбата, ќе предизвика висока вознемиреност кај водоземците, како и пореметување на нивниот репродуктивен процес, но сепак се работи за краткотрајни активности на мала површина.

Честата фреквенција на возила и луѓе може да предизвикуваа вознемиреност кај птиците, како и останатите живи организми особено во периодот на нивното парење. Со копањето и градењето на инфраструктурните решенија постои можност од уништување на постоечките екосистеми како и појава на ерозија на земјата. Зголемување на количината на прашина во околината како резултат на интензивните градежни активности може да ги наруши постоечките живеалишта на присутните живи организми, како и да дојде до

напластување на прашината на листовите, со што се намалува или спречува интензитетот на фотосинтезата.

Се очекува дека дел од животинскиот свет во иднина ќе се редуцира (заради деградација и фрагментација на нивните природни "домови" и ареали на движење) и дел од единките ќе се раселат, но тоа нема да влијае врз нарушување на биолошката разновидност во глобални размери.

11. МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА, НАМАЛУВАЊЕ И УБЛАЖУВАЊЕ НА НЕГАТИВНИТЕ ВЛИЈАНИЈА НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ

Реализацијата на целите на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион ќе доведе до негативни влијанија врз елементите на Стратегиска оцена на животна средина и истите ќе бидат спречени, отстранети, ублажени или компензирани доколку се спроведат мерките предложени од експертот за СОЖС дадени во Табела 27 како значајно поглавје на Извештајот за Стратегиска оцена на животната средина на стратешкиот документ.

Покрај законските норми постојат и други форми на управување со животната средина кои се волонтерски (ИСО системи за управување со животната средина – серија на стандарди 14001 и EMC, систем на добивање на еко ознака за туристички капацитети преку исполнување на одредени критериуми од шемата за еко – означување на хотели, воведување на концепт на почисто производство во хотелски комплекси, флексибилните механизми на CDM под Кјото Протоколот и др.) и кои можат во многу да помогнат при постигнувањето на СОЖС целите на заштита и унапредување на животната средина во предметниот опфат.

Еко ознака за туристички капацитети

Со цел да се воспостават правните рамки и во пракса да заживее национален систем за еколошко означување, Република Македонија преку Министерството за животна средина и просторно планирање во период од 2005 до денес вовеле национален систем (шема) за еколошки означување на производи и услуги Тип I согласно стандардот ISO 14024 - Еколошки ознаки и декларации - Еколошко означување Тип I - Принципи и постапки. Согласно Законот за животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр.53/2005, 81/2005, 24/2007) донесен е и Правилник за формата и содржината на еколошката ознака, начинот, условите и постапката за нејзино доделување и користење, како и составот и начинот на формирање и работа на комисијата за еколошка ознака („Службен весник на Република Македонија“ бр.109/2005).

Слика 23 Лого на национална еко ознака

Донесена е одлука за воспоставување на национална еколошка ознака која би ја носеле производи и услуги кои ги задоволуваат националните еколошки критериуми за тој тип на производи и услуги (меѓу кои и услугите на туристички капацитети).

Туристичките капацитети кои сакаат да ја добијат националната еколошка ознака треба да исполнат еколошки критериуми кои:

- Ø ограничуваат потрошувачка на енергија
- Ø ограничуваат потрошувачка на вода
- Ø намалуваат генерирање на отпад и придонесуваат кон подобро управување со создадениот отпад
- Ø поттикнуваат употреба на обновливи извори и супстанции кои се помалку штетни за животната средина
- Ø промовираат обуки, информации и подобра комуникација со гостите во поглед на зачувување на животната средина и за типот на производи кои се користат при давањето на услуга.

Воведената Еко ознака ќе претставува потврда за високиот квалитет на услуги и сериозниот пристап кон заштита и унапредување на животната средина, посветеност во обезбедување на здраво, удобно сместување, здрава храна и здрава животна средина за вработените и гостите

Исто така ќе допринесе за директно намалување на месечните сметки за енергија, вода, управување со отпадот и поекономично секојдневно работење во туристичкиот објект. Еколошката ознака ќе претставува Квалитет ПЛУС, поголема препознатливост, покачување на рејтингот на објектот, зголемен удел на пазарот и препораки до нови потенцијални гости.

Воведување на концепт на почисто производство

Почисто производство претставува континуирано аплицирање на интегрирана превентивна стратегија за животна средина при процесите, производството и услугите со цел зголемување на целокупната ефикасност и намалување на ризикот врз животната средина.

Концептот на почисто производство како превентивен принцип подразбира:

- Ø Минимизирање на отпадот, особено за управување со опасен отпад,
- Ø Пренос на енергија, пренос на маса и енергетски и материјален биланс,
- Ø Поставување на политика за животна средина, специфични цели и задачи,
- Ø Превентивни мерки на Почисто производство наспроти решенија - “на крајот на цевката”,
- Ø Воведување на контролни механизми (индикатори на животна средина, индикатори на производство и продуктивност) и Системи за менаџмент со животната средина

Воведување на Стандард ISO 14001 за управување со животната средина

Преку Стандардот ISO 14001 се врши идентификување на еколошките аспекти од функционирањето на туристичко угостителскиот капацитет (на пр. емисии во вода, воздух, генерирање на опасен отпад и др.), негативните влијанија кои тие аспекти ги предизвикуваат врз здравјето на луѓето и медиумите на животната средина, предлагање на мерки за нивно ублажување, подготовка на План за следење и мерење на резултатите од спроведените мерки.

Со негово воведување ќе се намалат трошоците за работење на туристичкиот капацитет (потрошувачка на енергија, вода, управување со отпадот), да се издвои од останатите како објект кој води грижа за животната средина, привлекување на повеќе посетители.

Стандардот предвидува: поставување на Политика за заштита на животната средина на туристичкиот објект, идентификување на аспектите за животна средина, општи и посебни цели и Програма за заштита на животната средина, подготовка на План за мониторинг на аспекти за животна средина.

Воведување на Стандард ИСО 22000

ISO 22000 претставува Стандард за управување со безбедност на храна кој што го содржи HACCP системот и вклучува управувачки процеси кои допринесуваат за безбедноста на храната во угостителскиот капацитет.

Стандардот ISO 22000 подразбира и специфични услови со кои треба да се справи системот за управување со безбедност на храна. Со стандардот се опфатени:

- Ø Воспоставување на Политика на угостителскиот капацитет во однос на безбедноста на храната,
- Ø Поставување на цели кон кои треба да се насочат напорите на угостителскиот капацитет,
- Ø Планирање и дизајнирање на систем за управување и документирање,
- Ø Водење евиденција за работата на системот,
- Ø Формирање на група од обучени луѓе кои ќе се грижат за системот,
- Ø Правење на план за итни случаи,
- Ø Овозможување на соодветни ресурси за ефикасна работа на системот (обука на персоналот, воспоставување на неопходна инфраструктура и соодветна работна околина),
- Ø Следење на НАССР принципите,
- Ø Воспоставување на систем за акции во случај на потребна корекција на одреден производ или постапка,
- Ø Континуирано подобрување на системот за управување со храна.

Следни документи /студии кои би требало да се подготват за поединечните проекти во рамките на Стратегијата се Студија за оценка на влијание на развојниот проект врз животната средина, или Елаборат за заштита на животната средина. Елаборатот ќе ги идентификува негативните влијанија од проектот врз животната средина, ќе предложи мерки за нивно ублажување и следење на нивната примена од страна на надлежната општина како одговорна за мониторинг за спроведување на мерките предвидени во Програмата како дел од Елаборатот за заштита на животната средина.

Исто така поентирана е потребата од мониторинг на сите медиуми на животната средина (посебен акцент е ставен на квалитетот на водата за пиење, капење и квалитетот на отпадните води) преку следење на емисиите од туристичките објекти за време на градбата и секојдневнаото нивно функционирање.

Табела 27 Предлог мерки за спречување, намалување или ублажување на значајните негативни ефекти од реализацијата на планскиот документ

Елемент на СОЖС	Цели на СОЖС	Предлог Мерки за спречување, намалување или ублажување на значајните негативни ефекти од реализацијата на стратешкиот документ
Вода	Спречување на загуби на вода како резултат на застареноста на водоводната мрежа и диви приклучоци	Директна комуникација со Јавните комунални претпријатија за воведување на мерки за ефикасно користење на водата, воведување на мерки почисто производство преку материјален биланс на водата и намалување на загубите.
	Обезбедување на доволен резервоарски простор за водоснабдување на туристичките објекти	Доследно исполнување на националната законска регулатива во поглед на зафаќање, користење на водата, најновите технички достигнувања (најдобри достапни техники - ВАТ) за ефикасно користење на водата за водоснабдување. Обавезно следење на квалитетот на водата согласно подзаконскиот акт за безбедност на водата во поглед на физичко – хемиските и биолошки параметри во националните и општински заводи за здравствена заштита спрема годишни планови.
	Изградба на фекална мрежа (Општина Македонска Каменица; индустриски дел на Штип - дел од населбите “Железничка” и “ПИК Македонија”)	Доследно исполнување на националната законска регулатива во поглед на одведување на урбаните отпадни води при изработка на идејните и основните проекти, заради заштита на квалитетот на површинските води во кои се испуштаат урбаните отпадни непречистени води. Потребно е да се оствари директна комуникација со Јавните комунални претпријатија што ги опслужуваат населените места и да се иницираат инфраструктурни проекти финансирани од општините или од меѓународни донатори.
	Ограничување на директно излевање на комуналните отпадни води во реципиентите без претходен третман	Изградба на системи за прочистување на отпадни води, нивно редовно одржување, третман на отпадните води и нивно испуштање во реципиентот кога нивниот квалитет ќе биде во согласност со Уредбата за категоризација на водотечите, езерата, акумулациите и подземните води (Сл.Весник бр.) Доследно исполнување на националната законска регулатива во поглед на испуштање на отпадните води во канализационата мрежа. Следење на барањата на ЕУ Директивата за интегрирана контрола и заштита од загадувањето и ЕУ Рамковната Директива за води и ЕУ Директивата за емисии на приоритетни супстанции кои се испуштаат во отпадните води. Во студиите за оценка на влијанието на секој произведен проект посебно да се нагласи решението за пречистување на отпадните води, градбата на системи за прочистување на отпадни води, квалитетот на реципиентот каде водата ќе се испушта, техниката на пречистување и степенот на пречистување.
	Регулирање на речни корита и спречување на излевање на реките (Брегалница и нејзините притоки)	Доследно исполнување на законската регулатива во поглед на проектирање на комплетниот систем за регулирање на р. Брегалница и нејзините притоки, со посебен акцент на следните теми: а) анализа на податоците за протоци добиени од хидролошките станици и предвидување на точната количина на вода која протекува во реките во текот на годината, б) следење на повеќегодишниот тренд на промена на протоци поврзани со други хидро метеоролошки параметри в) да се предвиди и избегне појавата на поплави г) да се одреди видот на регулација кој ќе се примени на поединечните реки (брана, акумулација или каскади - гумени прегради), во зависност од условите на терен. Пред започнување на проектот да се изработи Студија за оценка на влијание врз животната средина или Елаборат за заштита на животната средина со посебен акцент следните теми: а) управувањето со различните фракции на отпад кој би се создал (Сепарирање на отпадот, можност

Елемент на СОЖС	Цели на СОЖС	Предлог Мерки за спречување, намалување или ублажување на значајните негативни ефекти од реализацијата на стратешкиот документ
		<p>за рециклирање и/или повторно користење како гориво и финално отстранување на соодветни места – селектирање на опасен од неопасен отпад и собирање и транспорт на отпадот/дите од овластени фирми, не напуштање на локацијата додека не се собере и безбедно транспортира целиот отпад</p> <p>Б) нивото на бучава на механизацијата која ќе работи на отворено во населени места (Употреба на опрема и машини со ниво на бучава под максимално дозволената и енергетски ефикасна)</p> <p>В) можното нарушување на биодиверзитет на микролокацијата (Избегнување на конструктивните работи во период на гнездење или миграција на птици, обезбедување на слободно движење на рибите и обезбедување на доволно растворен кислород во водата, избегнување на непотребно сечење и уништување на шумите и гнезда и склоништа на животните)</p> <p>Г) конструктивните работи (Одржување на опремата и возилата во одлична состојба да нема истекување на масла, гориво, издувни гасови, задржување на ситниот песок и калта да не навлезат во акумулацијата и реката, обезбедување на санитарни услови за работниците, мерки за безбедност при работа и прва помош при повреди)</p> <p>Д) Обезбедување на доволно финансиски средства и време за интензивно учество на сите заинтересирани страни (месното население, еколошките НВО, надлежните институции, рибари, земјоделци, надлежните здравствени институции треба да се вклучат на почеток на проектот и да ги предвидат сите здравствени аспекти)</p> <p>Ѓ) континуирано следење на квалитетот на водата во поглед на физичко-хемиски и микробиолошки параметри и др. мерки</p> <p>По регулирањето на речните корита во населените места, околниот простор може да се уреди со трим патеки за спортување и спортски терени за рекреација на населението.</p>
	Искористување на топлите геотермални води за бањски туризам	Истражување на капацитетите на геотермални води во регионот, издашноста, температурата, квалитетот, можности за кои може да се користат и се препорачуваат. Подготовка на Стратегија за развој на бањски туризам, со соодветни туристички капацитети и програми за привлекување на туристи во целиот регион земајќи ја во предвид предметната Стратегија за развој на туризмот на Источниот плански регион.
	Обезбедување на квалитетна вода за пиење (Општина Македонска Каменица, Чешиново – Облешево)	Доследно исполнување на националната законска регулатива во поглед на квалитетот на водата за пиење, нејзина редовна контрола преку најважните параметри (физичко – хемиски и микробиолошки).
Воздух	Обезбедување на постојан мониторинг на емисии од стационарни и мобилни извори на загадување	Доследно следење на законските барања во поглед на мониторинг на емисии на загадувачки материји во воздух, вода, генерирање на отпад, нивоа на бучава во и надвор од работните простории итн. Редовно известување на надлежните институции за спроведениот мониторинг и достапност на податоците и до јавноста.
	Воведување на превентивни мерки за намалување на емисии од туристичките објекти	Доследно исполнување на националната законска регулатива во поглед на испуштање на емисии на загадувачки супстанции под максимално дозволените концентрации. Во студиите за оценка на влијанието на проектот посебно стриктно да се бара техничко решение кое нуди помали емисии, употреба на соодветни филтри за фаќање на некои загадувачки материји, воведување на мерки на почисто производство во туристички објекти и итн.
	Намалување на потрошувачката на фосилни горива	Спроведување на законските барања во поглед на постепено намалување на потрошувачката на фосилни горива и замена на фосилните со обновливи горива.
	Зголемување на уделот на обновливи извори на	Замена на енергијата добиена од фосилни горива со енергија добиена од обновливи извори (сонце,

Елемент на СОЖС	Цели на СОЖС	Предлог Мерки за спречување, намалување или ублажување на значајните негативни ефекти од реализацијата на стратешкиот документ
	енергија во вкупната потрошувачка	ветар, биомаса, метан) со што директно ќе се влијае на стратешките плански документи од областа на енергијата, заштитата на животната средина и здравјето на луѓето.
Отпад	Воспоставување на систем за сепарирање, рециклирање и реупотреба на собраниот отпад во туристичките објекти	<p>Доследно исполнување на националната законска регулатива во поглед на управувањето со различните фракции на отпад кој ќе се создава. Следење на барањата на ЕУ политиката за загадување на почвите (Стратегија на ЕУ за почви и Директива за загадување на почвите).</p> <p>Во студиите за оценка на влијанието на проектите посебно да се претстави План за управување со отпадот кој ќе се генерира во нив. Треба да ги содржи начелата на управување со отпадот (минимизирање на генерирање на отпадот, селекција на место на создавање, рециклирање - договор со фирми кои рециклираат отпад, компостирање на биоразградливиот отпад, користење на отпадот како енергија и финално отстранување на неопасниот отпад и комуналниот одвоен од опасниот на депонија.</p> <p>Воведување на Системи за управување со животна средина ISO 14001 и исполнување на критериуми за добивање на Еко Знака.</p> <p>Спроведување на континуирани обуки за вработените во туристичките капацитети од областа на заштита на животната средина од аспект на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ефикасно користење на вода, енергија, еколошки средства за чистење, • управување со отпадот следејќи ја неговата хиерархија: сепарирање, означување, привремено одлагање и негово финално депонирање, • користење на дождовницата за наводнување на зелените површини, • компостирање на биоразградливиот отпад, • сепаратори на масла од паркинзите и маслата за готвење, • промоција на користење на велосипеди, • информирање на гостите за придржување кон воспоставениот “зелен куќен ред во капацитетите” - подигање на нивната еколошка свест <p>Посебно внимание да се обрне на информирање на гостите за сепарација на отпадните фракции, употреба на компостирање на биоразградливиот отпад, да се избегнува користењето на лименки при служење на пијалоци, во колку е можно да се избегнуваат единечни пакувања за доручек, употребениот мебел да биде продаден или даден во добротворни цели а не да се фрли како отпад и сл.</p>
	Формирање на регионална депонија за комунален и неопасен индустриски отпад	<p>Доследно исполнување на националната законска регулатива во поглед на управувањето со отпадот и негов соодветен третман на регионално ниво.</p> <p>Следење на современиот ЕУ принцип на управување со отпадот: а)минимизирање на генерирање на отпад, селектирање на местото каде се создава, рециклирање на типовите отпад кои можат да се рециклираат за намалување на количината која финално би се отстранила на депонија, искористување на отпадот како енергија. Посебна улога има опасниот отпад кој сега се меша со комуналниот и се носи на општинските депонии во регионот.Треба да се внимава собирањето, транспортирањето и финалното отстранување на отпадот да биде направено од овластено правно лице кое има добиено дозвола за таа активност (истото важи и за опасниот отпад).</p> <p>Зајакнување на капацитети на локалната администрација во поглед на планирање, управување со отпадот (различните типови на отпад, идентификација на отпадите спрема Листата на отпади и соодветно управување со секоја фракција, инспекција.</p>

Елемент на СОЖС	Цели на СОЖС	Предлог Мерки за спречување, намалување или ублажување на значајните негативни ефекти од реализацијата на стратешкиот документ
		Подготовка на Годишен Извештај за отпадот (комунален, неопасен и инертен) кој бил собран, транспортирани отстранет на депонија и доставување на истиот до МЖСПП. Непостоењето на регионална депонија и одлагање на отпадот на нерегуларни и диви депонии, влијае на квалитетот на останатите медиуми во животната средина и нивно загадување (воздух, вода, предел, заразни болести, кожни болести и болести кои се пренесуваат преку домашните животни.
	Ефикасно управување со различните типови на отпад кои се фрлаат по течението на реките и покрај патиштата	Доследно исполнување на националната законска регулатива во поглед на управувањето со отпадот и спречување на негово одлагање близу до реките, малите водотеци или патиштата. Зајакнување на капацитетите на сите жители, туристички работници и надлежни институции во регионот за значењето на реката Брегалница и нејзините притоки и правилното управување со отпадот со цел спречување на загадување на водните ресурси. Минимизирање на загадувањето на почвата со отпадни води кои се користат за наводнување на земјоделски култури. Следење на барањата на ЕУ политиката за загадување на почвите (Стратегија на ЕУ за почви и Директива за загадување на почвите).
Почва	Ограничување на загадувањето на почвата и недостаток на примена на добра земјоделска пракса	Доследно исполнување на националната законска регулатива во поглед на контрола на употребените хемикалии во земјоделството, начинот и честотата на нивно аплицирање и можностите за нивна замена со помалку штетни хемиски средства. Обука на земјоделците за ефикасна и дозирана по рецептура употреба на хемиски заштитни средства и соодветното време за нивно аплицирање во однос на ветерот, влажноста, температурата, и други параметри, за новите современи техники на наводнување, управување со отпадот од пакување на средствата (хербициди, пестициди, вештачки ѓубрива и др.) бидејќи истите претставуваат опасен отпад. Контрола на тешки метали во почвата каде се има во предвид да се одлага милта од пречистителни станици.
Биодиверзитет	Контролирано управување со шумите	Воспоставување капацитети и механизми за одржливо управување со шумите; Идентификација на шумите богати со биолошка разновидност, спроведување инвентаризација и сертификација на шумите; Поттикнување на практиката за одржливо стопанисување на шумите, водите и земјиштето; Доделување субвенции или олеснителни давачки со цел поттикнување и примена на модерни практики во управувањето со шумарството, земјоделството, ловството, рибарството и сл.
	Подигнување на јавната свест за зачувување на животната средина и природата во регионот	Подигнување на јавната свест за вредноста на биолошката разновидност и за учество на јавноста во донесување одлуки во областа на животната средина. Активно вклучување на сите заинтересирани страни во постапката на изработка на стратешки и плански документи, како и во постапките на СОЖС и ОВЖС (на ниво на конкретни проектни активности).
	Одржливо собирање на лековити растенија и шумски плодови	Спроведување на истражувачки активности, кои ќе резултираат со проценка на потенцијалот за искористување на природните ресурси (пасишта, дивеч, лековити и прехранбени растенија/плодови) заради нивно одржливо користење. Да се воведат контролни механизми за собирање на лековити растенија и шумски плодови (заштита на растителните видови преку собирање на информации за ботанички карактеристики на растенијата, дефинирање на нивниот статус на заштита, нивно одржливо управување, употреба на

Елемент на СОЖС	Цели на СОЖС	Предлог Мерки за спречување, намалување или ублажување на значајните негативни ефекти од реализацијата на стратешкиот документ
		земјиште и едукација на различните групи корисници за нивните вредности)
	Заштита и унапредување на разнообразниот растителен и животински свет во регионот	Доследно спроведување на законските решенија при градба/реконструкција на туристички објекти во поглед на нарушување на биодиверзитетот (флора и фауна). Воспоставување на начелата за заштита на природата согласно Законот за заштита на природата (Сл. Весник бр. 67/04 и бр. 84/07) Општи мерки: Градење на прегради од вегетација, по можност автохтона; Обновување на површински слој на почва со засадување на одредени растителни видови; Обновување на природните живеалишта; Мониторинг на видови на птици и нивните популации, како и коридорот на миграторните патишта на птиците; Магистралната и другата инфраструктура (надземна и подземна) да се води надвор од објектите со природни вредности, а при помали зафати потребно е нејзино естетско вклопување во природниот пејсаж;
	Спречување на изумирање на природното водно станиште - Кундинско езеро	Редовни научно-истражувачки активности со цел да се следи статусот и процентот на застапеност на флората и фауната во овој екосистем.
Население	Подобрување на животниот стандард на населението	Воведување на мерки за спречување на зголемената миграција на населението во регионот, преку мерки за зголемување на вработеноста на населението и отворање на нови работни места во туристичките комплекси.
	Зголемување на вработеноста	
	Отворање на нови работни места	
Човеко во здравје	Снабдување на туристичките комплекси со квалитетна вода за пиење и капење	Да се предвидат редовни контроли на водата за пиење/капење согласно националната законска регулатива во поглед на квалитетот на водата за пиење и капење (посебно за базените и водата во спа центрите, нејзина редовна контрола преку најважните параметри (физичко – хемиски и микробиолошки).
Климатски фактори	Намалување на емисии на стакленички гасови	Во студиите за оценка на влијанието на секој проект посебно стриктно да се бара воведување на концептот за почисто производство во поглед на следење на потрошувачка на енергија и нејзино ефикасно користење, ефикасно управување со отпадот кој се создава (посебно биомасата). Набавка на опрема, возила кои се енергетски ефикасни и ефикасно планирање на маршрутите на движење на транспортните возила за поефикасно користење на горивото и намалување на емисиите на стакленички гасови
	Зголемување на удел на обновливи извори на енергија во туристичките објекти	На проектно ниво да се испитаат можности за максимално искористување на обновливи извори на енергија (сончева, геотермална на пр.) со поставување на соларни панели на туристичките објекти и користење на енергетско ефикасни (изолациони) градежни материјали и столарија во објектите.
	Искористување на отпадот како извор на енергија	Да се следат најдобрите практики во светот на искористување на отпадот од туристички капацитети или како гориво и да се испитаат можности за воведување при реализација на планското решение.
Културно наследство	Истражување на археолошките локалитети во регионот	Обезбедување на средства за истражување на археолошките локалитети и нивна конзервација, од страна на стручни лица согласно со националното законодавство за културно наследство

Елемент на СОЖС	Цели на СОЖС	Предлог Мерки за спречување, намалување или ублажување на значајните негативни ефекти од реализацијата на стратешкиот документ
	Воспоставување на систем за промоција на културното наследство и спречување на неговото уништување	Мапирање на културното наследство во регионот и организирање на групни посети за промоција на културните споменици, водени од кустоси како стручни лица. Промоција на културен туризам како еден од сегментите во развојот на турзмот во ИПР.
Урбан развој	Доизградба на сообраќајна инфраструктура	Обезбедување на средства од различни проекти за доизградба на сообраќајната инфраструктура која е од примано значење за економски и туристички развој на регионот.
Материјални добра	Реновирање на постоечките и изградба на нови туристички спортско-рекреативни и спа центри	Зголемување на бројот на туристички центри во регионот од различен тип, кои ќе може да ги прифатат посетителите и љубителите на различни видови на туризам. Реновираните постоечките објекти/ изградените нови туристички објекти ќе овозможат поголема удобност и побројни услуги кои ќе бидат на располагање на гостите. Предвиденото реновирање ќе ја зголеми пазарната вредност на објектите, како и воведувањето на еко ознака за туристичките капацитети кои ќе ги исполнат предвидените еколошки услови согласно стандардот ISO 14024 - Еколошки ознаки и декларации.

Покрај горенаведените предлог мерки најзначајно е да се истакне дека за развој на туризмот во ИПР несомнено е потребно **навремено** вклучување на сите засегнати страни и чинители во секторот туризам на локално и регионално ниво, нивно активно учество за ефикасно имплементирање на активностите предвидени со Стратегијата за развој на туризмот.

Неопходно е континуирано да се вршат обуки и тренинзи на администрацијата, бизнис секторот (туристички агенции, тур оператори, авто превозници, угостителски објекти, туристички капацитети), претставници на културните установи, локално население, НВО, бидејќи заедничкиот осмислен пристап ќе резултира со сеопфатна и разновидна туристичка понуда за привлекување на туристички посетители (домашни и странски).

Потребно е да се стави акцент дека ваквиот заеднички пристап ќе значи придобивка за сите: зголемување на учеството на туризмот во ИПР во националниот туристички удел, зголемување на инвестициите во регионот, развој на малите бизниси, услужните дејности, можности со пристапни цени да се привлечат и гости од соседството, зголемување на стандардот на населението и социо – економските состојби во регионот, како и брендирање на Источниот плански регион во автентична и респектабилна туристичка дестинација за посета.

Секако основа треба да претставува:

- ü Мапирање на туристичките капацитети, угостителски објекти, планинарски домови, заштитени подрачја, ски центри, археолошки локалитети, верски објекти,
- ü Одржување на објектите кои се во надлежност на локалната самоуправа, со цел да биде сочувана нивната автентичност по која се препознатливи од страна на туристите,
- ü Промоција на посебен web портал за туристички капацитети во ИПР,
- ü Маркетинг кампања за промоција на туристичката понуда во печатени и електронски медиуми,
- ü Соработка меѓу туристичките агенции и туристичките капацитети и ИПР за заеднички настап на домашен и странски пазар,
- ü Подобрена меѓуопштинска соработка во секторите за локален економски развој во координација со Центарот за источен плански регион,
- ü Искористување на локалните производи и занаети како дел од туристичката понуда на регионот,
- ü Одржување на манифестации за промоција на локални производи и значајни локалитети како неоткриени за пошироката јавност кои е потребно да бидат посетени,
- ü Заеднички настап на Источниот плански регион со останатите региони во Република Македонија на саеми за туризам во соседството и пошироко,
- ü Искористување на финансиски средства од меѓународни институции за осовременување на постојните туристички капацитети и изградба на нови во ИПР,
- ü Едукација на туристички водичи за знаменитостите и посебните карактеристики на ИПР,
- ü Издавање на Водичи за посета и однесување за секој тип на локалитет посебно (особено за заштитени подрачја и археолошки локалитети),
- ü Обезбедување на соодветна сообраќајна инфраструктура до секој од нив,
- ü Поставување на туристичка “сигнализација”, патокази, ознаки до сите локалитети,
- ü Обезбедување на јавен превоз до секој од значајните локалитети, можност за организирање на превоз на посетители од неколку туристички објекти со заедничко возило,
- ü Дополнителни содржини во понудата на секој објект посебно во зависност од неговата локација и поставеност во однос на други локалитети,

- ü Поддршка на индивидуалните земјоделци и сопственици на мали апартмани за подобар пласман на нивните производи и услуги,
- ü Промовирање на еко – тури за организирана посета на карактеристичните локации,
- ü Промовирање на организирана посета на културно – историски знаменитости и заштитени подрачја (Национални паркови, Споменици на природата),
- ü Промоција на планинарење, велосипедизам, пешачење за посета на значајните локалитети,
- ü Понуда на алтернативни видови на туризам: параглајдинг, планински велосипедизам, јавање на коњи и др.
- ü Ангажирање на младото население од популацијата во летниот и зимскиот период и нивно активно вклучување во афирмација на туристичката понуда,
- ü Понуда на велосипеди во рамките на туристичките капацитети за нивно користење од посетителите како превозно средство за разгледување на локалитетите.

12. АЛТЕРНАТИВИ

При спроведување на постапка на Стратегиската оценка на влијанието на стратешкиот документ врз животната средина потребно е да се разгледаат алтернативите во поглед на неколку негови карактеристики, но во најрана можна фаза:

- а) локација на предвидените туристички капацитети,
- б) аспект на економската оправданост и спремност на инвеститорите да го реализираат дадените предлози за развој на туризмот,
- в) финансиската можност и интерес од страна на инвеститорите,
- г) заштитата на животната средина и одржливоста на стратешкиот документ.

Првите четири критериуми се разгледувани и земени во предвид при донесувањето на одлука за донесување на Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион. Сите критериуми се во согласност со државната стратегија за регионален развој, а туризмот како гранка значително допринесува во таа насока. Голем дел од развојните решенија се однесуваат на веќе постојни капацитети кои треба да се реновираат и адаптираат кон современи решенија (во поглед на ефикасно користење на енергија, вода) и барања на туристите, и затоа локацијата не би требало да претставува проблем.

Разгледани се сите позитивни аспекти од реконструкција и изградба на нови (планинарски домови, хотели, бањи и сл.), изградба на регионални патишта, како придобивка за целиот регион од овозможување на негов економски туристички развој што ќе иницира и други инвеститори да вложат во услужни дејности поврзани со туризмот (транспорт, трговија, туристички агенции, снабдување со храна, мебел, опрема во спа центрите и спортско рекреативните објекти и друго. Ќе овозможи едуцирање на кадар за работа во туристичкиот сектор, промовирање на локалните/традиционални занаети, вештини, домашни специјалитети и етно културата карактеристична за источниот регион.

Важно е да се напомене при изведување на реконструкцијата/конструкцијата на туристички капацитети да се користат енергетски ефикасни материјали, при изолирање на објектите и поставување на прозорци и врати, користење на природна светлина, зголемување на зелени површини во и околу објектите, користење на алтернативни извори за загревање и ладење со рекуператори и терморегулација, набавка на енергетски ефикасна опрема и возила на природен гас, промовирање на концептот за изградба на “пасивни – зелени” објекти во кои има максимално искористување на енергијата.

Во оваа фаза можно е да се разгледаат само неколку варијанти во поглед на исполнување на целите на Стратегиска оценка на животната средина преку предлог мерките за заштита, намалување или ублажување на значајните негативни влијанија од реализација на целите на стратешкиот документ. Предложени се само неколку алтернативи на понудените решенија во поглед на:

- а) максимално користење на обновлива енергија (соларна, геотермална, био маса)
- б) ефикасно користење на енергијата добиена од фосилни горива преку примена на ефикасни електрични уреди од класа А (бојлери, фрижидери, машини за миење садови и перење садови), употреба на климатизација од најмалку Б класа енергетска ефикасност со можност на автоматско исклучување, употреба на електрични светилки со класа А енергетска ефикасност, употреба на висок степен на термичка и акустична изолација, контрола на времето на користење на сауните

и индивидуално регулирање на секоја соба и употреба на фрижидери, машини за перење

- в) примена на одржливи технички решенија со намалена потрошувачка на вода, суровини и енергија и користење на отпадот;
- г) рестораните да потпишат договори за превземање на искористени масла со овластени постапувачи со таков тип на масла;
- д) воведување на HACCP за работа на рестораните во рамките на туристичките капацитети;
- е) доставување на информации за животната средина до туристите, можност за користење на велосипеди во туристичките капацитети, јавен транспорт до сите 11 општини во ИПР, понуда на органска храна во рестораните и локални прехранбени производи, користење на рециклирана хартија, стаклени шишиња кои можат повторно да се наполнат и користат и сл.
- ж) Потреба од генерално одржување и сервисирање на електричните уреди, системите за климатизација, елементите за греење, лифтовите, громобранските инсталации, филтрите за масла (фритези, аспиратори и сл.)
- з) минимизирање на создавањето на отпад преку анализа на целиот циклус на производот (Life Cycle Analysis) и примена на принципот на одржлив производ и почисто производство (Cleaner production) како едноставни, финансиски исплатливи и ефикасни мерки насочени кон постигнување на генералните цели на животна средина

и други наведени во предлог мерките во Табела 27.

13. ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ

При подготовка на стратешкиот документ и Стратегиската оцена на животната средина кои како процеси треба да одат паралелно за да може и ефектите да бидат најголеми, потребно е да се постават индикатори на СОЖС за да можат да се следат значајните ефекти (позитивни и негативни) од реализирањето на целите на стратешкиот документ и навреме да се преземат соодветни мерки.

Континуираното следење на индикаторите на СОЖС дава можност за систематско набљудување, испитување и оценување на ефикасноста од воведените мерки за заштита, намалување или ублажување на негативните ефекти од планскиот документ.

Како дел од Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион е поглавјето за мониторинг и евалуација на стратешките цели, со цел да се утврди дали планираните цели на политиката биле постигнати на ефикасен начин и дали и до кој степен се јавиле несакани ефекти. Преку избалансирана карта на показатели ќе се следи степенот на реализација на предвидените мерки, а со нив и визијата на стратешкиот документ: **источниот плански регион во следните неколку години да создаде неколку препознатливи туристички дестинации, чии производи ќе се базираат врз природното, движното и недвижното културно наследство на регионот и врз традицијата на луѓето што живеат тука, производи препознатливи по својот квалитет и целосно прилагодени кон барањата и потребите на современите туристи.**

За таа цел интегрален дел од Извештајот за стратегиска оцена претставува Планот за мониторинг кој сумарно ги воспоставува релациите меѓу елементите на СОЖС од предметниот опфат, предложените индикатори и одговорните за нивно следење, анализирање и по потреба интервенција. Предложениот План за мониторинг од страна на експертот ќе помогне на центарот за развој на Источен плански регион во преглед на состојбите во планскиот опфат, статусот на имплементација на предвидените мерки и ќе овозможи ефикасно понатамошно планирање на просторот и обезбедување на одржлив развој на регионот.

Планот за мониторинг овозможува исто така воспоставување на интерактивна врска помеѓу сите вклучени страни во процесот на планирање на просторот и заштитата на животната средина и претставува основа за надлежните институции во контролата на процесот на спроведување на законската регулатива и да донесуваат правилни одлуки.

При идентификацијата на целите на СОЖС прикажани на Табела 25 дефинирање на соодветните индикатори на СОЖС кои треба континуирано да се следат од надлежните стручни институции на национално, локално или регионално ниво и сопствениците на туристичките капацитети кои се планираат на предметниот опфат, беше неопходно.

Препорака е максимално да се користат веќе воспоставените индикатори за животна средина од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање и Државниот Завод за статистика на Република Македонија, индикаторите на милениумските развојни цели, посебно МРЦ-7 за одржливост на животната средина, индикаторите за одржлив развој (за жал се уште не се дефинирани), индикатори кои РМ ги користи за реферирање спрема ЕУ агенциите за животна средина и енергија и други секторски индикатори (посебно туризам, шумарство, здравство, енергија и др.)

Во Табела 28 е претставен Планот за мониторинг на СОЖС за Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион со дефинирани одговорни институции за следење на индикаторите на СОЖС.

Центарот за развој на Источен плански регион заедно со 11 општини кои го сочинуваат се целосно одговорни за следење на спроведувањето на Планот за мониторинг, анализа на вредностите на индикаторите и трендот на намалување, зголемување на истите и споредба со националните или други релевантни индикатори за заштита на животната средина. Врз база на споредбите и направената анализа треба да се ревидираат или дополнат мерките за заштита на животната средина.

Табела 28 План за мониторинг на Стратегиска оцена на животната средина за Стратегија за развој на туризмот во ИПР

Елемент на СОЖС за Стратегија за развој на туризмот во ИПР	Индикатори на СОЖС	Одговорни за мониторинг	Фреквенција на мониторинг
Вода	Реконструкција на водоводната мрежа	Оператерите на туристичките капацитети/Раководители во јавни институции/МЖСПП	Годишно ниво
	Зголемување на наплатата и рентабилноста на претпријатието	ЈКП во регионот/Општини во регионот	Годишно ниво
	Обезбедена количина на вода потребна за жителите согласно нормативите за водоснабдување и коефициентите на дневна и часовна нерамномерност	ЈКП во регионот/Општини во регионот	Годишно ниво
	Должина на изградена канализационата мрежа	ЈКП во регионот/Општини во регионот	По План за узоркување
	Концентрација на загадувачки материји во отпадните води	ЈКП-ја/Заводи за здравствена заштита /УХМР	Според План за следење на површинските води
	Биохемиски квалитет на реките, површинките води – реципиентите на комуналните отпадни води	ЈКП-ја/Заводи за здравствена заштита /УХМР	
	Должина на регулирани речни корита	УХМР	
	Тренд на намалување на годишна потрошувачка на вода од друг извор и Тренд на намалување на електрична енергија	МЖСПП/ Министерство за економија/ Агенција за енергетика	Според План за следење на површинските води
	% на зголемување на оранжериско производство	Локалната самоуправа /Центар за развој на Источен плански регион	Годишно ниво
	Квалитет на водата од водоводна мрежа (физичко – хемиски статус и микробиолошки статус) и намален број на анализи на квалитет на вода која не одговара на стандардите Намален број на цревни заболувања од конзумирање на неисправна вода за пиење	ЈКП во регионот/Општини во регионот/ Заводи за здравствена заштита/	Годишно ниво
Воздух	Зголемено загадување на воздухот како резултат на ваквиот начин на загревање	Оператерите/МЖСПП/ Општини во ИПР	Месечно/Годишно ниво
	Тренд на зголемување на индустриските капацитети кои вршат постојан мониторинг на емисии на загадувачки материји и редовно известуваат	МЖСПП/ Општини во регионот	Дневно ниво
	Редовно известување за квалитетот на воздухот и достапност на информациите до јавноста Број на инспекциски посети на индустриските постројки како стационарен извор на загадување	Операторите на туристичките објекти Министерство за економија/ Општини/Завод за статистика	Годишно ниво/Биланс на енергија
	Тренд на намалување на емисиите на загадувачки материји од	Операторите на објектите/	Годишно ниво/Биланс на

Елемент на СОЖС за Стратегија за развој на туризмот во ИПР	Индикатори на СОЖС	Одговорни за мониторинг	Фреквенција на мониторинг
	индустриските капацитети-SO ₂ , CO,CO ₂ ,NO, Nox,VOC, тврди честички	Министерство за економија/ Општините/ Завод за статистика/ МЖСПП	енергија
	Тренд на намалување на потрошувачката на фосилни горива Тренд на зголемување на возила на друг извор на енергија	МЖСПП/ Општини во регионот/ Министерство за економија/ Агенција за енергетика	Дневна/Месечно/Годишно
	% на обновливи извори на енергија во вкупната потрошувачка на енергија на општинско и регионално ниво	МЖСПП/ Министерство за економија/ Агенција за енергетика	
Отпад	% на рециклиран и реупотребен отпад Намалена количина отпад кој се одлага на депонија Зголемување на % удел на енергија добиена од отпад	Оператор/Општински инспектор/МЖСПП	Дневно/Спрема инспекциски план
	% на опфатени рурални средини во системот на комуналните претпријатија	Општински инспектор	Месечно/Годишно
	% на население од регионот опфатено со регионалната депонија Број на затворени диви депонии и општински депонии Број на депонии кои функционираат како претоварни станици Континуирано работење на регионалната депонија број на денови кога истата не работи и редовно одржување на истата	МЖСПП/ Општински инспектор/ Центар за развој на Источен плански регион	Годишно
	површина на санирано подрачје од јаловишна депонија и нејзин удел во вкупната површина	МЖСПП/ Општински инспектор	Годишно
	% на исчистени диви депонии во однос на вкупниот број на диви депонии Површина на исчистена депонија и транспорт на отпадот на регионалната депонија	Општински инспектор	Месечно/Годишно
	Изработен План за регионално управување со комуналниот отпад	Центар за развој на Источен плански регион	Месечно/Годишно
	% на општини кои доставуваат редовни Годишни Извештаи за собран, транспортиран и отстранет отпад до МЖСПП	МЖСПП/ Општински инспектор	Месечно/Годишно
	Ремедијација на загадената површина (m ²) % удел на истата во однос на вкупно загадената	МЖСПП/ Општински инспектор	Месечно/Годишно
	% на селектиран отпад (по фракции) од вкупно создадениот отпад	Локална самоуправа/Регионално тело за управување со отпад/Јавни комунални претпријатија/МЖСПП	Шест месеци
	Количество/волумен на отпад кој се носи на депонија Учество на сите општини во регионалното управување со отпад	Локална самоуправа/Регионално тело за управување со отпад/Завод за статистика/МЖСПП/Министерство за транспорт и врски/Јавни комунални	Годишно ниво

Елемент на СОЖС за Стратегија за развој на туризмот во ИПР	Индикатори на СОЖС	Одговорни за мониторинг	Фреквенција на мониторинг
		претпријатија	
	% на селектиран отпад , отпад даден на рециклирање и % на отпад депониран	Операторите на туристичките комплекси ЈКП -ја/ Општините	Дневна база
	% на рециклиран и реупотребен отпад Намалена количина отпад кој се одлага на депонија Зголемување на % удел на енергија добиена од отпад	МЖСПП/ Општина	Годишно ниво
Почва	Соодветност на квалитетот на почвата спрема намената (физичко – хемиска анализа)	Министерство за земјоделие/Институт за земјоделие/Факултет за земјоделство и храна	Според План за следење
	Тренд на намалување на годишната потрошувачка на хемиски заштитни средства од страна на земјоделците	Министерство за земјоделие/Институт за земјоделие/Факултет за земјоделство и храна	Годишно ниво
	Соодветност на квалитетот на почвата спрема намената (физичко – хемиска анализа)	Министерство за земјоделие/МЖСПП	Годишно ниво
	Тренд на зголемување на органско производство	Министерство за земјоделие/МЖСПП	Годишно ниво
	Број на усвоени урбанистички планови Спроведени СОЖС постапки за донесените урбанистички планови	Локална самоуправа (11 општини во ИПР)	Континуирано
	Должина на изградена патна инфраструктура	Локална самоуправа (11 општини во ИПР)/Агенција за патишта	Годишно ниво
	Нерамномерна распределеност на типот на земјиште согласно потребите на жителите во Источен плански регион Поголемо учество на јавноста при намена и пренамена на употреба на земјиштето	Локална самоуправа/Министерство за земјоделство/Државен завод за статистика	Шест месеци
	Број на изградени индустриски капацитети, станбени и деловно – трговски објекти Исполнување на целите на СОЖС дефинирани во претходно усвоените урбанистички планови	МЖСПП/ Општина	Годишно ниво
Биодиверзитет	Тренд на намалување на неконтролирано уништување на шумите	МЖСПП/Научни институции	Годишно ниво
	Тренд на намалување на негативните влијанија врз животната средина и природата Заштита на природните реткости	МЖСПП/Научни институции	Годишно ниво

Елемент на СОЖС за Стратегија за развој на туризмот во ИПР	Индикатори на СОЖС	Одговорни за мониторинг	Фреквенција на мониторинг
	Воведени контролни механизми за собирање на лековити растенија и шумски плодови	МЖСПП	Годишно ниво
	% или бројност на застапени полулации на птици	МЖСПП/Научни институции	Годишно ниво
	% или бројност на застапени водоземци и инсекти	МЖСПП/Научни институции	Годишно ниво
	Застапеност на макрофитска вегетација	МЖСПП/Научни институции	Годишно ниво
	% на зачувани и нови видови и популации на птици	МЖСПП/Научни институции	Годишно ниво
	% на нови и зачувани животни и видови на растенија	МЖСПП/Научни институции	Годишно ниво
Население	Намалена миграција на населението и задоволство на жителите од социо-економскиот живот и еколошкото опкружување	Завод за статистика/ Општини	Годишно ниво
	Тренд на намалување на невработеноста	Завод за статистика/ Општини	Годишно ниво
	Број на ново отворени места	Завод за статистика/ Општини	Годишно ниво
	Број на реконструирани постојни туристички објекти (обновена површина, површина на изолациј, замена на прозорци и врати, набавка на опрема), Број на изградени туристички објекти Број на туристи (домашни и странски на годишно ниво) Број на остварени ноќевања Зголемена понуда на кадар стручен за работа во угостителски објекти Намалување на невработеноста Зголемување на БДП на општинско и национално ниво	Завод за статистика/ Општини	Месечно ниво
	Физичко – хемиски статус на водата за пиење и микробиолошка исправност	Завод за статистика/Медицина на труд/Завод за здравствена заштита/Здравствен дом	Годишно ниво
	Број на исправни примероци на вода за пиење и капење во текот на годината	Завод за здравствена заштита	Квартално
	Број на застои (часови/денови) во водоснабдување	Завод за статистика/Медицина на труд/Завод за здравствена заштита /Здравствен Дом	Годишно ниво
Климатски фактори	Тренд на намалување на годишни емисии на стакленички гасови	МАНУ/ МЖСПП/Завод за статистика	Годишно ниво
	% на удел на обновливите извори во вкупната потрошувачка на гориво	Операторите на туристичките објекти/Општините во	Годишно ниво

Елемент на СОЖС за Стратегија за развој на туризмот во ИПР	Индикатори на СОЖС	Одговорни за мониторинг	Фреквенција на мониторинг
	Ефикасно користење на енергијата Подобрување на еколошкиот отисок на секоја општина и секој туристички капацитет Број на хотели со доделена еко ознака за ефикасно користење на ресурсите и правилно управување со животната средина	регионот/Министерство за економија/Завод за статистика /МЖСПП	
	% на удел на енергија добиена од отпад во вкупната потрошувачка на енергија	Операторите/Општините во регионот/Министерство за економија/Завод за статистика /МЖСПП	Годишно ниво
Културно богатство	Број на новооткриени археолошки локалитети и нивна значајност Промоција на археолошките локалитети во туристичката понуда (број на посетители)	Завод за статистика/ Општини во регионот	Годишно ниво
	Тренд на намалување на уништувањето на културното наследство Зголемен број на посетители (број на влезници, карти) на археолошките локалитети, музеи	Министерство за култура/ Научни институции/Општини	Годишно ниво
Урбан развој	површина на исчистени диви депонии претворени во зелени површини	Локална самоуправа/Регионално тело за управување со отпад/Јавни комунални претпријатија	Годишно ниво
	површина на ново формирани зелени површини и нивниот % удел во вкупните површини на општините	Локална самоуправа/ Јавни комунални претпријатија	Годишно ниво
	одржување на постојните паркови со техничка или атмосферска вода		
Материјални добра	Должина (km) на новоизградени сообраќајници (по тип на патишта)	Локална самоуправа/ Јавни сообраќајни претпријатија	Годишно ниво
	% на легализирани градби од вкупниот број на бесправни идентификувани на општинско ниво	Локална самоуправа/Министерство за транспорт и врски	Годишно ниво
	зголемување на пазарната вредност на објектите кои ќе бидат реновирани	Локална самоуправа	Годишно ниво

14. НЕТЕХНИЧКО РЕЗИМЕ

Планскиот документ кој беше предмет на анализа и за кој се однесува Извештајот за Стратегиска оцена на животната средина е Стратегијата за развој на туризмот во Источниот плански регион со Акционен план (2015 – 2024). Стратегијата за развој на туризмот во источниот плански регион произлегува како компонента на Програмата за зачувување на природата во Македонија која е финансирана од Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC) која е дизајнирана да и помогне на државата во зачувување на биолошката разновидност и природните екосистеми преку промовирање на нивното одржливо управување и користење. Меѓу партнерите на Програмата е и Центарот за развој на Источен плански регион кој е и орган надлежен за изработка на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион, додека Советот за развој на Источен плански регион е орган надлежен за донесување на Стратегијата.

Програмата за зачувување на природата во Македонија вклучува и изработка на Стратегија за развој на туризмот во источниот плански регион со акционен план (2015-2024) која беше изготвена од IDEAO.K и Balkan Development Solutions (BDS) во јули 2015 год.

Целта на изработката на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024) е да овозможи: обучени способни и вешти луѓе и ефикасни институции, функционална и современа инфраструктура и конкурентна туристичка понуда и организирана и брендирање и препознатливост на туристичките производи и ефикасна промоција на туризмот во источниот регион.

Центарот за Источен плански регион како еден од главните партнери на Програмата за зачувување на природата во Македонија ја спроведе постапката за избор на изработувач на стратедиска оцена на животната средина како законска обврска при донесување на Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024).

Водечка цел при изработка на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион претставува рамномерна распределба на развојните туристички активности во регионот што е и во согласност со Програмата за рамномерен регионален развој на Источниот плански регион 2015-2019.

Основна цел на Стратегијата е оспособување на вешти луѓе и ефикасни институции, функционална и современа инфраструктура, јасно дефинирана и конкурентна туристичка понуда и организирана и брендирање и препознатливост на туристичките производи и ефикасна промоција.

За постигнување на рамномерен регионален развој во Стратегијата се идентификувани следните четири стратедски области:

- ü Стратедска област 1: **Развој на човечки и институционални капацитети**
- ü Стратедска област 2: **Туристичка инфраструктура**
- ü Стратедска област 3: **Туристичка понуда**
- ü Стратедска област 4: **Маркетинг и брендирање**

Согласно законската регулатива од областа на животната средина при подготовка на краткорочни, среднорочни и долгорочни плански документи на национално и локално ниво за развој на општините во сите аспекти (туризам, урбан развој, индустрија, развој на мали и средни претпријатија, земјоделие, транспорт и др.) потребно е спроведување на постапка за Стратедиска оцена на влијание на планскиот документ кој се подготвува (план, програма или стратегија) врз животната средина.

Постапката е правно обврзувачка во согласност со националното законодавство (Глава X од Закон за животна средина – Сл. Весник на РМ бр. 53/2005, 81/2005, 24/2007, 159/2008, 83/2009, 124/2010, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 129/15 и подзаконските акти) и со нејзино навремено спроведување се обезбедува идентификување на сите можни негативни и позитивни влијанија на планот, програмата или стратегијата врз животната средина, се дефинираат алтернативи и можни мерки за ублажување, намалување или одбегнување на негативните влијанија врз сите елементи на животната средина.

Како дел од постапката за спроведување на стратегиска оцена на влијание на планскиот документ врз животната средина беа подготвени Одлука и Формулар за спроведување на стратегиска оцена за Стратегијата за развој на туризмот во Источниот плански регион со Акционен план.

Со Стратегијата се опфатени 11 општини во Источен плански регион (Општина Штип, Општина Пробиштип, Општина Берово, Општина Винаца, Општина Делчево, Општина Зрновци, Општина Карбинци, Општина Кочани, Општина Македонска Каменица, Општина Пехчево, Општина Чешиново - Облешево) каде се предвидува развој на повеќе типови на туризам распределени во 6 субрегиони: Штипски, Осоговски, Пијанечки, Малешевски, Плачковички и Кочанско Поле. Број на население кое ќе биде опфатено со активностите предвидени со Стратегијата за развој на туризмот изнесува 181.858.

Се очекува реализацијата на Стратегијата за развој на туризмот да придонесе за развој на културен туризам, етно туризам, рурален туризам, религиозен – манастирски туризам, планински туризам, бањски туризам, езерски туризам, алпинизам што ќе доведе до пораст на бројот на домашни и странски туристи, заживување на регионот, поттик за малите и средни претпријатија, стагнирање на миграционите процеси, можност за нови работни места и севкупно подобрување на животниот стандард на населението.

Визијата за развој на туризмот во Источниот плански регион до 2024 година која беше основа при изработка на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион е: Источниот плански регион во наредните години да создаде неколку препознатливи туристички дестинации, чии производи ќе се базираат врз регионалното – природно и културно наследство и врз традицијата на локалното население; брендирано производи автентични по својот квалитет и прилагодени кон пребирливите барања и потребите на домашните и странски туристи.

Површината која е опфатена со Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион изнесува 3.537 km² и го зазема подрачјето на 11 општини Општина Штип, Општина Пробиштип, Општина Берово, Општина Винаца, Општина Делчево, Општина Зрновци, Општина Карбинци, Општина Кочани, Општина Македонска Каменица, Општина Пехчево, Општина Чешиново - Облешево) во рамките на источниот плански регион.

Со Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион се предвидува: градба/реконструкција на објекти (планинарски домови, хотели, бањи и сл.), изградба на регионални патишта, изградба на пешачки патеки (нивно соодветно обележување и осветлување), реконструкција на комунална инфраструктура во туристичките локалитети, поставување на туристичка сигнализација (информативни табли, знаци, патокази).

Главните активности кои произлегуваат од акциониот план се предвидува да бидат реализирани во 6 субрегиони – “надопштински” туристички предели и тоа:

1. Штипски (шопинг, бањски-спа, ловен, културен);
2. Кочанско Поле (оризот, гастрономски);

3. Осоговски (зимско-спортски, планински еко-туризам);
4. Пијанечки (езерски, ловен, фолклор, обичаи);
5. Малешевски (спортско-рекреативен, велнес, гастрономски);
6. Плачковички (рекреативен, планински еко-туризам).

Спроведувањето на предвидените активности во Стратегијата ќе овозможат промоција на природното богатство на источниот регион во пошироки рамки (планински, езерски ловен/риболовен туризам), промовирање на верските објекти со старост од повеќе векови (цркви, манастири), стимулирање на традиционалните занаети, спецификите на кујната - продукти карактеристични за регионот, престој на туристи во објекти со карактеристичен амбиент на (планинска/рурална) средина, но и во капацитети со најсовремени содржини и понуди.

Поголема афирмација на источниот плански регион од аспект на туристичка понуда, границата со Р.Бугарија ќе овозможи привлекување на странски и домашни туристи преку атрактивни содржини, за локалното население ќе значи зголемување на вработеноста, активирање на другите гранки комплементарни на туристичката дејност (транспорт, итн), престој во чиста животна средина каде може да се одвиваат рекреативни активности од зимските и летните спортови.

Дефинирањето на генералните цели на заштита на животната средина произлезе од планираните активности кои ќе произлезат при реализација на Стратегијата за развој на туризмот во ИПР – изградба/реконструкција на објекти (планинарски домови, хотели, бањи и сл.), изградба на регионални патишта.

Сумарно генералните цели за заштита на животната средина се фокусираат на:

- Ø Заштита на карактеристиките на пределот;
- Ø Заштита на материјалните добра;
- Ø Заштита и унапредување на биолошката разновидност и природното наследство со зачувување на шумскиот фонд преку одржување на зелениот појас по границите на планскиот опфат и избегнување на неповратни загуби;
- Ø Заштита и подобрување на квалитетот на водата, почвата и воздухот преку обезбедување на превентивни мерки во заштитата на водите (површински и подземни), од емисиите на загадувачки материи од планираните градежни активности и при работата на сите објекти (туристичко/угостителски и пратечки содржини) предвидени со Стратегијата за развој на туризмот во ИПР;
- Ø Обезбедување на чиста и хигиенски исправна вода за пиење и капење во објектите предвидени со стратешкиот документ;
- Ø Спроведување на мерки за третман на отпадните води од комплексот и обезбедување на квалитет на вода од I класа кој квалитет одговара на класата на реципиентот ( );
- Ø Ефикасно користење на природните ресурси (вода, енергија, обновливи извори на енергија, материјали за обезбедување на санитарно – хигиенски услови во објектите и суровини);
- Ø Минимизирање на создавањето на отпад во туристичките објекти (неопасен и опасен), селектирање на местото на создавање, рециклирање и третман на

фракциите на отпад кои можат да се рециклираат и преработат и безбедно финално отстранување на другиот отпад;

- Ø Информирање на сите гости и вработени во туристичките објекти за природните убавини карактеристични за регионот, можноста за нивно разгледување, како и потребата за зачувување на убавините;
- Ø Ефикасно безбедно ракување, складирање и користење на санитарно – хигиенските хемикалии кои би се користеле во хотелите и рекреативните центри, опасниот отпад кој би се создал од гостите во форма на искористени батерии, лекови, отпад од електрични уреди и слично;
- Ø Поголемо учество на обновливите извори на енергија во вкупната потрошувачка на гориво во туристичките објекти (користење на сончевата енергија, геотермална енергија, биомаса и сл.);
- Ø Обезбедување на ниво на бучава и вибрации под максимално дозволените граници за подрачја наменети за туристички комплекси.

Се очекува исполнување на горенаведените цели од страна на идниот/те инвеститори на туристичките капацитети.

Значајна улога во заштитата на животната средина и поставување на целите за заштита и спроведување на мерките за реализација на целите за заштита има и локалната администрација (11 општини во источен регион) и Центарот за развој на Источен плански регион и следните цели се фокусирани токму на локалната власт:

- Ø Зајакнување на капацитетите на локалната самоуправа во однос на методите и техниките на планирање, управување и спроведување на законската регулатива во сите елементи на животната средина (одговорните за планирање, спроведување и инспекција на спроведувањето на управувањето со животната средина)
- Ø Воспоставување на процедура и начини на доставување на информации до јавноста за управувањето со животната средина и можности за учество на јавноста во донесување на одлуки (посебно постапките на издавање на ИСКЗ дозволи, Оценка на влијание на проектот врз животната средина и Елаборатите за заштита на животната средина за следните проекти) и
- Ø Воспоставување на бази на податоци за состојбата во секој елемент на DPSIR (движечка сила – притисок - состојба на животната средина –влијание - одговор) рамката на управување со животната средина на локално и регионално ниво.

Специфичните цели на Стратегиската оценка на животната средина (Цели на СОЖС) се идентификувани врз основа на анализа на проблемите со животната средина во источниот плански регион и идентификација на најосетливите елементи на животната средина (во сите 11 општини во источен регион) врз кои и сега се чувствува најголем притисок и кои би биле најизложени на негативни влијанија од реализацијата на стратешкиот документ.

За секој значаен елемент на СОЖС (вода, воздух, биодиверзитет - флора, фауна, население, материјални добра, почва, климатски промени, човеково здравје, културно наследство и пејзаж) се дефинираа цели на СОЖС. Истовремено се дефинираа индикатори на СОЖС преку кои ќе се следи напредокот на примена на мерките за заштита, спречување

и ублажување на значајните негативни влијанијата од реализацијата на целите на планскиот документ, во следниот период во кој се планира реализација на Акциониот план во рамките на Стратегијата за развој на туризмот во ИПР.

Најважните позитивни кумулативни влијанија кои се очекуваат од реализацијата на целите на Стратегијата за развој на туризмот во ИПР се следните:

- Ø понуда на едуциран кадар за работа во туристичкиот сектор,
- Ø отворање на нови работни места и вработување на образовани млади луѓе во туристичкиот сектор и во други сродни услужни дејности,
- Ø промоција на природното богатство на источниот регион во пошироки рамки (планински, езерски ловен/риболовен туризам),
- Ø промовирање на верските објекти со старост од повеќе векови (цркви, манастири), стимулирање на традиционалните занаети, спецификите на кујната - продукти карактеристични за регионот,
- Ø престој на туристи во објекти со карактеристичен амбиент на (планинска/рурална) средина, но и во капацитети со најсовремени содржини и понуди,
- Ø привлекување на домашни и странски инвестиции и подобрување на бизнис климата,
- Ø развој на туризмот како многу значајна стопанска гранка,
- Ø стагнирање на миграцијата во источниот плански регион поради подобрените социо – економски услови.

Туристичката експанзија во ИПР се очекува да предизвика позитивни импулси и ефекти врз целото непосредно окружување од аспект на повисока организација, инфраструктурна опременост и уреденост на просторот.

Дефинирани се мерки за спречување, отстранување или намалување на можните негативни влијанија при реализацијата на Акциониот план на Стратегијата за развој на туризмот во ИПР, целите на заштита и индикаторите на СОЖС. Посебно е подготвен План за мониторинг на мерките за заштита.

Со воведување на предложените мерки се очекува компатибилност и усогласеност на планскиот документ со стратешките плански документи усвоени на локално, регионално, национално и глобално ниво. Покрај законските норми постојат и други форми на управување со животната средина кои се волонтерски (систем на добивање на еко ознака преку исполнување на одредени критериуми од соодветна шема за еко - означување.) и кои можат во многу да помогнат при постигнувањето на целите на заштита и унапредување на животната средина.

Заради усогласување со европските трендови и стандарди на туристичките капацитети кои ќе бидат предмет на реализација со Стратегијата, пожелно е поради нивна препознатливост и уникатност како и за ефикасно користење на ресурси и енергија да воведат еко ознака.

Република Македонија преку Министерството за животна средина и просторно планирање во период од 2005 до денес вовеле национален систем (шема) за еколошки означување на производи и услуги Тип I согласно стандардот ISO 14024 - Еколошки ознаки и декларации - Еколошко означување Тип I - Принципи и постапки. Согласно Законот за

животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр.53/2005, 81/2005, 24/2007) донесен е и Правилник за формата и содржината на еколошката ознака, начинот, условите и постапката за нејзино доделување и користење, како и составот и начинот на формирање и работа на комисијата за еколошка ознака („Службен весник на Република Македонија“ бр.109/2005).

Донесена е одлука за воспоставување на национална еколошка ознака која би ја носеле производи и услуги кои ги задоволуваат националните еколошки критериуми за тој тип на производи и услуги (меѓу кои и услугите на туристички капацитети).

Туристичките капацитети кои сакаат да ја добијат националната еколошка ознака треба да исполнат еколошки критериуми кои:

- Ø ограничуваат потрошувачка на енергија
- Ø ограничуваат потрошувачка на вода
- Ø намалуваат генерирање на отпад и придонесуваат кон подобро управување со создадениот отпад
- Ø поттикнуваат употреба на обновливи извори и супстанции кои се помалку штетни за животната средина
- Ø промовираат обуки, информации и подобра комуникација со гостите во поглед на зачувување на животната средина.

Слика 24 Лого на национална еко ознака

Следни документи /студии кои би требало да се подготват за поединечните проекти во рамките на Стратегијата се Студија за оценка на влијание на развојниот проект врз животната средина, или Елаборат за заштита на животната средина.

Исто така поентирана е потребата од мониторинг и евалуација на стратешките цели, со цел да се утврди дали планираните цели на политиката биле постигнати на ефикасен начин и дали и до кој степен се јавиле несакани ефекти. Преку избалансирана карта на показатели ќе се следи степенот на реализација на предвидените мерки, а со нив и визијата на стратешкиот документ: источниот плански регион во следните неколку години да создаде неколку препознатливи туристички дестинации, чии производи ќе се базираат врз природното, движното и недвижното културно наследство на регионот и врз традицијата на луѓето што живеат тука, производи препознатливи по својот квалитет и целосно прилагодени кон барањата и потребите на современите туристи.

15. ПРИЛОЗИ

15.1 ЛИСТА НА НАЦИОНАЛНА ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА

1. Закон за животна средина (Сл. Весник на РМ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15 и 129/15)
2. Закон за води (Сл. Весник на РМ бр. 87/08, 06/09, 161/09, 83/10, 51/11, 44/12, 23/13, 163/13 180/14 и 146/15)
3. Закон за заштита од бучава (Сл. Весник на РМ бр. 79/07, 124/10, 47/11 и 163/13 и 146/15)
4. Закон за квалитет на амбиентален воздух (Сл. Весник на РМ бр. 67/04, 92/07, 47/11, 59/12, 100/12, 163/13, 10/15 и 146/15)
5. Закон за вода за пиење и одведување на урбани отпадни води (Сл. Весник на РМ бр. 68/04, 28/06, 103/08, 17/11, 54/11, 163/13, 10/15 и 147/15)
6. Закон за заштита од природа (Сл. Весник на РМ бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13 и 41/14, 146/15)
7. Закон за управување со светско културно и природно наследство (Сл. Весник на РМ бр. 75/10)
8. Закон за шуми (Сл. Весник на РМ бр. 64/09, 24/11, 54/11, 25/13, 79/13, 147/13, 43/14, 160/14 и 44/15)
9. Закон за заштита на растенија (Сл. Весник на РМ бр. 25/98 и 06/00)
10. Закон за ѓубриња (Сл. Весник на РМ бр. 110/07, 20/09, 17/11, 148/11 и 69/13)
11. Закон за просторно и урбанистичко планирање (Сл. Весник на РМ бр. 51/05, 137/07, 24/08, 91/09, 124/10, 18/11, 53/11, 60/11, 144/12, 55/13, 70/13, 163/13, 42/14 и 44/15)
12. Закон за енергетика (Сл. Весник на РМ бр. 16/11, 136/11, 79/13, 14/13, 41/14 и 151/14)
13. Закон за безбедност и здравје при работа (Сл. Весник на РМ бр. 92/07, 136/11, 23/13, 25/13, 137/13, 164/13, 158/14 и 15/15)
14. Закон за градење (Сл. Весник на РМ бр. 130/09, 124/10, 18/11, 36/11, 34/11, 59/11, 13/12, 39/12, 144/12, 25/13, 70/13, 79/13, 137/13, 163/13, 27/14, 28/14, 115/14, 149/14, 187/14 и 44/15, 129/15)
15. Закон за железници (Сл. Весник на РМ бр. 47/10, 23/11, 80/12, 155/12, 91/13, 163/13, 42/14 и 130/14)
16. Закон за хемикалии (Сл. Весник на РМ бр. 145/10, 53/11 и 164/13)
17. Закон за управување со отпад (Службен весник на РМ бр. 68/04; измени 71/04; 107/07, 102/08; 143/08; 124/10, 51/11, 123/12, 147/13, 163/13, 51/15, 146/15);
18. Листа на отпади (Сл. Весник на РМ бр. 100/05);
19. Закон за управување со пакување и отпад од пакување (Службен весник на РМ бр. 161/09, измени и дополнувања бр. 17/11, 47/11, 136/11, 6/12, 39/12, 163/13 и 146/15)
20. Закон за батерии и акумулатори и отпадни батерии и акумулатори (Службен весник на РМ бр. 140/10, 47/11, 148/11, 163/13 и 146/15)

21. Закон за изменување и дополнување на законот за управување со електрична и електронска опрема и отпадна електрична и електронска опрема (Службен весник на РМ бр. 6/12, 163/13 и 146/15)
22. Закон за безбедност на храна (Службен весник на РМ бр. 157/10, 53/11, 1/12, 164/13, 187/13, 43/14, 72/15 и исправка 84/15)
23. Законот за заштита на културното наследство (Службен весник на РМ бр. 20/04, 71/04, 115/07, 18/11, 148/11, 23/13, 137/13, 164/13, 38/14, 44/14 и 199/14)
24. Закон за туристичката дејност (Службен весник на РМ бр. 62/04, 89/08, 12/09, 17/11, 47/11, 53/11, 123/12, 164/13, 27/14 и 116/15)
25. Закон за угостителска дејност (Службен весник на РМ бр. 62/04, 89/08, 115/10, 53/11, 141/12, 164/13, 187/13 и 199/14)

15.2 КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Strategic Environmental Assessment In Action, Riki Therivel, Earthscan, Second Edition,
2. Strategic Environmental Assessment, A Source Book and Reference Guide to International Experience, Barry Dalal-Clayton & Barry Sadler, Earthscan,
3. Национална стратегија за регионален развој на Република Македонија 2009 – 2019 година;
4. Национална стратегија за земјоделство и рурален развој за периодот 2007 – 2013 година;
5. Стратешки План на Министерство за локална самоуправа за периодот 2007 – 2009 година;
6. Просторен План на Република Македонија (2002-2020);
7. Национален Еколошки Акционен План на РМ (НЕАП II, 2006);
8. Национална стратегија за апроксимација на ЕУ законодавството за животна средина (2007);
9. Национална програма за усвојување на правото на ЕУ (НППА II, 2009 со измени 2010);
10. Национална стратегија за одржлив развој (2008) за период 2010-2030;
11. Национална Стратегија за развој на туризмот (2009-2013);
12. Национална Стратегија за рурален туризам (2012-2017);
13. Програма за развој на туризмот за 2015 година;
14. Стратегија за енергетска ефикасност до 2020 (2004)
15. Програма за развој на туризмот за 2015 година;
16. Стратегија за развој на енергетиката до 2030 год.(2010);
17. Национален здравствено - еколошки акционен план (НЗЕАП), 1999;
18. Национална Стратегија за биолошка разновидност и акционен план (2014);
19. Национална стратегија за управување со отпад (2008-2020);
20. Национален План за управување со отпад (2009-2015);
21. Стратегија за одржлив развој на шумарството во Република Македонија (2006);
22. Извештај за напредокот во остварување на Милениумските развојни цели за Република Македонија (2008) – МРЦ 7 Одржливост на животната средина;
23. Индикатори на животна средина (2007);
24. Програма за развој на Источен плански регион, 2015 – 2019 година;
25. Годишен Акционен план за 2014 година за спроведување на Програмата за развој на Источниот плански регион 2009 – 2014;
26. Стратегија за одржлив развој на Општина Берово 2006 – 2011 година / Стратегија за развој на еко туризмот во Општина Берово (2005);

27. Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) за Општина Берово (2003 год.);
28. Стратегија за локален економски развој на Општина Берово (2014 – 2019);
29. Регион Малеш – Пијанец Туристички акционен план (општини Берово, Пехчево, Делчево), 2008;
30. Стратегија за развој на рурален туризам во Општина Чешиново – Облешево (2007 год.);
31. Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) за Општина Чешиново – Облешево (2007 год.);
32. Профил и Стратешки План за локален економски развој за Општина Делчево / Подстратегија за Рурален развој на Општина Делчево (2009 – 2013);
33. Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) за Општина Делчево (2005 год.);
34. Профил на Општина Карбинци;
35. Туристички акционен план за општините Штип и Карбинци 2009/13 година;
36. Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) на Општина Карбинци;
37. Стратегија за Локален економски развој (ЛЕР) на Општина Кочани;
38. План за управување со отпад во Општина Кочани за период 2008-2013;
39. Програма за управување со отпад во Општина Кочани за 2008 година;
40. Мастер план за развој на туризмот во Општина Кочани (2006 год.);
41. Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) на Општина Кочани;
42. Студија за разумно искористување на еко ресурсите на планините Голак и Влаина (2012);
43. Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) на Општина Македонска Каменица 2008;
44. Стратегија за Локален економски развој (ЛЕР) на Општина Македонска Каменица;
45. Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) на Општина Пехчево;
46. План за управување со отпад во Општина Пехчево (2013-2019);
47. Стратешки план за локален економски развој (ЛЕР) на Општина Пробиштип;
48. Профил на Општина Пробиштип;
49. Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) за Општина Штип (2013 год.);
50. Програма за локален економски развој во Општина Штип за 2015 година;
51. Стратегија за локален економски развој на Општина Штип (2012-2017);
52. Стратешки план за локален економски развој (ЛЕР) на Општините Штип и Карбинци;
53. Под стратегија за рурален развој на Општина Штип;
54. План и Програма за управување со отпад Општина Штип 2009 -2014;

55. Маркетинг Стратегија за развој на туризмот во општините Кустендил, Крива Паланка и Штип;
56. Локален План за заштита на животната средина (ЛЕАП) за Општина Веница (2006 год.);
57. Стратегија за рурален развој на Општина Веница (2011-2016);
58. План за управување со отпад на Општина Веница (2013 – 2016);
59. Стратегија за развој на рурален туризам во Општина Зрновци (2007 год.).

15.3 Одлука за спроведување на Стратегиска Оценка за Стратегија за Развој на Туризмот во Источен плански регион со Акционен план (2015-2024)

ЦЕНТАР ЗА РАЗВОЈ НА
ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

бр. 0202-270/1
24.08.2015 г.
ШТИП

Врз основа на член 65 став (б) од Законот за животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10 и 51/11), Раководителот на Центарот за развој на Источен плански регион, на ден 24.08.2015 година, донесе

Одлука за спроведување на стратегиска оценка

1. За планскиот документ Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион со Акционен план (2015-2024), кој го донесува Центарот за развој на Источен плански регион потребно е да се спроведе стратегиска оценка на влијанието врз животната средина согласно член 65 од Законот за животната средина.
2. Како органи засегнати од имплементација на планскиот документ Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион со Акционен план (2015-2024), се определуваат следните Општина Штип, Општина Прибиштип, Општина Берово, Општина Витница, Општина Делчево, Општина Зрновци, Општина Карбинци, Општина Кочани, Општина Македонска Каменица, Општина Пехчево, Општина Чешиново - Облешево, Центар за развој на Источен плански регион, Министерство за животна средина и просторно планирање, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство и Министерство за економија, Агенција за промоција и поддршка на туризмот, Асоцијација на хотели, ресторани, кафетерии и автокампови - ХОТАМ, невладини организации.
3. За планскиот документ Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион со Акционен план (2015-2024), за чија изработка е одговорено Центар за развој на Источен плански регион, а го донесува Советот за развој на Источен плански регион, донесувањето на планскиот документ Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион со Акционен план (2015-2024) ќе има влијание врз животната средина.
4. Обемот на извештајот за стратегиска оценка треба да ги опфати следните аспекти: Сегашна состојба со животната средина во општините во Источен плански регион, биолошката разновидност, природното и културно наследство, постојни туристичко - сместувачки капацитети во регионот, идентификување на осетливи елементи на животната средина во 11 општини во Источен плански регион: квалитетот на вода на река Брегалница, квалитет на воздух, управување со отпад, состојбата со почвите на предметното подрачје. Целите на стратешкиот документ и нивната компатибилност со целите на плански документи на локално, регионално и национално ниво. Влијанието на развојните решенија предвидени со Стратегијата во поглед на осетливите елементи во Источен плански регион. Анализа на придобивките од спроведување на Стратегијата за развој на туризмот во Источен плански регион, врз социо - економската состојба на населението, зголемен прилив на туристи и зголемена понуда на туристички содржини (планински, рурални, културни и спа) со цел Источниот плански регион да прерасне во развиена туристичка територијална целина.
5. Одлуката заедно со формуларите за определување на потребата од спроведување на стратегиска оценка се објавува на веб страната на Центарот за развој на Источен плански регион на следната веб адреса/и: www.eastregion.mk.
6. Против оваа одлука јавноста има право на жалба до Министерство за животна средина и просторно планирање во рок од 15 дена од денот на објавувањето на одлуката на веб страната.

Бр.
Место Штип

Име и презиме

Драгица Заралева

15.4 ИЗВЕСТУВАЊЕ ЗА ПРИФАЌАЊЕ НА ОДЛУКАТА И ФОРМУЛАРОТ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА
СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА ОД МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

 Република Македонија
Министерство за животна средина
и просторно планирање

Архивски бр. 15-1104/2
Дата: 17.09.2015

До: Центар за развој на
Источен плански регион
Ул. Ванчо Прке бр. 119, 2 кат
2000 ШТИП
Република Македонија

Предмет: Известување
Врска: Врсбр.0804-272/2 од 25.08.2015

Република Македонија
Министерство за
животна средина
и просторно планирање

Брл "Тине Девеа" 66
5000 Скопје,
Република Македонија
Тел: 02/321 400
Факс: 02/320 165
Е-пошта: info@kop.gov.mk
Сайт: www.kop.gov.mk

Почитувани,

Во врска со Вашето барање доставено до Министерството за животна средина и просторно планирање-Сектор за просторно планирање под бр. 15-6987/1 од 31.09.2015год. поврзано со постапка за носење на Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион со Акционен план (2015-2024) - Центар за развој на Источен плански регион, Ве известуваме дека согласно Законот за животната средина („Службен весник“ бр: 53/5, 81/5, 24/7, 159/8, 83/09, 48/10, 124/10 51/11, 123/12 и 93/13) Вашата Одлука за спроведување на Стратегииска оцена за влијание на животната средина и формуларот, Министерството за животна средина и просторно планирање ги **прифаќа**. Одлуката заедно со формуларите задолжително се објавуваат на веб-страницата на органот кој го подготвува и носи планскиот документ.

Со почит,

Министер
Nurhan Izairi

Изработил: Милева Татјана
Проверил: Сашо Апостолов
Одобрил: Неби Редети